



3 1761 08296982 5

Maironis - Mačiulis

MUSŲ  
VARGAI.



Kaunas

Išleido A. Petronio knygynas.

9.

Kaina 10 Auksinų.  
Griežtai draudžiama brangiau pardavinėti.

## **Kaina 10 Auksinų.**

**Griežtai draudžiama brangiau pardavinėti.**

Knygynams ir pirkliams nuleidžiama  
30% rabato.



MAIRONIS.

\*

MŪSŲ VARGAI.

POĖMA

PENKIOSE DALYSE.



KAUNAS

Išleido A. Petronio Knygynas.



Jagomasto spaustuvė „Lituania“, Tilžėje, Aukštoji gat. 78.





## Praeliudium I.

**A**nt kelio, kursai vakaruosna žiurėjo,  
Prašvito aušrinė sesutė-žvaigždelė,  
O širdį ir akį žavėte žavėjo,  
Lydėdama mano jau temstantį kelią:  
Ilgėtis ėmiau savo lyros stygų,  
Oratinkliuos' liustančių mano draugų.

Nuliudusios lyros stygàs atsiminęs  
Ir siųsdamas aušrai suvirpusius tonus,  
Jaučiau, kaip iš bundančios mano krutinės  
Atsiliepė rytmečio aidas malonus!...  
Petrapilio slėgusi bėgo naktis,  
Kai tekančią laisvę užmatė viltis.

Pagarbinta buki, aušrinė-žvaigždutė!  
Apšvietusi prieblandą mano kelionės,  
Patariusi širdžiai ne vieną eilutę  
Varguos' sopulingai užgimusios Donės.  
O, buki pagarbinta! švieski ilgai  
Ant žemės, kur užgimė „Musų Vargai“.



## Praeliudium II.

Jš Danutės akių tai dangūs, tai naktis;  
Jų gelmė — amžina paslaptis!...  
Pasakyk, pasakyk, kas par galė-dvasia  
Užžavėtose tau akyse?

Kad man vakar sakei, jogei myli manė,  
Tų akių neužmiršiu, oi ne!...  
Lyg pavasario rytas kad šypsos meiliai,  
Ir žavėja pirmi spinduliai!

Bet šiandien į akis tau pažvelgti bijau;  
Jas blakstėnais užleidi tuojau...  
Pasakyk man vienam, pasakyk balandėl!  
Ko taip liudi? Kodėl? oi kodėl?

Vėl pažvelgk maloniai! Aš tau giesmę užtai,  
Giesmę naują išvesiu rimtai;  
Paklausk, parymok, ar ne tavo pačios  
Bus tai dienos vargų ir kančios?

O, prašnekk maloniai! Ta kančia, tie vargai,  
Man tikėk, nebevargins ilgai;  
Vien tik dainiaus giesmėj' jų aidai bepaliks  
Ir kaikam gal į širdį įsmigs.

Daug kentėjus šalis, žemė bočių senų,  
Pasiilgusi saulės dienų!  
Atsibuski ir kelkis, džiaugkis veidu viešų:  
Tau pavasario gandą nešu.

Aš tau giesmę nešu, giesmę pilną vilties  
Po sunkios vakarykščios nakties!  
Daug kentėjus tėvyne, užmirški vargus!  
Juk tu mano naktis ir dangus!



## Pirmoji Dalis.

---

**A**nt augšto kalno Šatrijòs  
Retai kas naktį nebijos  
Slapčia su dvasiomis kalbėti;  
Bet dieną!.. koks tai reginys!  
Jo nieks ant Alpių nemainys  
Ir čia Žemaičius ims mylėti.

Todel tai būdavo retai  
Čia Sutkaus Jono nematai,  
Vos saulė iš pietų nušvito.  
Pagrižęs į tėvų namus,  
Jisai, kur buvęs, kur nebus,  
Žiūrėk, ant kalno užsiritu.

Tikrai, aplinkui taip gražu!  
O jis dar kūdikiu mažu  
Visus takus čionai išmynė;  
Čionai nuo savaičių kelių  
Iš mokslo grižęs nuo Šiaulių,  
Su Done riešutus beskynė.

Paskui... studentu iš Maksvos  
Prisiekė naudai Lietuvos  
Darbuotis, kiek tik jėgos gali;  
Čia iškalbingai, pakiliai  
Mokino Donę taip giliai  
Mylėti savo gražią šalį.



Cionai, apskleistas spinduliais,  
 Jis mąstė Lietuvą keliais  
 Naujais išvesti, daug nuveikti! ..  
 Ir kiek sumanymų kitų,  
 Svajonių, priesaikų augštų  
 Tas kalnas mėgo jam suteikti!

Lyg kokio milžino tautos  
 Jo klausės Donė, ir karštos  
 Ugnies liepsnelė mušt pradėjo;  
 Nebeužmigdama nakčia  
 Danutė verkė paslapčia:  
 Ne vien tėvynę pamylėjo.

\*

Paskui . . . nors Lietuvą vargai  
 Kaip vakar spaudė, jo ilgai  
 Nuo kalno nieks nematė veido;  
 Tik Donė, saulei ant laidos,  
 Kasdien čia paprastos maldos  
 Už jį ligšiolei neapleido.

O, neapleisk už jį maldos,  
 Graži Danute, niekados  
 Prie Sopulingos Motinėlės!  
 Ji klauso nekaltos širdies;  
 Jos išvaduotas be vilties  
 Minėja Ją, rankàs iškėlęs.

Dabar jaunuomenės keliai  
 Taip slidūs; motinos bailiai  
 Ją, mokslan leizdamos, žegnoja:  
 Ji daug tėvynei ir tėvams  
 Žadės; žiūrėk, paskui dievams  
 Kitiems jau sąžinę aikvoja.

Iščiulpus syvus iš namų,  
 Paskui tarp vilnių svetimų  
 Užmirš paskotintąją dalį;

Susukus guštą kur Guduos',  
Tėvų iš vargo nevaduos,  
Nebesugrįš į savo šalį.

Jaunų dienų išjuoks sapnus,  
Kaip bočių prietarus senus,  
Negerbs nei prisiegos jausmingos.  
O, neapleisk karštos maldos  
Už Sutkų, Done, niekados  
Prie Motinėlės Sopulingos!

\* \* \*

Bet laikas Donei jau seniai  
Tekėti: kraičio baltiniai  
Sukrauti močios rūpestingai.  
Netruksta Donei nei piršlių  
Nuo Kražių, Luokės ir Šiaulių:  
Bepigu nuotakai turtingai.

Ir ne tik kraičiai — kupini:  
Širdies jos turtai brangesni  
Už šilką, perlus ir rubiną;  
Ventòs apylenkė visa,  
Užvis apleistoji, basa —  
Tiesiog ją angelu vadina.

Kiekvieną ji užjaus varguos',  
Ligonį aplankys, paguos,  
Nesibaidys menkiausios kutės;  
Net piemenėlius prie bandos  
Pašnekins, pamokys maldos,  
Ar paskaitys jiems iš knygutės.

Mergaitės jai piršlių skalsos  
Pavydžia, kaip naktis šviesos;  
Bet veltui! Ji tekėt nenori.  
Kodel? beklaustumei tuščia!  
Mergaitės šnybždi paslapčia,  
Bet tai liežuviai tik nedori.

\*

«Dukrele! metusi bent syk  
 Tas knygas, močios paklausk!  
 Ar aš netrokštu tavo labo?  
 Atmink, Danute, kas iš to?  
 Mergavus gailinsis ryto!  
 Verčiau tekėk bent už Barnabo». —

— «Nejau, močiute, man juodos  
 Pavydi duonos? Argi jos  
 Sunkiai namie neužvaduojų?  
 Nenoriu rūmų svetimų:  
 Nestumk varguolės iš namų;  
 Prašau maldaudama gražiuoju.

Sunkių vargelių nebijau;  
 Nuo ryto kelsiuos dar anksčiau,  
 Tik nenorėk manęs atskirti!  
 O mokslas vargti man padės.  
 Jei Dievas gal kitaip žadės» . . .  
 Čia ėmė ašaros jai birti.

— «Gana tų pasakų kvailių!  
 Margam pasauly daug kelių!»  
 Tetušis saviškai mokino:  
 Atmink! šiandieną neklausai, —  
 Poryt besrėbsi gal sausai  
 Pastogėj bimbalo Gedmino.

Ar aš tau, matuš, nesakiau:  
 Ne bobai mokslas! Jai sveikiau  
 Su žiurstu sergėti virtuvę;  
 Bet vos užsigeidė duktė,  
 Lyg kad puslės raina katė:  
 Ir močios ginčai kaip nebuve.

Nuo šios dienos gana juokų!  
 Ir ne tėvai klausyt vaikų  
 Iš Dievo mylistos privalo!  
 Ar sau norės, ar nenorės,



O Donė ištekėt turės;  
Prilips ožys prie liepto galo!»

\* \* \*

Žinojo moterįs gerai,  
Kad besiginčyt atvirai —  
Vis tiek, ką pūsti priešais vėjo.  
Todel, kaip sergas mirtinai,  
Kuriam egzortus beskaitai,  
Vien atsidūzdamos tylėjo.

Staugaila, nors minkštos širdies,  
Vienok ant moterų lyties  
Parodyt savo valdžią mėgo;  
Bent žodžiais rodė; jie tada,  
Kaip girnoms malant, kalata  
Aplinkui sukdamosis bėgo.

Ir nebe greitai jo giesmė,  
Tikroji Pūmpėnų versmė,  
Gal būtų užti benustojus;  
Bet štai du raiteliu riščia  
Subildo kieme. Netuščia  
Katyte prausės, kaip žinojus.

\*

«Del meilės Motinos šventos!  
Ar nei vienos jau subatos, —  
Staugaila nekantriai suriko:  
Bent atsikvėpt neduos piršliai?  
Gana tų valkatų! Kvailiai  
Begaus pauostyti gvaizdiko!»

\*

Danutei ėmė plakt širdis;  
Kaip žaibas blikstelė viltis:  
Nejaugi būtų Sutkaus Jonas?  
Gal pasiilgo Lietuvos?  
Nes sako, rašęs iš Maksvos;  
Šnekėjęs apie tai klebonas.

Danute! Širdžiai netikėk  
 Ir vien tik Lietuvą mylėk!  
 O Sutkus... daug ką besakyti!  
 Jisai po svetimus kraštus  
 Kitos gal nuotakos raštus  
 Pamėgo žingeidžiai skaityti.

Gal tavo kaimiškės širdies  
 Ir jos bekalbės paslapties  
 Jisai ligšiolei nesuprato:  
 Nevisados sodos svečiai,  
 Žiūrėt inpratę parplačiai,  
 Mažutį artimą užmato.

O gal kada ir jis supras,  
 Instojęs į ribas siauràs,  
 Naštos prislėgtas kasdieninės!  
 O gal? Bet kamgi ankstybais  
 Prieš mirsiant skambinti varpais  
 Ir berti žemę ant krūtinės!

Ateis ir taip ruduo skubus!  
 Nuplėš nuo jovaro lapus;  
 Užbers gal kapą netikėtą!  
 Ir tau, žmogeli, bus sunku  
 Keliauti vien vienam taku!..  
 Bet taip gal Dievo pažadėta.

\* \* \*

«Tegul bus!» tarė Judrimai,  
 Čiuprès nulenkdami žemai  
 Prieš savo gerbiamą kaimyną;  
 Ir, kaip bajoriškos kilmės,  
 Stačiai, be vingiuotos giesmės,  
 Išdėstė vien dalyką gryną.

«Rytó, kaimyne, be siauros  
 Puikybės brauksme nuo aušros

Visi į Užvenčio bažnyčia,  
 Ir ten kiekvienas, kiek galės,  
 Ražančių iš visos gerklės  
 Užriksme, tartumei netyčia».

Čia žvilgt į moteris skersai,  
 Lyg būtų sakęs: „ko žiopsai,  
 Plepių kudakių sutvėrimas?  
 Na, taip nesakė, bet tiktai  
 Pasakęs būtų, kaip matai,  
 Senasis Vištupių Judrimas.

Suprato moteris tuojau,  
 Kad tiems bajorams laikas jau  
 Parūpint drūtą vakarienę:  
 Prie lėso stalo jie nesės;  
 Paskui žmogūs nuo jų žeksės;  
 Parūpink jiems riebiai žirnienę.

„Gerai, kad žmonos negirdės“.  
 Judrimas tarė, kai duktės  
 Ir močios jau viduj nebuvo:  
 „Nes jei tik klopai lig dienos  
 Nuo ilgliežuvių sužinos —  
 Sudieu! Sumanymas pražuvo!

Čia viskas priguli nuo to,  
 Kad mums pirmiems užbaubt ryto  
 Ražančių, rasit, ir Gadzinkas;  
 Paskui pozicijos šventos  
 Nebeužleisme niekados:  
 Raliuos ten mūsų šalininkas!“

Akis išversdamas plačiai,  
 Staugaila klausės ir stačiai  
 Suprasti nieko negalėjo:  
 Važiuot bažnyčion nuo aušros?  
 Užbaubt ražančių? . . . Ne, giedros  
 Iš tų tamsybių neregėjo.



Jisai jau aptarė seniai,  
 Kad Judrimams margi geniai  
 Galvoj ištarškino šukelę;  
 Dabar, sau mąstė, smagenuos'  
 Kas norint sprogo! Uždainuos,  
 Žiūrėk, ne tokią dar giesmelę!

Net ėmė šiauštis jam plaukai.  
 „Ne kaip! Šiandieną tie šeškai  
 Dievotoj manijoj“, sau tarė;  
 Ir neva klausėsi dar vis,  
 Vienok bežvalgės į duris;  
 O Judrimai vis savo varė:

„Juk taip nuo savaičių kelių  
 Vis rašinėja iš Šiaulių  
 Ir ponas Mārtinas Kirkyla;  
 „Bajorai, rašo, be barzdos!  
 Ar jūs besnauste visados,  
 Kad bajorystės jūsų svyla?“

Pavojus, sako, gan baisus:  
 Štai litvomanai mus visus  
 Nuo Polščos prižada atskirti.  
 Ar niekas jų nepažabos?  
 Bažnyčioj lenkiškos kalbos  
 Neduokim pamatams iširti“.

Jis žada net iš pat Šiaulių  
 Atsiųst vadovų iš pirklių,  
 Kurie prie maištų gan papratę;  
 Tik rašo: rinkkites šauniai  
 Visi ir tie, kurie seniai  
 Bažnyčios pamaldų nematė“.

Štaugaila klausės, kaip sapne;  
 Taip Šidlave žmonių minia  
 Beklausos dvasiško skelbėjo:  
 Pradžioj tik spogso gan šaltai;

Paskui dūsavimus matai;  
Žiūrėk, ir verksmas prasidėjo.

Juk tiesą sakant, tai akių  
Tuščia del pasakų tokių  
Staugaila vilgint neketino;  
Nebuvo mat iš prigimties  
Jisai pardaug jautrios širdies;  
Jo nei endekai negraudino.

Bet litvomanų atmintis  
Ir jam, kaip apmaudo naktis,  
Kaip šmėkla guldės ant krūtinės:  
Tiek prisiklausė nuo žmonių  
Del jų ir ginčų, ir barnių,  
Kad vien tik mirkčioja, atminęs.

„Juk kitą sykį to visai  
Nebūta, atmena jisai:  
Šnekėta, kaip kieno mokėta.  
Dabar suprasti negali:  
Štai prasimanė sau keli,  
Ir tikro maišto prasidėta.

Du broliu motinos vienos  
Apie dalykus šios dienos  
Ramiai kalbėti nebegali;  
Kuriuos dar vakar į svečius  
Kviete, šiandieną tuos pačius  
Užmatęs, skubinies į šalį.

Paimk nors Sutkų: ar seniai  
Bučiuosmes būdavo lipšniai?  
Studentas lankėsi kasdieną.  
Nuo jo pramoko ir duktė! . .  
Dabar lyg pàrbėgo katė,  
Paspyrus koja rugštų pieną“. —

— „Nejau?“ Stebėjos Judrimai,  
O lūpos šaipės regimai:

„Klausyk beklausęs tų liežuvių!  
 O visos šarkos ant baslių  
 Nuo metų kranksija kelių,  
 Kad vienkart laukiate vestuvių.

„Nors Sutkus ir žemos kilmės,  
 Kai kas bajorų pamurmės:  
 Visiems juk lupų neužrište;  
 „Bet visgi daktaro pati  
 Tai ponia“, pasakys kiti;  
 Ir Donę šiaip-be-taip iškište“.

— „Greičiau sau vilklakiu pastaugs,  
 O Sutkus to nebesulauks“!  
 Staugaila rausdamas suriko:  
 „Aš iš bajorų nebe tų,  
 Kurie betykoja žentų,  
 O kraičiui nèturi skatiko“.

Judrimui seniui tas visai  
 Netiko; dukterų jisai  
 Šešias kurnoses užaugino  
 Ir neiškišo nei vienos:  
 Piršliai skylėtos jo makšnos  
 Nei paderėti nemėgino.

Todel sau tarė: „Tas žaltys  
 Tai man prikaišo; pamatys,  
 Ar tat išeis jam ant sveikatos!  
 Kai pats be žento pasiliks,  
 Tai ir Barnabas mano tiks!  
 Vapsa peranksti ponu statos.

Bet apie tai dar kitą syk!..  
 Dabar, sau mąstė, še nuryk  
 Pipirą, ponu besistiepęs“.  
 Ir kad ingnybti inkyrai,  
 Lyg kad nuskųsdamas tikrai,  
 Staugailai tarė, atsiliepęs:



„Jaunasis Sutkus tai suvis,  
Matau, nepaprasta žuvis!  
Net gavęs laipsnį medicinos!  
Mūsiškės, sako, kaikurios  
Didžturtės, o širdies jautrios,  
Jo besigalina merginos.

Bet jam, matyt, jos ne galvoj:  
Atrado porą sau Maksvoj;  
Rytó juos užsakys klebonas.  
Pati daug turinti mantos,  
Iš giminės gana augštos!..  
Žiūrėk, ir senis Sutkus — ponas!“ —

— „Tas kurtas viską sužinos!“  
Štaugaila mąstė: „ant dienos  
Šimtais liežuvių benešioja!  
Verčiau žiūrėk kiaurų stogų  
Ir duonai ašakų ilgų,  
Kurią net šuo nuspardo koja.“

Ir ranka mostelęs: „Tiek to!  
Neverksme, tarė, o rytó  
Išpuls į atlaidus keliauti;  
Nors nepardaugel aš rangus,  
Bet litvomaniškus ragus  
Reikėtų jau bent syk nurauti“. —

— „Tą patį dvarponis Kmita  
Andai mums šniokštė su puta,“  
Jaunasis pritarė Judrimas:  
Juk apsileiskit, sako jis,  
Tai iškaupos jums ir akis  
Tas litvomanų pasiutimas

Tikrai, be lenkiškos kalbos  
Kas jūsų, sako, beatbos?  
Visi palikste lygus kamai!  
Be bajorystės, be garbės

Velniop puikybė nuskambės,  
Patekus mulkių Dalai-Lamai!“

Staugilai raukėsi kakta;  
„Gana jau pàrdeda Kmita!  
Antgalo nekantriai pasakė:  
Tuščia begązdinęs paikai!  
Bene maži jau mes vaikai,  
Kuriuos ražu matušė plakė!“

Judrimas senis nevisai  
Užmiršęs skriaudą, dar skersai  
Šnairavo ir jau besižiojo;  
Bet susičiaupė sakinys,  
Nes, skonį gundąs šiupinys  
Gardžiai pakvipo nuo trikojo.

\* \* \*

Keliauk badaudamas svetur, —  
Nerasi šiupinio kitur,  
Kursai taip lepintų lietuvi,  
Kaip Lietuvoj, kad jis antai  
Garuoja, šutintas drūtai;  
Prarysi sveikas net liežuvį.

Lietuvis daug išsižadės:  
Tautos, kalbos, net pavardės,  
Bet mėgsta šiupinį jis tirštą;  
Nors būtų išgama tikru, —  
Užgautas šiupinio garu  
Jisai kitus garus užmiršta.

Todel ir mūsų Judrimams,  
Endekų negudriems tarnams,  
Vos drūtą šiupinį užuodė,  
Išnyko apmaudas baisus,  
Užmiršęs prietarus visus  
Skaniai iššutintame puode.

Ir buvo šaunūs karžygiai  
 Aplinkui šiupinio smagiai  
 Grynais lietuviais besusėdę,  
 Bet veltui: šiupinio gardaus  
 Tiktai pauostyti begaus:  
 Matyt, Apveizda taip surėdė.

\* \* \*

Tais metais buvo neramu;  
 Antrosios Dūmos narsumu  
 Ramiausi žmonės užsikrėtę  
 Kur ponas buvo inkyrus,  
 Pradėjo deginti dvarus,  
 Ir valdininkus laukan mėtė.

Nebuvo Rusijoje tvarkos.  
 Jauni drąsuoliai be barzdos,  
 Pametę mokslą, vadovavo;  
 Bent taip sau manė; ištiesų  
 Vadovai avinų visų  
 Tik žydų Bundui vien tarnavo.

Bet Caro paklusnūs tarnai,  
 Sojuzo rusko milžinai,  
 Malšinti laisvę pasiryžo;  
 Smarkiais skrajodami šimtais,  
 Graudino brauningais, knutais;  
 Sauvalė dar smarkiau sugrižo.

Todel, kad raitelių gauja  
 Ir drūtas keiksmas: «drian tvoja»  
 Staugailos kieme suklegėjo,  
 Ne šiupinys tada skanus,  
 Tik kaip sveikiems išnešt skvernus,  
 Garbingiems Judrimams rūpėjo.

Laimingos — moteris! Anksčiau  
 Pujuto trukšmą ir greičiau

Suskubo šokt į apinojų;  
 O Judrimams, kaip visados,  
 Kad reikia sprukti iš bėdos,  
 Tur pasipainiot kas po kojų.

Andai su Rauba iš Kurklių  
 Pas Maušą porą butelių  
 Išmaukę, sprukti pamėgino,  
 (Mat, neturėjo pinigų),  
 Bet pasitaikius už langų  
 Maušienė pleną sugaišino.

Dabar per langą nesiris;  
 Verčiau pasprukti pro duris;  
 Bet čia vėl slenkstis jiems užkliuvo,  
 (Lietuvių slenkščiai nežemi;  
 Atsargūs būkit, žergdami:  
 Ant jų ne vienas jau pargriuvo.)

Kas bėga — kaltas; Judrimai  
 Minės šią tiesą nelinksmi,  
 Prakeikę laisvą riaušių metą;  
 O pasidžiaugti tuo galės  
 Kad pliekta tuomet iš eilės  
 Visus, nors kaltą visgi retą.

\* \* \*

Nedėlios rytą su rasa  
 Ventos apylenkė visa  
 Lyg darbščios skruzdelės judėjo;  
 Po sodžius, kumečių namus,  
 Pasklidęs gandas neramus  
 Tarytum žmones sužavėjo.

Takais, keliais būrių būriai,  
 Namus paruošę apsukriai,  
 Skubiai į Užventį paplūdo.



Ne atlaidų vienok minia  
 Taip troško: ją baidi žinia  
 Į bažnytėlę grūste grūdo.

Štai jų tėvai vargų vargais,  
 Po ponais būdami vergais,  
 Tą bažnytėlę pasistatė,  
 Ir kiek tai jų maldų skaisčių,  
 Dejonų, ašarų griaudžių  
 Jinai per ilgus amžius matė! ...

Kad žmonės pamatus gilius  
 Jai kasė, mynė jai kelius,  
 Tai ponai vien tik dantis rodė.  
 Ne jiems rūpėjo čia malda;  
 Į ją tik retkarčiais kada  
 Užsuks jie, būdavo, nubodę.

Dabar bajorai netuščia  
 Maskolių būrį paslapčia  
 Buk pasitelkę kaip į karę.  
 Ir ne dėl Dievo pagarbos, —  
 Dėl savo lenkiškos kalbos  
 Bažnyčią užkariaut nutarę.

Ant kiek teisinga ta žinia,  
 Tuo maž berūpinas minia,  
 Kad jos tikėjimą užgausi;  
 Kaip bitės motinos savos  
 Ji susispietus gins, kovos  
 Už savo Viešpatį brangiausį.

Ir štai, kaip vyskupui Varnių  
 Atvykus, pilna jau žmonių  
 Bažnyčioj; kaip aguonos daržo  
 Tik galvos kyšo nuo viršaus;  
 Jų giesmės kyla lig Dangaus,  
 Bet niekas jų ligšiol nevaržo.

Bajorų kaip ir nematai!  
 Net stebias žmonės; tik antai  
 Staugaila sėdi su šeimyna.  
 Bet jis ne toks, kaip kad kiti;  
 O jo duktė ir jo pati  
 Net myli mūsų kalbą gryną.

Kodel bajorų nematyt?  
 Negali žmonės išmąstyt;  
 Visaip bespėdami galvoja:  
 Gal pavėlavo į bažnyčią?  
 Ar pabijojo? Gal kas tyčia,  
 Paleidęs gandą, suvadžioja?

Ar maž dabar tokių žinių  
 Endekai leidžia tarp žmonių  
 Kaip gandą iš tikrų tikriausį!  
 Teiraujas žmonės, kur ir kas  
 Paleido tas melų šnekas,  
 Bet kur tu kaltąjį sugausi!

Vieniems buk gyrės Judrimai,  
 Nuo Maušos grįždami linksmi,  
 Tik prašę niekam nesakyti,  
 Kad jau bažnyčioj nebgiedos  
 Daugiau pagoniškos maldos:  
 Kmita nutaręs ją išvyti.

Kiti ant moterų vienu  
 Visų tų plepalų grynų  
 Užkraut atsakymą mėgino:  
 Buk joms pranešęs kas slapčia;  
 Pakiemiais laksčiusios nakčia,  
 Ir jos tai žmones suklaidino.

Danutė, rasi, apie tai  
 Nemaž ką žino, bet tiktai  
 Ji pasigirti nemokėtu.  
 Ji žino taipgi, kad talkos

Bajorai visgi nejęškos  
Nuo juodašimčių apmokėtų.

Kas kita jiems tėvų dvarus  
Prašvilpt už pinigų gerus,  
Ar pačią parsivesti gudę;  
Nuo to didikai Lietuvos  
Nepurto lenkiškos galvos,  
Į Vilniaus banką įsikliudę.

Bet juodašimčiams apmauduos'  
Paduoti rankos nepaduos:  
Baisu opinijos ir .. knuto!..  
Na, ir bažnyčioj partatai  
Šiandieną jų nebematai,  
Vos tik kazokus bepajuto.

\* \* \*

Ramiai pasibaigė suma.  
Žmonių nesąmonė žema  
Maldos nusmelkti nebespėjo.  
O «Šventas Dieve» iš karštos  
Krūtinės, rasit, niekados  
Garsiau ligšiolei neskambėjo.

Klebonas, pažiūrų senų,  
Vaidų nemėgstas šių dienų,  
Šakykloj iš spausdinto rašto  
Mokino žmones nuo širdies  
Vienybės, meilės, sutarties,  
Visus pabausdamas nuo krašto.

Senelio balsas gan griaudus,  
Širdžių sutrupinęs ledus,  
Visus lig ašarų privarė.  
Žmoneliai verkė; nors tikrai  
Nesusiprasdami gerai,  
Už ką klebonas taip juos barė.

Danutė klausės nerami;  
 Pamokslo žodžiai svetimi  
 Į širdį matomai nesmigo;  
 Kita ją slėgė paslaptis,  
 Kaip juodo pragaro naktis;  
 Neveltui vargšė nebemigo.

O kamgi vakar vakare,  
 Kovoį su sąžine jautria,  
 Klausiais, už durų užsiglaudus,  
 Kad Sutkaus vardą nugirdai.  
 Dabar par ašaras matai,  
 Kaip žingeidumo vaisiai skaudūs.

Ji laukia: ištarmė užkris,  
 Užtrenks kaip pragaro duris  
 Šapnams, kuriais save ramino!  
 Širdies virpėjimai užmirs!  
 Vilties nebėra: ką išgirs,  
 Varguolė juk išaugšto žino.

Iš augšto žino; o vilties  
 Ir apraudotos atminties  
 Taip jai skaudu atsižadėti!  
 Stebūklo laukia; ei, nelauk!  
 Verčiau nesąmonę išrauk,  
 Kuri tau liepė pamylėti.

Nelauk stebūklo! Juos retai  
 Tarp žemės ašarų matai!  
 Ne Abraomų tai godynės!  
 Pasiųstas angelas Dangaus  
 Už rankos Sutkui nesugaus,  
 Kad tau nepàrvertų krūtinės.

Atskleidęs užsakų raštus,  
 Kaip sau kasdienius, paprastus,  
 Nubodęs juos skaitys klebonas;  
 O tau pusiau širdelė plyš!



Svajotos dienos nebegriš!  
Ne tau prisieks mylėti Jonas.

Dienelė tau užtems nakčia!  
Nubraukus ašarą slapčia,  
Apveizdos pirmą kart užklausi,  
Už ką? Kodel? Ir kiek naudos  
Iš tavo sopančios skriaudos?  
Tačiau atsakymo negausi.

Be keršto, skundo, be rūsties,  
Nekeikius savo praeities,  
Giliau savy tik užsidarius,  
Suprasi, kas tat vien vienai  
Kasdieną mirti dar jaunai,  
Kentėti, žodžio nepratarius!

Ir eisi vargdama keliu  
Su savo sopuliu giliu!  
Ar širdį artimą suseksi?  
Ar skaistus saulės spinduliai  
Užšvis ir tau kada meiliai?  
Ar vien ant aukūro bedegsi?

Lyg kad iš marmuro uolos  
Artista-skausmas iš sielos  
Iškals paveikslą nekalčiausį:  
Už ką? Kodel? Ir kiek naudos  
Iš tavo sopančios skriaudos,  
Tada Apveizdos nebeklausi.

\* \* \*

Ir tavo, kenčianti šalis!  
Nuo amžių ta pati dalis!  
Tevynė, Lietuva brangiausia!  
Ir tavo šios dienos keliai —  
Ne saulės ramūs spinduliai,  
Tiktai vargų našta sunkiausia.

Vienok ateis, ateis diena! . . .  
Ateis baisi ir kruvina! . . .  
Bet ji atneš ir laisvės rytą.  
Ir tavo, Donė, dar širdis  
Atgims, kaip mūsų ateitis,  
Nesitikėta, nemanyta.



## Antroji Dalis.

---

**K**odėl, Dievuliau, negaliu  
Skaisčios poezijos keliu  
Prie augšto žengti idealo?  
Nejau troškimai tie visi,  
Kuriais jaunystė kaip šviesi,  
Varguos' aptemo ir užšalo?

Juk, rods, norėčiau tarp minių  
Vien meilę sėti: tiek žmonių  
Išalkę trokšta, ją svajoja!  
O mano eilės, kaip vergai  
Nuskurdę, skriaudžiami ilgai,  
Dažnai iš apmaudo vaitoja.

Linksmos jaunų dienų aušrės  
Ir vilčia saulėtos giedros  
Taip ilgis sopanti krutinė!  
O ausį smelkia tik vaidai,  
Kančios ir priespaudos aidai,  
Ir verda kova nuolatinė.

Ar kaltas aš, kad tos nakties  
Šešėliai glūdi ant širdies  
Ir ėda man, kaip rūdįs, sielą,  
Kad mano sielos veidrody,  
Nuo skausmo verdančioj širdy,  
Užgirgžda styga nebe miela!



Laimingas — anksti su rasa  
 Jaunystės sąjama visa  
 Į dangų giesmę nulydėjęs!  
 Bepigu: šypsos gyvatà,  
 Dienos neslėgia dar našta,  
 Negriaužia kirminas-siurbėjas.

Ne tokią giesmę aš nešu,  
 Ne giedro balsimo lašu  
 Šašus paliečiu sopulingus.  
 Žinau, ant vieškelio aštraus  
 Ji mums erškėčių neišraus;  
 Apskųs tik žmones nelaimingus.

\* \* \*

Neveidmainingoji dvasia  
 Žerėjo Sutkaus akyse,  
 Skruostai ne gėltavo nubodę,  
 Kad pirštais angelo šviesaus  
 Jisai nuo Šatrijos viršaus  
 Žemaičių šalį Donei rodė.

Tada apskleistas spinduliais,  
 Jis mąstė Lietuvą keliais  
 Naujais išvesti . . . daug žadėjo! . . .  
 Ir tiek sumanymų augštų,  
 Svajonių, priesaikų šventų  
 Iš lupų jam saldžiai tekėjo!

Maksvos studentų sukury  
 Nieks iš draugų skaudžiau už jį  
 Pasmerkti niekšų nesumanė,  
 Kurie, subrendę iš aukų,  
 Tik barzdą šluosta nuo taukų,  
 Susukę guštą Turkestane.

Ne žiovaut svetimų pūkuos', —  
 Šu vargšais vargt tėvų laukuos'!  
 Šviesos, gerovės skinti kelią!  
 Tėvynei skolą išmokėt!

Dėl jos gyventi ir kentėt —  
Jo buvo paprasta giesmelė!

Tai buvo! . . . Rasi, kaikada  
Ir po šiai dienai ta gaida  
Širdies kampely atsiliepia . . .  
Gal spindi ašarų rasoje' . . .  
Bet Sutkus praktiškoje' šviesoje'  
Kaskartą ją drąsiau pašiepia.

Rašyk jai mirtį, nerašyk,  
O atsilieps dar vieną syk  
Jinai, kaip sąžinės gyvatė!  
Bet veltui smagenis begriauš!  
Antra jaunystė nebišauš! . . .  
Bent to, kaip gyvas, nieks nematė.

\* \* \*

Maksvos lietuviai-mokiniai,  
Tėvų-beturčių vargdieniai,  
Ratelių ginčuos' besišvaistė:  
Vienam idėja ir dailė,  
Kitam nelopyta skylė,  
Trečiam naudos rupėjo skraistė.

Ne tik pas lenkus, — ir pas mus,  
Kur du ar trys, ten įdomus  
Ir skersas nuomonių margumas!  
Dar pas studentus! . . . Na, tiek to!  
Jei ne šiandieną, tai rytò  
Bet kam ingris barnių kvalumas.

Galop po ginčų gan tuščių,  
Po pasaulėžvalgų plačių,  
Nuspręsta vakarą surengti  
Grynai lietuviškos varsos,  
O kad sutraukt daugiau kasos,  
Kas kunigus užgautų, vengti.

Ir pasiskirstę į šakas,  
 Prie darbo šoko, kur tik kas  
 Daugiau liepsnos savy pajuto.  
 Vyduno Angą ir kitus  
 Gyvybės slėpinių raktus  
 Del scenos deklamuoť sukruťo.

Augštai pastogėse buriai,  
 Lyg žiemai tirpstant vituriai,  
 Dainuot mokinos: rengės choras.  
 Kiti bėgiojo po namus;  
 Nešiojo tiems pakvietimus,  
 Kurių kabšiukas pūpsio storas.

Bet labdarystės vakarų  
 Nedaug mylėtojų tikrų:  
 Kaikur kviesliai duris temato!...  
 Na, Sutkus taip neskriaus kvieslių;  
 Jiems rublių nepaskųs kelių;  
 Net ranką prielankiai pakrato.

Tuos vakarėlius kitados  
 Del besimokančių naudos,  
 Studentu budamas, pats rengė.  
 Dabar . . . . jiems rubliaus negailės:  
 Nepadarys tai jam skylės! . . .  
 Bet jų lankyti vyras vengia.

Kodėl? . . . Greit metai bus treči,  
 Kaip kala nuolatos pati,  
 Nors ne endekė, visgi lenkė,  
 Kad del renomos jų augštos  
 Jam reikia pažinties kitos,  
 Kad lietuvystė jam tik kenkia.

O jis, kaip vyras nuolaidus,  
 Nejau tuščia bekels vaidus?  
 Juk žino, kad ne jo bus viršus . . . .  
 Ir štai, po ginčų neilgų,



Jam gēda susitikt draugu,  
Jaunystēs apžadus užmiršus.

Galop, sau maštē: „na, tiek to!  
Manē šiandienā, juos rytò! . . .  
Visus karjera mus vilioja;  
Juk idealu akstiniais  
Nebeišmisi vien vienais! . . .  
Visi už buvį bekovoja.“

\* \* \*

Bet kartais žmogui, nežinai,  
Iškur ir kaip prašneks jaunai  
Širdy nepaprastas jautrumas!  
Ir gaila jam tada anų  
Aušros palaimintų dienų,  
Kurias nusinešė jaunumas.

Iškur ir Sutkui, nežinia,  
Sielos atsiliepė dugne  
Tų vakarėlių atminimas,  
Kad buvo jam anuo laikū  
Taip linkma, miela ir jaukū,  
Kur rinkos Lietuvos jaunimas.

Lyg butu skausmas-gailesys,  
Lyg atminimas-ilgesys  
Ši kartą jį ten traukte traukė! . . .  
Ir, nesitaręs su pačia,  
I vakarėlį, paslapčia  
Skubėjo, sutemòs sulaukęs.

\* \* \*

Vienok jį vakaras tasai  
Neglostė: jautės čia jisai,  
Tarytum, svetimas užklydęs;  
Kiekvienas, rodės, jam ragus  
Atstatęs šneka atsargus,  
Ar jo net šalinas, išvydęs.

O vienkart sąžinė gili,  
 Kurios užgniaužti negali,  
 Jį patį kaltino lyg priešas,  
 Ir žymę išgamai tautos,  
 Tarytum, rašė ant kaktos  
 Aplinkui nusprendimas viešas.

O visgi Sutkus neramus  
 Į savo poniškus namus  
 Skubėt iš vakaro nemanė;  
 Jam liepte liepė kas slapčia  
 Išgert lig dugno, ir tai čia,  
 Tauraitę atgailos neskanią.

\* \* \*

Antrakto antro pabaigoj'  
 Teatro salėje ilgoj'  
 Nutilo publika trukšminga:  
 Begalo buvo įdomu,  
 Su koku eis supratimu  
 Vydūno Anga slėpinga.

\*

Pakilo uždanga: Naktis  
 Tamsi, kaip bočių paslaptis!  
 Tautvyda žengia nusiminięs.  
 Prabočių jieško praeities;  
 Tamsiòs klaidinamas nakties  
 Vilties jau stinga paskutinės.

O ten, užburtoj' tolumoj',  
 Vargams šios žemės svetimoj,  
 Balsai atsiliepė malonūs;  
 Tai choras. Ilgesio aidai?  
 Ar gimę danguje gandai  
 Tuos stebuklingus nešė tonus?

Bet kas gi ten iš debesų  
 Tarytum skrenda iš tiesų?

Dievaitė? Angelas? Svajonė?  
 Jai rubai šviesūs, kaip aušros;  
 Žibinčius spindi ant galvos;  
 Iš veido šypsosi malonė.

„Pirmyn! Pirmyn!... Ar taip seniai  
 Pasididžiuodamas manei  
 But išganytoju tėvynės!  
 Pitrūko noro? ar drąsos?  
 Ar vergas pančiuose tamsos  
 Geriesi, bočių užsigynęs?

Pažvelgk augštin! Naujos antai  
 Dienos svajodami rytai  
 Į darbą pirmgimius išrinko!  
 O tu!...“ Bet Sutkaus akyse  
 Išnyko viskas! Jo dvasia  
 Lyg kad į kokią gelmę slinko.

Apalpo. Sąžinės žaizda,  
 Dar atsiliepus kažkada,  
 Skaudžiau šį kartą jam sugėlė?  
 Gražios dievaitės sakiniai  
 Užgavo širdį nelipšniai?  
 Nemiela atmintį sukėlė?

„Nejau iliuzija tiktai?“  
 Nustebęs klausė ir patsai  
 Akims tikėti netikėjo;  
 „Nes kaip? Iš kurgi butu čia?  
 Ar ne svajonė vien tuščia  
 Gal pasityčiot panorėjo?

Bet ne! Tai ji! Ir balsas jos,  
 Ir ūgis, ir gelsvos kasos  
 Vainikas, galvą apviniojęs!  
 Danutė!...“ Plakanti širdis  
 Visas jo súdrumstė mintis!  
 Apalpo, sąmonės nustojęs.

\* \* \*

Nuo nelaimingos tos dienos,  
 Nemaž išklausęs nuo žmonos,  
 Pradėjo Sutkus sirginėti;  
 Jo dirksniai — šių dienų liga,  
 Kaip smuiko pârtempta stygà,  
 Nustojo sutarties žiurėti.

Mažiau tos buvo sutarties  
 Tarp jo žmonos ir jo paties,  
 Kuriai jis pirmą tiek aukavo.  
 Pati gerovė, del kurios  
 Nustojo sąžinės jautrios,  
 Išblyškus maž besisapnavo.

Ligoj' nešaukis daktarų  
 Specialistų-pagirų:  
 Tau lieps jieškoti deutschenbado.  
 Gimtinis oras taip ramus,  
 Sveikatos neša dvelkimus;  
 Ten net jaunystę daug kas rado.

Ten Sutkų traukia ir širdis,  
 Brangios Danutės atmintis,  
 Kurios šešėlį nuolat matė  
 Nuo tos dienos, kad jos dvasia,  
 Jam pasirodžius akyse,  
 Jo kurčią sąžinę sukratė.

Poni Sutkienė ir pati  
 Seniai berengės, žingeidi  
 Pažint Mickevičiaus tėvynės,  
 Kuriai tiek įkvėptų, meilių,  
 Adomas pavedė eilių,  
 Su lenkais giesme ją supynęs.

Bet šviesus Lietuvos šulai,  
 Karjeros gundomi aklai  
 Ir svetimtautę vedę pačia,



Vežios tau ją pas tėvukus?\*)  
 Berodys poniai broliukus  
 Ir savo giminę parstačią?!

„Bent nors tikybos ne kitos  
 Manoji! Broliškos tautos!“  
 Taip Sutkus save beramino:  
 „O kiek tai jo tikrų draugų,  
 Parvežę pačių iš gudų,  
 Matutė skausmu numarino!“

Jis, rods, tų prietarų patsai  
 Nebepažįsta jau visai,  
 Bet neišdrįstu jų ir griauti;  
 O jau su *bárine*-pačia,  
 Net žvangia eržilų riščia,  
 Namon drovėtus parkeliauti.

Bet ir su savo Elena  
 Keblumo, žino, bus gana.  
 „Verčiau namie, širdede, likus!  
 Nei ten draugystės tau doros,  
 Nei patogumo, nei kalbos!  
 Besirgsi, núobodžiui apnikus.

Man reikia atilsio ramaus!“ —  
 — „Kur ne! Gal draugo idomaus?“  
 Sutkienė pášiepė, įniršus:  
 „Tik savo sveikatà galvoj’!  
 O tu pelėk vienà Maksvoj!..  
 Ir visgi jo tur buti viršus!

---

\*) Dabar į nepriklausomą Lietuvą parsiverža; bet ir čia vyras - pastumdėlis turi taikintis net kalboj prie savo barinės; vargiai berasi pasauly kitą tokį mulkį, kaip musiškis. O tiek yra gerų ir dorų lietuvačių!!!

Ar gal, kaip vaikymui madu,  
 Gailiesi pačiai išlaidų?  
 Ji kraitį įnešė parmenką?  
 Manęs nenori! o vienok  
 Važiuosiu kartu, tai žinok!  
 Maksvos par žiemą man užtenka!“

Rankà pamojęs nekantriai:  
 Kada, širdele, ką darėi  
 Ne sulyg savo keisto noro?  
 Daryk galop, kaip išmanai!  
 Tačiau ar Alpių tau kalnai  
 Nebus sveikiau del gryno oro?«

Sukeitus kryžiumi rankàs:  
 „Tos Alpės man lyg kažin kas!  
 Verčiau patartumei jau Krymą!“ ...  
 Bet Sutkų erzino šneka:  
 „Keliauk, kur nori, sau sveikà!  
 Jei tinka, net į patį Rymą!“

Ir tartum milžinas koksai  
 Pagavo salioną skersai  
 Didžiuliais žingsniais bemastuoti.  
 Bet ir Sutkienės juk tėvai  
 Ne taip sau kas, kad ji lengvai  
 Bepanorėtu pasiduoti!

\* \* \*

Margai šeimyniškas dangus,  
 Atskleidęs žemiškus vargus,  
 Negreit gal butu benušvitęs.  
 Bet ginčus užraukė Brazda,  
 Taip pageidaujamas tada,  
 Lyg butu iš dangaus nukritęs,

Tik spėjęs žengti pro duris,  
 „Aš kaip jurista, tarė jis:  
 Matau trečiųjų teismo stoką;

Bet vien tik tam pritart galiu,  
Kas revoliucijos keliu  
Drąsiai teisių jieškoti moka“.

Ir ėmė juoktis taip gardžiai,  
Kad užsirūstinę, gaidžiai  
Net patįs šypsoti pradėjo,  
Ir po derybų nebsunkių,  
Gal dėl žydrų Brazdos akių,  
Sutkienė nusileist turėjo.

Sutiko poni Eleną  
Keliaut Šveicarijon vieną;  
Pažins ir Lietuvos bent šoną:  
Jos slėnių kaspinuos' gražiuos'  
Nuo Kauno Nemunu važiuos  
Net pro istorišką Velioną!

\* \* \*

Bendrai sutaikinęs vaidus,  
Brazda, kaip virbalas judus,  
Sėdėti snausdamas nemėgo.  
Jis ko tai laukė nekantriai:  
Ne barnių taikinti gudriai  
Pas Sutkų tekinas užbėgo.

Su Jonu jie – seni draugai;  
Nors disputuodami ilgai,  
Retai kada nesusipyksta;  
Bet ant rytojaus bežiuri,  
Jie susitinka vėl geri;  
Šešėliai nejučioms pranyksta.

O atviresnej' valandoj',  
Ar savo su pačia skriaudoj'  
Jam Sutkus daug ką išpažino:  
Jaunystės nekaltį sapnai  
Ir Donės pavardė dažnai  
Gan žymią rolę ten vaidino.

Ne meilė rišo abu du;  
 Bet ir nebuvo nuobodù  
 Jiem pasiginčyti širdingai;  
 Ir kas tikėjosi kada,  
 Kad ta draugystė su Brazda  
 Gal Sutkui pasibaigt tragingai?

Kiekvienas pažiurų kitų:  
 Svajonių nejieškok augštų  
 Pas Sutkų! Sakos realista. —  
 Brazda — išsižadęs savęs,  
 Miniàs, kur nori, tau nuves,  
 Kaip iškalbus idealista.

Studentu budamas Brazda  
 Karščiausias buvo visada  
 Visų bruzdėjimų skelbėjas.  
 Nors principuos' nepastovūs,  
 Netiko jis į vadovus,  
 Bet mitinguos — uolūs veikėjas.

Kaip laisvas paukštis, niekados  
 Nusiminimo valandos  
 Jis nežinojo, nesuprato;  
 Kitas sakytumei akis  
 Šviesiau žiurėti turi jis,  
 Kame kiti šešėlius mato.

Šiandieną buvo neramus,  
 Par viršų kupinus jausmūs  
 Vos sugebėdamas valdyti,  
 Ir vien belaukė valandos,  
 Kada Sutkienė benustos  
 Beskundžius žiaurią vyrų lytį.

Na ir neiškentė ilgai:  
 „Dabar jau, tarė, net vaikai  
 Apie visuomenę nuvokia;



Ir mums, poniute Elena,  
Tik sau gyventi — negana!  
Kiti laikai: giesmė kitokia!

Ir apie tai dabar žadu  
Su tamstos vyru vienu du  
Padisputuoti, pasitarti;  
Poniutei bus neįdomu  
Žiurėti, kokių smarkumu,  
Kaip pratę, imsme besibarti.

Sutkienei buvo to gana!  
Paraudonavusi žmoną,  
„O, galit, tarė iki sočiai!...  
O man jau ką ten besikišt,  
Kur žada vienu du berišt  
Pasaulio klausimus gudročiai.

Ir, sužaubavus akimis,  
Išbėgo, trenkus durimis,  
Del to storžievio įžeidimo!...  
Bet ar, poniutė, nežinai,  
Kad mūsų vyrai-milžinai  
Visi tokie iš prigimimo

Pasielgimo mandagaus  
Neatsineš gi iš dangaus,  
Valstiečiais gimę, augę, nokę!  
O po bakužes-grinčutės  
Ir pas rukšlėtas močiutės  
Nieks konvenansų jų nemokė.

Ir Brazdai, gyva mintimi  
Pagautam, buvo svetimi  
Švelnaus auklėjimo liepimai;  
Tik vieną punktą matė jis;  
Ten buvo jo visa širdis,  
O kas daugiau — tušti žaidimai!

\* \* \*

„Gana svyravimų bailių!  
 Štai laikas sėsti ant arklių  
 Ir stot į kruvinąją kovą!  
 Jei ne dabar, tai niekad!...  
 Nesunaudosis valandos, —  
 Tai sveikas eik sau gult į lovą!

Kaip voras tinklo verpalais.  
 Taip mes kuopelių veikalais  
 Apjuosėm' visą viešpatiją;  
 Vien bepaliko jos galvą!...  
 Bus greitai mūsų ir Maksvą,  
 Vos tik ištrauksme kalaviją.

Bet su galiunais jos tamsiais  
 Be barikadų neapseis,  
 Andai taip sakė Chrustaliovas.  
 Broliuk, tai žodžiai įkvėpti!  
 Apveizda rodo mums pati,  
 Kad tai geriausias bus vadovas.“

Išsikirščiausio Brazdos  
 Akutės juodos niekad  
 Taip nežibėjo, kaip šiandieną;  
 Bet veltui: iškalbos žiedai  
 Visi atsimušė šaltai  
 Į Sutkaus sielą, kaip į sieną.

„Nebus visai man įdomu,  
 Jei tu, su savo karštumu,  
 Į šaltas tundras sau pateksi!“  
 Kalbėjo Sutkus: „bet manės  
 Į savo kilpas prakilnias,  
 Kalbėk sau sveikas, neįmegsi.“ —

— „Na koks tu saunora esi!  
 Kamė gi apžadai visi  
 Dar nebe seno atminimo?“

Brazda karščiavos: „ar seniai  
Besigerėjom prakilniai  
Augštais keliais pasišventimo?“ —

— „Pasišventimas — prakilnūs?  
Jaunystės panašius sapnus  
Aš mėgstu, branginu begalo;  
Gerbiu anų dienų šnekas;  
Bet jeigu galvą guldo kas,  
Tai ir už ką, žinot privalo.

Jau kaip sau nori, o galvos  
Aš neguldysiu del Maksvos;  
Mums besikišt į jos dalykus?  
Gana ji savo tur įjėgų!  
O mums ar maž savų vargų,  
Taip mūsų Lietuvai sunykus!

Darbams čia dirva taip derli!  
Čia pasišvęst tikrai gali!  
Čia mūsų augštas pašaukimas!  
Žiūrėti reikia mums namų,  
Ne lesint paukščių svetimų,  
Kosmopolitais išsigimus.“ —

— „Tau rupi Lietuvos nauda!“  
Atkirto nekantriai Brazda:  
„Kosmopolitai nepatiko!  
O pasakyk man atvirai,  
Ar pats jai daug ką bedarai?  
Ar daug jai pašventei skatiko?“

\* \* \*

Nors Sutkus budo nestaigaus:  
Nelengva jį kas beužgaus,  
Jo šaltą lygsvarą pažeidęs;  
Bet čia jo draugas neramus  
Opiausius pألietė jausmus,  
Jo raišą sąžinę atskleidęs.

Jis jaučia pats, kad jo darbai  
 Nuo pažadėjimų labai  
 Par žiaurų fatalizmą, skiriamas;  
 Bet vargšas argi kaltas jis?  
 Tiesiog likimo paslaptis  
 Tas jo gyvenimas suiręs.

Svajojo, kad laikai užstos:  
 Jis užsidirbs nemaž mantos,  
 Svetur pelningai patarnavęs;  
 Tada į Lietuvą riščia,  
 Jau su kišene netuščia,  
 Pagrįš, tėvynei atsidavęs.

Turtingas grįždamas tada  
 Tėvynei nebebus našta:  
 Bus mecenatu savo liaudies  
 Dabar, sau mąstė, iki kas,  
 Pagerbęs prakilnias šnekas,  
 Taupyk skatiką, susispaudęs.

Tuščia! Likimas nelipšnus  
 Visus užmanymus-sapnus,  
 Lyg pasityčiodamas, griaua!...  
 Bet nenumano to kiti,  
 O draugo priekaištai pikti  
 Opiausią žaizdą jam užgauna.

Kartūs, užgautas kruvinai,  
 „Neteisk, atkirto, nes žinai  
 Tik tai, kas iš viršaus bematos;  
 O jogei šnipas neesi,  
 Tai kam tie sąžinės visi  
 Ir tyrinėjimai ir kratos?“

Pakilo ginčai karštesni;  
 Bet ne idėja prakilni  
 Dabar jau vyrams beskaudėjo:



Jautrios savymeilės dagiai,  
 Vieni kitiems nemandagai  
 Kaskart skaudžiau įgelt rupėjo.

Antgalo disputa margà,  
 Kaip smuiko pàrtempta styga,  
 Rūsčiai nutrukus, pasišiaušė:  
 Draugai atsigrėžė skersai,  
 Vos atsisveikinę sausai,  
 Lig ryt simpatijoj' ataušę.

\* \* \*

Žinojo Sutkus, jog Brazda,  
 Lyg kokia įkyri žaizdà,  
 Rytó jam vėl neduos ramumo;  
 O revoliucijai jisai  
 Ne tik nepritarė visai, —  
 Tiesiog bijojo jos žiaurumo.

Ne atgaleivių jis bangos,  
 Jis šalininkas pažangos;  
 Jei nori, jis pozitivista.  
 Bet tų svajotojų tuščių,  
 Tų kuopų, bundų, paslapčių  
 Nekenčia jis, kaip realista.

Subrendęs, rimtas, atsargūs,  
 Prityręs, jis ne tam žmogūs,  
 Kad be vilties savė aukotu.  
 Ir kam gi? Svetimiems dievams?  
 Kokių ten partijų sapnams,  
 Kurias pasmerkia sveiku protu.

Tai kas gi bedaryt tada?  
 Nejau belaukti, kol Brazda  
 Įsuks į savo kvailą ratą?  
 O raudonsiuliai paslapčia  
 Užklupę, kur išveš nakčia;  
 Pakardins, kaip kokį piratą.

O ne! toliau nuo tų visų  
 Veikėjų, karžygių basų,  
 Kuriemsiems gyvatà — skatikas!  
 Tolyne nuo raudonų vaikų!  
 Nuo jų be ateities aukų!  
 Ne jam kentėtojų vainikas.

Jis dar nemano be vilties  
 Atsižadėti ateities;  
 Dar pagyventi jis norėtu.  
 Juk vis gi sako jam širdis,  
 Kad, grįžęs į tėvynę, jis  
 Dar atsigimti ten galėtu.

Ten jis, naudingas ir ramus,  
 Visus galėtu gabumus  
 Tėvynės labui atiduoti.  
 O, kad greičiau iš tos Maksvos!  
 Bent grynu oru Lietuvos  
 Taip jam norėtus pakvėpuoti!

\*                      \*                      \*

Čia jo vaidentuvė sparnais  
 Skaisčiais, kaip kudikio sapnais,  
 Nuskrido į tėvėlių šalį! ..  
 Dabar pavasaris budrus  
 Ten aušta; ten jisai ramus  
 Gražiausią amžiaus šventė dalį!

Dabar ten varžančius ledus  
 Sulaužęs, Nemonas didus,  
 Tarytum milžinas į kovą,  
 Į Prusus eina; o jauni  
 Pulkai upelių tekini  
 Vos gali bepavyt vadovą.

Lakioja pempė po laukùs,  
 Kas gyvi: vyrus ir vaikùs  
 Skubėti iš namų vadina;  
 Augštai čirena vėversys;  
 Artojas žagrę sutaisys  
 Ir pirmą vagą verst mėgina.

Visiems taip linksma ir budru!  
 Visi pavasariu giedrù  
 Lyg sužavėti bėga, kruta.  
 Visur pavasario darbai! . . .  
 Ir Sutkui noris ten labai  
 Tėvučių aplankyti butą.

Tiek atminimų ir sapnų!  
 Tiek pažadėjimų jaunų  
 Nuo karto žadina krutinę! . . .  
 Ir augštas kalnas Šatrijos,  
 Kame jis budavo svajos,  
 Ir jo idilija aušrinė! . .

Greičiau, greičiau iš tos Maksvos  
 Į sveiką orą Lietuvos,  
 Kame atgimti jis galėtu!  
 Kame dabar jis, nuo širdies  
 Atsižadėjęs praeities,  
 Tėvynei patarnaut norėtu.

\* \* \*

Taip prakilniai ir taip jautriai  
 Svajojo Sutkus, nekantriai  
 Besivartydamas ant šono;  
 Bet lipo akįs pamažu,  
 Ir viskas temo, kas gražu,  
 Kas dar svajota Sutkaus Jono.

O, ne tokių tai milžinų!  
Ne, ne svajotojų silpnų  
Suvargusi tėvynė laukia,  
Kuriuos rytoj kita mintis,  
Naudos asmenišką viltis,  
Žiurėk, į kitą rojų traukia.

Ateina sunkūs, kruvini  
Laikai, ir ne vaikai silpni  
Ištvers, prabočių užsigynę!  
Tik vyrai milžinų gimės  
Ir geležinės ištvermės  
Vargingą išganys tėvynę!...



## Trečioji Dalis

---

Šitai ir Vilnius ant kalvos,  
Graži sostinė Lietuvos,  
Apjuostas Nerio, globoj' girių;  
Iškur dar Algirdas didus  
Net kanus baudė ir Gudus,  
Iškur išėjo tiek didvyrių!

Kiek atminimų, kiek minčių,  
Kiek čia užburta paslapčių!  
Čia steigia sostą Gediminas;  
Čia didžio Vytauto dvasia  
Ligšiol nuo Panarių nakčia  
Ant žirgo raiteliu vaidinas.

O sveikas! Garso spinduliais  
Tėvams šviete; iščia keliais  
Prabočiai ėjo ginti Prusų;  
Nuo čia lig Dono, lig Maksvos  
Skelbei tu vardą Lietuvos! . . .  
Buvai ir busi mūsų, mūsų!

Palikęs vartus atkilai  
Kaip broliams, lenkams privalai  
Užmiršęs praeitį vergauti.  
Tu priglaudei juos širdimi,



O jie, tau priešai svetimi,  
Nor' širdį Lietuvai išrauti.

Kaip sielai amžinas Dangus,  
Kiekvienas žingsnis čia brangus,  
Bet jo skundais neatsiimsi:  
Tik darbo prakaitu karčiū,  
Tik kova ir keliu stačiū,  
Tiktai kad pats dvasia atgimsi.

Dvigalvio aro dar naguos!  
Iš miego keldamas varguos,  
O, Vilniaus neužmiršk, Lietuvi!  
Čia ne tiktai kad praeitis,  
Čia tavo irgi ateitis!  
Čia kovą vedama už buvį!

\* \* \*

Na, sveikas Laurai! Kaip kruti?  
Kai nesimatėm, kelinti  
Bus metai? baigę mediciną?...  
Bet kas tai? Žiuri taip keistai!  
Ar Sutkų pirmą kart matai?  
Na, nebijok! Nesivaidina!

Aš Sutkaus Jonas! — „Ar gi tas?“  
Akis pakėlęs mieguistàs,  
Išlėto pratarė Svajonas;  
Vienok nerodė nuostabos,  
Nei noro didelio kalbos,  
Jo veidas apvaliai raudonas.

\*

Sustojęs Vilniuj su pačia  
Tikėjos Sutkus: daugel čia  
Jam iš Lietuvių atgimimo  
Kas nors užklaustas pagiedos;

Ir žvalgės Panariais progos  
Ką nors užkalbint iš jaunimo.

Todėl apsidžiaugė karštai,  
Pažinęs žengiančią rimtai  
Stovylą milžino Svajoną,  
Kursai jam priminė tada  
Garbingą Laurą su lazda  
Iš Duonelaičio Kristijono.

Studentais budami Maskvoj',  
Jie daug užmanymų galvoj'  
Apsvarstinėti buvo pratę;  
Svajonas, protas gan platus,  
Aiškiau už sándraugus kitus  
Tėvynės reikalus užmatė.

Paranksti keltis su rasa  
Nemėgo Lauras, tai tiesa,  
Nei dirbant panašėt į jautį;  
Užtat sumanymais gerais,  
Akis primerkę vakarais,  
Abudu mėgo pasigauti.

„Tai ką beveikiat Lietuvoj?  
Čia Vilniuj budami kruvoj,  
Širdy, taip sakant, mūsų krašto!  
Ir aš sugrižti čia žadu,  
Tai man išgirsti žingeidū  
Ką gyvu žodžiu, ne iš rašto.

Nes kai iš laikraščių skaitai,  
Draugijų turite tirštai;  
Kuopelių, partijų ne stoka:  
Jaunos kultūros burbulai! . . .  
Su metais bus ir veikalai,  
Kaip amžių prityrimas moka.“ —

— „To gero turime gana!  
Pardaug! Nelaimė amžina!

O vis tai pešas, riejas, pjaunas!  
 Pirmeiviai, lenkai, kunigai,  
 Marksistai — partijų vergai! ...  
 Štai mūsų atgimimas jaunas!“ —

— „Kokios gi partijos patsai?“  
 Paklausė Sutkus; tas sausai:  
 „Aš, mat, taip sakant, bepartyvus!“  
 — „Na, o veikėjų rimtesnių  
 Nebus iš tarpo jaunesnių,  
 Kurie žadėtų diegus gyvus?“ —

— „Veikėjų nėra! Ir nebus:  
 Lietuvis tinginys rambūs,  
 Išreto aiškino Svajonas:  
 Pradės ką vienas, tai penki  
 Bekritikuoja jį sveikì,  
 O šeštas griaua, kaip Samsonas“. —

— Tai ką gi? Vien nuleist rankàs?  
 O gelbės mus ne kitas kas:  
 Mes patįs turim reaguoti.  
 Kūrs už kitus aiškiau matai,  
 Štai pradžią padaryk rimtai  
 Tik veikti, o ne kritikuoti!“ —

— „Tam kartui be manės apseis,  
 Atkirto Lauras: „su tamsiais  
 Kultūros priešais nekariausiu;  
 Aš jau parsenas; jaunesni  
 Ir, man atleiskit, kvailesni  
 Tuo darbu užsiims gražiausiu“.

Susyk pritruko jiems kalbos,  
 Prie tos priėjusiem ribos,  
 Kad apie orą bepalieka  
 Šnekėti, arba ant tuščios  
 Jieškot kepurės ir pačios,  
 Ar visą tat paverst į nieką.

Abudu žvalgės į šalis! ...  
 O priešais stovi ta pilis,  
 Augštai ant kalno Gedimino,  
 Kuri tiek šimtmečių senų  
 Šauniai ištvėrė! Tiek sunų  
 Ir tiek didvyrių užaugino! ...

„Na, kas gi begirdėt daugiau?  
 Jau Sutkus klausė atsargiau:  
 „Kaip čia po Vilnių bekovoji?  
 Kaip eina praktika? plati?  
 Ar vedęs? ar gera pati?  
 Gal ir ne lenkė, kaip manoji?“ —

— „Su tuo ne kam čia beskubėt!  
 Ne „Tėvė mūsų“ sukalbėt,  
 Ar darže nusiskint aguoną! ...  
 Ta pliuškė, ta pardaug rimta,  
 Ta daugel mano, ta — višta! ...  
 Tai jieškai vėl su savo duona! ...

Galop vienam ar negerai?  
 Ką nori, liuosas bedarai;  
 Pati, vaikai sparnų nevaržo.  
 Kaip paukštis nuo vienos šakos  
 Linksmi bestrioksi ant kitos;  
 Raškai sau vaisius kito daržo.

Tarp mūsų kalbant, vieną syk  
 (Už tai man ausį patąsyk!)  
 Buvau kvailystę bepadaręs:  
 Vienai nuo Kauno, kiek menu,  
 Lyg Staugailytei, su šaunū  
 Jausmū buvau beprasitaręs“ ...

Čia Sutkų tartum kas karštai  
 Apliejo visą, kaip matai,  
 Rasotas prakaitas išpylė.  
 Ramiu išrodyt — parsunku!

Klausytis irgi nejauku! ..  
Nors sveikas lišk kiaurai į skylę.

Bet Lauras, nors mažai šnekus,  
Jaunikių senstančių takus  
Taip mėgo, matomai, minėti,  
Kad žodžiai plaukė nuo širdies;  
Todel ir draugo paslapties  
Jam nerupėjo šnipinėti.

„Bet tai madonai kitas kas  
Galvoj' besėdįs, ir rankàs  
Stačiai nuo moterystės krato;  
Gražios lyties apšvietime  
Pirmininkauja ir tame  
Vienaitį uždavinį mato.

Bent taip dainavo man pati.  
Ne taip apsako ją kiti,  
Kalbėjo tęsdamas Svajonas:  
Man pasakojo Judrimai,  
Buk ji gyvenus parlinksmi:  
Ją suvyliojęs koks tai ponas“.

To Sutkui buvo jau gana!  
Lyg drugio krečianti liepsnà  
Jį purtė, degino, kankino.  
„Man laikas, tarė neramus:  
Į kelią rengtis, į namus;  
Kur užtrukau, pati nežino“. —

Kaip gaila, jogei skubinies!  
Į Vilnių tartumei ugnies  
Įbėgęs pipkei užsidegti!  
Tiek bendra man su tavimi!  
O čia visi lyg svetimi:  
Tiesiog nėrą į ką prašnekti.

Taip butu miela vakarais  
Mums vėlei žodžiais atvirais



Pasikalbėti, pasvajoti!  
 Juk tiek užmanymų rimtų!  
 Taip prakilnių ir taip augštų  
 Dažnai man sekas sugalvoti!“

Bet ne užmanymai augšti,  
 Nei jų poezija pati  
 Ši kartą Sutkaus negraudino;  
 Tik tartum sūžeistas lokys,  
 Iki mirtis nesulaikys,  
 Vis bėgti nori! Kur? Nežino.

Tik bėgti! bėgt, kur kojos ves! . . .  
 Bet neišbėgsi nuo savės,  
 Tik nelaimingas veltui klausi:  
 Kodėl? ir kam? ir kiek naudos  
 Kad sau ir jai ant visados  
 Išplėšei rytmetį gražiausį.

Ir klausi, vergas be vilties,  
 Nejau ir aš be ateities  
 Tuščios' svajonėse nurimęs?  
 Tiktai benaudis sąnarys  
 Tautos siurbėjas — kraugerys,  
 Prabočių ainis išsigimęs?

O gal tai visa, ką matai,  
 Kas buvo, bus ir kas augštai  
 ir kas įkvėpia dailininką,  
 Tik melo virtinė marga  
 Tiktai vaidentuvės liga? . .  
 O tu gyvenk, kaip sau patinka.

\* \* \*

Nors Vilniuj' duoną ne vieni  
 Svajonai valgė, — rimtesni  
 Čia atsidėję veikė žmonės:  
 Basanis, Vileišiai, Juška,

Gimžauskas, Burba, Kudirka,  
Kriaučiunas, Selvis, Matulionis,

Bet Sutkus, gerbdamas augštai  
Tų vyrų nuopelnus užtai,  
Kad Lietuva visa juos gerbė,  
Draugystės vengė jų rimtos:  
Jį varžė pakraipos kitos  
Diegai į sielą įsiskverbę.

Karjeros alkstančiu balsu  
Jam atsiliepti nedrašu  
Į tuos pasišventimo vyrus,  
Į vyrus milžinų garbės  
Kurie su juo ir nekalbės,  
Jam žmona — lenke pasigyrus.

Jie nesupras, to neatjaus,  
Kad daug tėvynei naudingiaus,  
Jei jis namon sugriš turtingas  
Ir skurdą ne vienos skylės  
Užlopyt pinigais galės!  
Kad bus tada daugiau naudingas.

Jie nesupras, kad bus tada  
Pati jo įtekmė kita,  
Kad daug daugiau nusvers jo žodis,  
Kai ratuos supamas gražiuos  
Į savo šalį parvažiuos  
Ir duosnią ranką čia parodys.

\*

Dar veikė Vilniuj ir kiti,  
Naujų idėjų uždegti,  
Brazdos jaunuoliai — šalininkai!...  
Ir tų karštuolių iš kairės  
Patikti Sutkus nenorės:  
Tai pavojingi maištininkai.

Gana įgryso jam Brazda  
Su savo amžina gaida:

Kad seną tvarką reikia griauti  
 Ir kad be kruvinų aukų  
 Pelėsių, prietarų paikų  
 Tiesiog negalima nuplauti.

Realių pažiūrų žmogus  
 Ir išmintingai atsargus,  
 Jis bijo Vilniuje gaišuoti.  
 Ir gerbiamoji jo žmona  
 Gal nekantrauja raudona,  
 Jo nesulaukdama važiuoti.

Skubėjo Sutkus ir delto  
 (O, ypatingai tai delto),  
 Kad jam širdis nubudus sakė:  
 Juo bus gimtinės jis arčiau,  
 Danutę pamatys greičiau!...  
 Ir neramiai širdis jam plakė.

Jis tikis, jog nuo tos dienos,  
 Kad Donė kalčią dovanos,  
 Jam ranką pàlankià ištiesus,  
 Jis atsigims, jis atsistos,  
 Kaip gyvas sąnarys tautos!  
 Sugrįš laikai jaunystės šviesūs.

Jaunų dienelių atmintis —  
 Varguolei širdžiai prieglobstis!  
 Žvaigždė, kuri griuvėsiuos' šviečia!  
 Šventykla, kur jausmų žiedai,  
 Kur brangūs girdžiasi vardai,  
 Kurių nei laikas nepaliečia!

O, į gimtinę vien greičiau!  
 Ten atsikvėps sveikiau, plačiau  
 Svetur sunykusi krutinė!  
 Ten jaunos dienos prašnekės!  
 Šviesiau saulutė patekės!  
 Tenai Danutė! Ten gimtinė!

\*

\*

\*

Greit lekia, švilpia traukinys;  
 Kaleidoskopo reginys  
 Nuo Panarių lig Kauno slėnių:  
 Miškai, pakalnės, vandenai,  
 Daubų žieduoti žolynai  
 Tik mirgą regračio pasieniu.

Antai padangiais mėlinais,  
 Ilgais, kaip orlaivio, sparnais,  
 Nuslinko paukštis į tolybes!  
 Nuskrydęs, dingo debesys'!...  
 Į sielą šneka ilgesys  
 Iš tolimų dienų ramybės!

Tolyn, tolyn! nors nežinai,  
 Kur benuves tavė sapnai,  
 Į kokią šalį sužavėtą?  
 O, tik toliau nuo šios dienos,  
 Nuo melo, kovos amžinos,  
 Nuo to, kas vargta ir kentėta!

\*                      \*

„Nejau gi Kaunas?“ Lyg sapne,  
 Atsiduksėjęs krutinė,  
 Nustebęs klausė Sutkaus Jonas.  
 Tai buvo Kaunas ištiesų;  
 Iš miestų Lietuvos visų  
 Seniausias, miestų Palemonas.

Lomoj' tarp kalnų, žolynų,  
 Didžiausių mūsų vandenų  
 Apjuostas, globoje malonės!  
 Širdyje Lietuvos meilios,  
 Kieno akies nepavylios  
 Jo augštos, baltos, senos bonės!

Tiek matęs amžiais pagarbos,  
 Ir didžio skurdo ir globos!

Ne vieną garsųjį vadovą!  
Tiek kart išgriautas, pelenuos',  
Kaip Phoenix vėl naujuos sparnuos'  
Jis pirmas atgima į kovą.

„Štai jezavitų kitada  
Bažnyčia buvusi! Šita  
Augštoji bonė — miesto duma!“  
Vis rodė Sutkus, bet pati  
Pardaug nebuvo žingeidi  
Net pamatyt Maironio rumą.

O čia jau švilpia garlaisvys.  
Kaip gaila! Vietos neišvys,  
Kur buvo audžiama Gražyną!  
O tiek svajojo apie tai!  
Adomą\*) gerbia taip karštai:  
Pats atminimas ją griaudina.

Bet greit Sutkienės atydà  
Kitur nukrypo: kaikada  
Instinktas moterų daug spėja.  
Ne tiek ir proto išminties  
Klausys, kiek nuojautos širdies,  
Žiurėk, rimčiausiojį veikėja.

\* \* \*

Į pilną garlavį žmonių:  
Valstiečių, žydų ir ponių  
Kaikas dar skubinasi, bėga;  
Užvisdaugiau graži lytis,  
Kurią ryšelių dešimtis  
Suvėlinti dažniausiai mėga.

Iš tų tai skubančių vienà  
Panaitė, ar poni jaunà

---

\*) Adomas Mickevičius, didžiausias lenkų poėta;  
Gražynos poėmą parašė Kaune.



Visų akis atkreipti spėjo;  
 Ne tiek gal veido gražumu,  
 Kiek ypatingu meilumu  
 Net ir Sutkienę sužavėjo.

Vienok simpatija visa  
 Jai greit išnyko, kaip rasa,  
 Vos tik į vyrą žvilgterėjo:  
 Mat ne tiktai kad jo žmonà,  
 Akis iš burio ne vienà  
 Jo keistą veidą pastebėjo.

Ir kas tam Sutkui? Toks šnekus  
 Nuo karto tampa nejaukus;  
 Liežuvis lupose sustinga;  
 Ir maž betrūko, kad galvoj  
 Užtemtu, kaip tada Maksvoj  
 Par vakarėlį nelaimingą.

Neįstabu! Jam akyse  
 Danutės tuomet tik dvasia  
 Keistai ant scenos nusileido;  
 Dabar gi buvo ji pati:  
 Laibà, lengvutė ir grakšti,  
 Tik gal bent kiek baltesnio veido.

Lyg karalienė su svita,  
 Mergaičių buriu apsuptà,  
 Joms lydint, ką tai dar kalbėjo,  
 Kad jai sumirgo praeitis! . . .  
 Kad jos akutės kibirkštis  
 Ištolo Sutkų pastebėjo.

Lyg kas suvirpo jos širdy!  
 Taip krikštoliniam veidrody  
 Bailiai susidrumščia skaistumas;  
 Bet štai jos veidas vėl ramus;  
 Valdyt papratusiai jausmūs  
 Akies tik mirksnį bus silpnumas.

„Nesugražinsi praeities,  
Nors neišrausi atminties!“  
Seniai taip sau pasakė Donė:  
Augštesnis ją uždavinys  
Dabar vadina; nemainys  
Už nežadėtą jai svajonę.

Apšviesti moterų minias,  
Joms širdis skiepyt prakilinas —  
Dabar jos tikras pašaukimas.  
Savosios laimės svetimi  
Jai norai; ir ligšiol rami.  
Ji buvo, kaip ir jos veikimas.

Nejau dabar, šarvuos tvirtuos,  
Ramumą sau išplėšt ji duos?  
Ramumą metais iškariautą! . . .  
Ne, jos širdy jis neskaitys!  
Nei jos silpnybės nematys  
Apjuokęs vairą jos sugriautą! . . .

\*                      \*                      \*

Jau grėžias garlaivys skersai  
Į Nemuną; keli balsai  
„Sudieu panyt“ nuo kranto šaukia.  
Joms ji musuoja skarele;  
Bet silpna jai! . . . Varsá žalia  
Jai akyse ratuoja, plaukia.

Ir kaip eglaitė pakirstà,  
Į vilnis verdančias puta  
Ji krinta ir susyk pranyksta! . . .  
Pakyla klyksmas be vilties!  
Kaikas akyvaizdoj mirties  
Apalpsta, kitas baras, pyksta.

Pirmoji Sutkaus prakilni  
Pagunda, jausmai augštesni

Į vilnis šokt jam buvo tarę;  
 Bet trūko atviros drašos,  
 Ar balsas išminties sausos  
 Jam širdį kaip raktu uždarė.

Išblyškęs laužė tik rankàs  
 Ir besižvalgė, ar gi kas  
 Nešoktu gelbėt nelaimingos?  
 Jį pavadavo Judrimai,  
 Neatsisakę regimai  
 Ligšiol nuo rankos jos turtingos.

\* \* \*

Kada pravėrė akutes  
 Danutė, baltas rankutes  
 Jos kambaryje laikė Jonas  
 Ir skaitė pulsą neramus;  
 Greta ji mato Judrimus,  
 Barnabas dūsavo raudonas.

Ištraukus ranką skubinai,  
 „Dabar man, pratarė jinai:  
 Jau gera, tik bent kiek silpnoka;  
 Norėčiau atilsėt vienà;  
 Sukėliau triukšmo kiek gana!  
 Augščiausias tamstoms teužmoka!“

Kaip debesėliai žvaigžduotes,  
 Taip ji blakstėnais akutes  
 Uždengus, bandė atilsėti;  
 O Sutkus, na ir Judrimai  
 Suprato, jogei, regimai,  
 Nebėra ko jiems besėdėti.

\* \* \*

Bet vargšė atilsėt negaus:  
 Jai matos, jogei mandagaus

Lyg trūko jai pasielgimo;  
 Ištraukė ranką pargreitai,  
 Pasakė ačiu gal šaltai;  
 Ir Sutkaus gaila ir Judrimo.

„Jie buvo man tokie geri!“  
 Pradėjo sažinė jautri  
 Išmėtinėt, vienai palikus:  
 Jie vargo, gelbėjo manė,  
 O aš su širdžia miškine  
 Elgiuos, kaip saúnora netikus.“

Dar ponas Jonas sau galės  
 Manyt, kad nori iš eilės  
 Panieką jam parodyt Donė;  
 O ji žadėjo niekados  
 Jam savo neprimint žaizdos,  
 Atleidus skriaudą kaip krikščionė.

\*                      \*                      \*

Pakui jos mintįs spinduliais,  
 Bangų nežinomais keliais,  
 Nuskrydo skurdžios į Liepoją,  
 Kur rengės nuo kelių dienų:  
 Pažint ant vietos tų jaunų,  
 Kurias svetur parduot vežioja.

Taip skauda jai šita žaizda,  
 Kad nusiminius laikada,  
 „Dievuliau, skundžias, gailestingas!  
 Tikrai tie žmonės be širdies!  
 Tiek kirminų silpnos lyties!  
 O, gelbėk Pats tas nelaimingas!“

Norėtu gelbėt ir pati,  
 Kiek leidžia jėgos, o kiti  
 Ant vietos gal bent kiek padėtu.  
 „Kad tai į užsienį kada!“

Bemaž kasdienė jos malda:  
Pasimokint ten daug galėtu!

Ir kitas didis skaudulys  
Jai rūpi: neramus kvieslys,  
Kurs į Ameriką vadina.  
Kaip vardas jam? Kas jį vargū  
Vadina, kas tamsos draugu!...  
Ir ligą užkalbėt mėgina.

Kiek iš Liepojos par metus  
Laivais į svetimus kraštus  
Tų emigrantų bėgte bėga!  
Nejaugi, Lietuvos vaikai,  
Jums įkyrėjo tie laukai,  
Kur svetimtaučiai spiestis mėga.

Maskolis, lenkas, vokietys  
Tarp mūsų vargo nematys,  
Užtat išstums svetur lietuvi.  
Jis — mulkis? Ar minkštos širdies?  
Ar tinginys be ateities,  
Kursai pražus kovoj už buvį?

O ne, o ne! Daugiau jiegų  
Jame, kaip Lietuvoj vargų!  
Dar neparodė, ką jis gali!  
Tik reikia plaukt vienon kruvon!  
Tik reikia, grįžus Lietuvon,  
Ir šviest ir žadint brangią šalį!

Taip daug norėtu ji žmona  
Darbuotis — veikti, bet vienà  
Ką išgalės be prityrimo?  
Bet nesulauks aušros-žvaigždės  
Tasai, kurs darbo nepradės!...  
Šalin nuodai nusiminimo!

Tas darbas ne vienos dienos.  
Šį-tą Liepojoj sužinos;



Atras ir vietoj' patarėjų!..  
 Čia dilgt į galvą jai mintis:  
 Jei nemeluoja atmintis,  
 Anuomet Sutkui tat rupėjo.

Tada mokėjo prakilniai  
 Jai apsakot, kaip vargdieniai  
 Basi Amerikon keliauja,  
 Kaip išnaudoja juos visi,  
 Kaip darbdavių bandà tamsi  
 Ten spaudžia juos naguota sauja.

Nemaž galvojęs apie tai,  
 Jisai be abejo rimtai  
 Čia žino daug, patarti moka.  
 Tik ar išpuola jai delto  
 In jį bekreiptis? Gal ryto?  
 Šiandieną jaučias dar silpnoka.

Bet tas rytojus ne tuščia,  
 Su savo tamsia paslapčia,  
 Taip tankiai vargdienį užvyli!  
 Daryk šiandieną, ką gali!  
 Rytò gal ašara gaili  
 Riedės! Juk visgi jį dar myli.

\* \* \*

Sutkienės nujautė širdis,  
 Kad čia tur buti paslaptis  
 Tas Jono didelis jautrumas,  
 Kai Staugailytė Nemune  
 Kone prigėrė; nežinia,  
 Ar tai ne flirto nuoseklumas.

Buk jo švenčiausia priedermė  
 Kaip daktaro (sena giesmė!)  
 Pirmam aprupinti ligonę!  
 Ir globon ėmęs, kaip matai,

Net buvo priverstas par tai  
Bent dienai atidėt kelionę.

Ta Jono globa parkarštà  
Į širdį diegė jau tada;  
Jai instinktyviai nepatiko!..  
Dabar, susekusi galus,  
Ji mato aiškiai, jog gilūs  
Instinktas čia neapsiriko.

Judrimas-senis, gan šnekus,  
Visus anų dviejų takus  
Apsakė jai, susipažinęs.  
Ir pasirodė, tos deivės  
Akis ne vieną sužavės;  
O Jonas ją net vest ketinęs.

Dabar tai aišku jai visai,  
Kodėl taip rangėsi jisai,  
Kaip velnias nuo ražančiaus gynės,  
Kad panorėjo ji pati  
Važiuoti draug, kaip ir kiti,  
Pažint Mickevičiaus tėvynės.

Kad vis išėjo tat aikštėn,  
Ar nususukusi kerten  
Verkšlens, kaip bobos minkštakošės?  
Nors spazmai págriebė tada,  
Bet tai silpnybės valandà!...  
Ji — vadas, pargalę išlošęs.

Neatidėjęs nei dienos,  
Globoj užrustintos žmonos,  
Maksvon turėjo grįžti Jonas.  
Ir štai jau traukinys jisai  
Į pačią žvilgčioja skersai  
Ir pipkę rūko, kaip sultonas.

Išlengvo velkas traukinys;  
Aplinkui palšas reginys;

Gamta paniurus, nusiminus!  
 Ir Jono mintis, kaip ežiai,  
 Kruvon nespiečiasi gražiai;  
 Ir nežinia, kaip jas atginus.

Antgalo argi ne vis tiek?  
 Arčiau-toliau, sau mąstė, siekk!  
 Vis tiek betupčiosi ant vietos.  
 Ir kam tas triusas ir vargai?  
 Kam bekariauti taip ilgai,  
 Kad buvio sąlygos taip kietos?

Sudieu sapnai ir ateitis,  
 Kur murkso vien tamsi naktis,  
 Be ryto, be aušros, be kelio!  
 Atgal pažvelgsi, — ten baugù!  
 Ten neatřišamu mazgu  
 Užnertas galas jo saitelio.

Kodėl, kodėl jam taip sunku?  
 Kodėl gyvenimo taku  
 Nerado laimės, jos taip troškęs?  
 Kad butu nors bent Lietuvoj  
 Jo kaulai puvę, ar kovoj  
 Galiūnas-priešas jį parbloškęs!

O laimė buvo taip arti!  
 Taip rodos prašėsi pati!...  
 Bet jis už marių ją svajojo.  
 Karjeros gundomas tuščios,  
 Garbės ir dirvos sau plačios  
 Svetur paklydelis jieškojo.

Sutraukyt pančius? Nei jiegu  
 Savy nejaučia, nei draugu  
 Aplinkui prielankių nemato.  
 Ir lieka slėgianti našta,

Su juo lig karsto surišta,  
Kurią kaip vergas nešt paprato.

\* \* \*

Danutei irgi nelengviau:  
Nuo ryto kėlusi anksčiau,  
Tuščia po Kauną klausinėjo:  
Pabėgo Jonas, kaip rasa,  
Kaip sapno pasaka visa,  
Vos tik saulutė patekėjo.

Ir skauda jai ir neramu:  
Bent kiek gal savo šiurkštumū  
Jo meilę nenoroms užgavo!...  
Net nei sudieu! Net paprasta  
Žinia: „kaip Donės sveikata?“  
Nejdomavęs, išvažiavo.

Ir vėlei jaučiasi viena!  
O vakar mirusi dieną  
Tai vien tik sapnas apgaulingas!  
Tik liudnas skardas praeities,  
Prašnekęs gilumoj širdies,  
Kurs vėlei diegia sopulingas.

Šalin, šalin tušti sapnai!  
Tiek metų, kaip nuo jų jinai  
Slopina skaudančią krutinę!  
Kaip užsidarius savyje  
Ji dega skausmo gabiją  
Ir kala valią geležinę!

Šalin silpnybė valandos  
Ir atsiliepusios žaizdos  
Nesitikėtas atminimas!  
Tiek darbo, vargo Lietuvoj!  
Tiek tų užmanymų galvoj!  
Taip šaukia ją pasišventimas.

Greičiau į darbą! Jo varguos  
 Ji širdį alpstančią paguos!  
 Jos sukury ras užmiršimą.  
 Tiek tų užmanymų galvoj!  
 Tiek darbo-vargo Lietuvoj!  
 Čia mato savo paušaukimą.

\* \* \*

Nutarius sykį ką tvirtai,  
 Danutė ėmėsi karštai  
 Ir visą savo sielą dėjo;  
 O tvirtas budas ir valia  
 Ko nenuveiks galu gale,  
 Jei tik širdis pasižadėjo?

Bet aplinkybių kaikada,  
 Lyg susitelkusi našta,  
 Tvirčiausią valią surakina,  
 O priešais einanti vaga,  
 Pagriebus platesnė bangà,  
 Į kitą kraštą nudangina.

Ir nesakykit, jog visi  
 Žmogaus užmanymai liuosi!  
 Rimtai apsvarsčius, apgalvojus,  
 Ar žino vargdamas žmogus,  
 Kur Dievas jo nukreips vargus?  
 Kur jį nuves tamsūs rytojus?

Vienok kas rankų nenuleis,  
 Nors ir sunkiais vargų keliais,  
 Nors ne tuojau ir nė šiandieną,  
 Jei Dievas geras tik padės,  
 Šviesesnės susilauks žvaigždės,  
 Išgriaus dručiausią kliučių sieną.

\*

Netęsus dieną nuo dienos  
 Lig parankesnės atmainos,



Kaip tie, kurie tiktai svajoja,  
 Danutė rengėsi uoliai,  
 Į širdį ėmusi giliai  
 Tuojau keliauti į Liepoją.

Tik patarimų ir žinių  
 Šelpimui skurdo vargdienių,  
 Kuriam ji ruošėsi į kelią,  
 Daugiau išgirsti trokšdamą,  
 Dar puldinėjo, rinkdama,  
 Kaip medų renkanti bitelė.

Bet netikėtai iš žiemų,  
 Ligšiolei vis dar neramių,  
 Kur maištas tiek žmonių pražudė,  
 Žinia atėjo nerami,  
 Ir, nors suspausta širdimi,  
 Danutę iškeliaut sukliudė.

„Kas žino, kas ir Lietuvoj  
 Gal buti? O geriau kruvoj  
 Nuspręst iš vieno pasitarius,  
 Ar mums rinkimuos dalivaut?  
 Ir nuo valdžios ko reikalaut,  
 Giedrės nelaukiant užsidarius?“

O gal dabar kaip tik ir bus  
 Lietuviams laikas patogūs  
 Ir klausimas tautoj subrendęs  
 Pareikalauti atvirai,  
 Ką seimas Vilniuje tikrai  
 Anuomet buvo jau nusprendęs.

Juk autonomijos plačios,  
 Net ir savyvaldos pačios,  
 Taip manė ne vieną Danutė:  
 Kitaip išgauti mums neteks,  
 Jei sunaudot nepasiseks  
 Didesnę rusų suirutę.“

\*

\*

\*

Sušneko Rusija visa,  
 Kad žinią atnešė krasa:  
 „Pirmoji Duma išvaikyta!“  
 O gandas skrido paslapčia  
 Iš Viborgo vilnim plačia,  
 Kas ten atstovų įsakyta \*)

Beveržės klausimas svarbus:  
 Kas bus toliau? Kas bus? Kas bus?  
 Visi nustebę audros laukė;  
 Net Vitte's — pirmsėdžio draugai  
 Valdyti manė neilgai,  
 Tamsiau kaskartą apsiniaukę.

Bet audros vėsulai - žaibai  
 Kad nesiskubino labai,  
 Žmonių bemaž nusiraminta;  
 Tiktai girdėjos ten ir čia,  
 Kad valdininkus netuščia  
 Mirtim nubaust pasikesinta.

O naujas ginčas įdomūs  
 Apie į Dumą rinkimus  
 (Ar rinkti? ir ką į jos atstovus?)  
 Nustelbęs pašnekas kitas,  
 Sukėlė Rusijos tautas,  
 Sukiršino srovių atstovus.

Lietuviai — vyrai nekaršti,  
 Ne taip, kaip lenkai ar kiti;  
 Vienok ir tie sujudo veikę;  
 O kas dėl partijų, srovių,  
 Tai pasirodė, jogei jų  
 Daugiau mes turime, kaip reikia.

---

\*) Pirmąją Dumą paleidus, jos atstovai susirinko Viborgė ir ten nutarė: mokesčių valstijai nemokėti ir kareivių-naujokų nebeduoti.

Nusistovėję kunigai  
 Jau rodos sántaikos draugai,  
 Ir tie karščiavos susirinkę:  
 Lamokas, Pakštas, daug kitų  
 Prie kompromisų nelemtų  
 Griežtai apsiskelbė, nelinkę.

Ir veltui Tumo prakilni  
 Kalba jiems dėstė, jog vieni,  
 Atstumę net ir tautininkus,  
 Ne ką dvasiškiai begalės!  
 Bet jo užkimusios gerklės  
 Vos klausės kuopa susirinkus.

Lamokas, Belgus ir kitus  
 Aplankęs užsienio kraštus,  
 Fereinus vokiečių pažinęs,  
 Išrodė pamatais giliais,  
 Kad su pirmieviais atkakliais  
 Ten kaujas srovės religinės.

Nes kur tik tie nagus įleis,  
 Ten savo bedievybę skleis,  
 Net suvartotojų draugijoje!  
 Todėl tai tikinčių kraštuos,  
 Ar jie tau pirks ką, ar parduos,  
 Visur jų katalikai bijo.

Ant to net Pakštas gan staigus,  
 Šikštai kramtydamas nagus,  
 Pakėlė galvą... bet tylėjo!  
 Tik kraipė lupą prašmatniai,  
 Mat jo europiškai dėsniai  
 Bent kiek plačiau į tai žiurėjo.

Jisai kaip kritikas garsūs  
 Ir kaip philologas drąsus  
 Visur reformų reikalavo;  
 Vienok pirmieviškos rugšties

Nemėgo iš gilios širdies  
Ir ją su tulžia kritikavo.

Dabar kas kitas jam galvoj:  
Su dvarininkais Lietuvoj  
Rinkimuos' tartis protestuoja:  
Tie ponai — lenkberniai visi,  
Valstiečių siurbelė baisi!  
Stačiai laukan tegul važiuoja.

Kad Staugailytė su jausmū  
Patraukt fuos brolius gerumu  
Andai patart jam pamėgino,  
Tas ėmė spjaudyti rusčiai,  
O nusiminusią stačiai,  
Net kvailia varna išvadino.

Paskui prašneko Alaba;  
Jo aiški, logiška kalbà  
Dalykus kaip ant delno krovė:  
„Ar katalikiška šalis,  
Kame pirmeivių tik dalis,  
Bedievišką paremtu srovę?

Juk butu gėda amžina,  
Kad mūsų Lietuvà jaunà,  
Apleidus dvasiškus vadovus,  
Kurie pristatė tiek naujų  
Bažnyčių gotiškų, dailių,  
Pirmeivius rinktu į atstovus!“

Kalbėta buvo ir kitų;  
Netrūko prakalbų rimtų,  
Net liberalų šalininkų!  
O norint dar nepardrąsiai,  
Bet jau girdėjos atbalsiai  
Naujos srovės ateitininkų.

Galop Noreika nuo širdies,  
Vardan didžiosios praeities

Prabilo taip su viltininkais,  
Kad nūtarta galutinai  
Rinkimuos eiti butinai  
Su demokratais-tautininkais.

\*                      \*                      \*

O tautininkų dauguma  
Neaiškia savo programą  
Visus sutaikinti mėgino;  
Net ir su lenkais pažangiais  
Derėjos kąsniais nepigiais;  
Bet greit jų ápgaulę pažino.

Į Dumą tuomet kaip tiktai  
Pravest atstovais jie rimtai  
Basanį ir Svajoną tarės.  
Basanis Lietuvai tikra  
Anuomet šviesdamas aušrą  
Daug buvo ištiesų padaręs.

Kandidatura jo lengvą:  
Visa jį gerbia Lietuvą,  
Net mūsų socialų sauja.  
Gilus žinovas praeities,  
Jis veikia ir del ateities,  
Visur veikliai pirmininkauja.

Svajonas, norint negarsus,  
Bet buvo manoma, visus  
Jisai patenkinti galėsiąs;  
Veikėjas, tiesa, ne koksai,  
Užtat neprasikišt jisai,  
Kaip ir ligšiol, gudriai mokėsiąs.

Jam ir užmanymų eilės  
Netrūks, ir Dumoje galės  
Ilgai ir nuosekliai kalbėti.



Na, ir galvos ne taip siauros.  
 O vyras koks iš pažiuros!  
 Bus Dumoj kuo pasigerėti.

Tautos mylėtojų šulai  
 Sumanę buvo akylai  
 Atstovu rinkt ir Sutkaus Joną:  
 Mat jis iš pusės ne kairės,  
 Jį dvarininkai paturės,  
 Delto kad lenkė vedęs žmoną.

Bet šis atsakė iš Maksvos,  
 Kad del brangiausios Lietuvos  
 Pasidarbuot labai norėtu;  
 Tik aplinkybių nelemtą  
 Taip susipynusi našta,  
 Kad jį verčiau užmiršt reikėtu.

Pametus skrupulus visus,  
 (Nors žingsnis buvo pardušus)  
 Net Donė jam išdrįsus rašė,  
 Ir kaip mokėjo, nuo širdies  
 Del Lietuvos, del ateities  
 Atstovu buti meldė – prašė.

Ir ne savymeili širdis,  
 O ne! gilesnė priežastis  
 Tą pirmą laišką jai diktavo:  
 Jos ausį pàlietė gandai,  
 Kurie užgavo ją labai,  
 Ir del kurių net raudonavo.

Jau širdį spaudė jai tada  
 Ta mūs taip ėdanti žaizdà,  
 Kad matė ji vienybės stoką,  
 Kad del visuomenės, tautos  
 Nuo savo partijos keistos  
 Lietuvis pasikelt nemoka.

Antai kad ryto pakraščiai, \*)  
 Endekų žudomi stačiai,  
 Kad kunigai budriai juos gina, —  
 Pirmeiviai šaipos nuo šalies;  
 Bet ginčo pirštu nepalies,  
 Bešalių rolę sau vaidina.

Galop kad negalais-varpais  
 Svietiškiečiai net su kunigais  
 Prieš Dumą buvo susitarę,  
 Su dvarininkais nei kalbos! . . .  
 Išvyt už Lietuvos ribos  
 Norėtu, jiems duris uždarę.

Nors Donei tat regėt sunkū,  
 Vienok protavimu sveikū  
 Ji vis tai dar suprasti gali:  
 Mat jie pabėgeliai tautos!  
 Valstietis matė tiek skriaudos  
 Nuo jų! Jie lenkino mums šalį.

Jai, tiesa, taktika kita  
 Svajojas, Kristaus palikta,  
 Kuri suklydusius gražina,  
 Ji riša, vienija visus:  
 Galiūnus vargšus ir mažus,  
 Juos meile į vainiką pina.

Tiek to! Ji žino, nuo žmonių  
 Nelauk pardaugel prakilnių  
 Pasišventimų, idealo! . . .  
 Bet tie nepaprasti gandai,  
 Kurie pasiekė ją andai,  
 Jos širdį įžeidė begalo!

---

\*) Vilniaus vyskupijoje.

Štai žmonės kalba netuščia,  
 Kad socialai paslapčia  
 Su žydais tarias dėl rinkimų! . . .  
 Su išnaudotojais šalies! . . .  
 Kurių nuskurdelių gailies.  
 Bet lauk nuo jų vien apgavimų!

Ar žydai mums artimesni  
 Už tuos, kurių tėvai seni  
 Už šitą kraštą liejo kraują?  
 Kurių pagarbinti vardai  
 Kaip praeitis didžios aidai,  
 Į kovą veda kartą naują!

Šiandieną, tiesa, jų ainiai,  
 Kitos kultūros kaliniai,  
 Nuo savo protėvių nuklydo.  
 Bet grįš tie broliai su laikų!  
 Tik grįžt dabar dar jiems sunku! . . .  
 Lietuvio gi nebus iš žydo.

Bet socialams ar galvoj  
 Gerovė mūsų Lietuvoj?  
 Jos praeities jie nebrangina.  
 Tik žydams prielankūs tarnai,  
 Apsišarvoję raudonai,  
 Pasaulio darbininkus gina.

Globėjai liaudies skriaudžiamos:  
 Tiktai ne savo! . . . svetimos!  
 Kosmopolitai be tėvynės! . . .  
 Nors jie už svetimus kovos,  
 O veržias buti Lietuvos  
 Atstovais, josios užsigynę.

Prieš juos mes turime visi  
 Išvieno eit didi, maži!  
 Taip Donė Sutkaus Jonui rašė

Ir kaip mokėjo, nuo širdies  
Del Lietuvos, del ateities  
Atstovu buti meldė – prašė.

\* \* \*

Bet slėgė dienos, kaip našta!  
Lyg amžiais slinko! O slapta  
Net kartais ašaros riedėjo!  
E, Kaunui nuo Maksvos atstū! . . .  
Ir balandėlis su raštu  
Atskrist, kaip matos, neskubėjo.

Praslinko antra ir trečia  
Jau savaitė, vienok tuščia  
Danutė laiško beilgėjos.  
O Kaunas užė vis daugiau;  
Kaskartą ginčuos atsargiau  
Vadovai partijų derėjos.

Susirinkimams, prakalboms,  
Deryboms partijų šluboms  
Kaunė tiesiog nebuvo galo.  
Tik socialai sau tyliai  
Vieni kuždėjos nuošaliai;  
Nedėstė pažiurų ant stalo.

Užtat po valsčius jų drąsiai  
Paleisti skrido atbalsiai,  
Kad socialai žemės duosią  
Visiems bežemiams kiek gana;  
Nuo ponų imsianti „kaznà“  
Dalinti skurstantiems varguose.

Brazda, atvykęs iš Maksvos,  
Valstiečiams sakė Lietuvos  
Tiesiog pamokslus, net gaudino;  
Jiems rodė, kiek skriaudos didžios

Nuo buržuazų, nuo valdžios,  
Kiek nuo turtuolių jie pažino!

\* \* \*

Rinkimų artinos pati  
Svarbiausi scena; išrinkti  
Pavietų vyrai suvažiavo.  
Tiktai tarp kurijos augštos  
Galvos nematės praskustos:  
Dvarai visas užbaikotavo.

Ir tautininkai vos keli!  
Juos pirštais dešinės gali  
Visus lig vieno suskaityti.  
Dviejų kariuomenių tiktai  
Pulkai galingi, ir tvirtai  
Į rimtą kovą apginkluoti.

Endekų štabo karvedys —  
(Nieks ponų taip nesuvaldys)  
Kirkyla tvarkė dvarininkus,  
Prisiekdęs akyse Dangaus  
Visus nuo „veto“ taip brangaus  
Atsisakyti savininkus:

Ant ko balsų daugumas kris,  
Tas partijoms kitoms duris  
Ir savo valiai užrakinęs,  
Tiktai prie „kolo“ prigulės  
Ir vien tik Varšuvos galės  
Valdžios klausyt patrijotinės.

\* \* \*

Prieš dvarininkų rinkikus  
Išėjo jiems nesušnekus  
Rinkikų-socijalų štabas.

Jis tų rinkimą paturės,  
 Kurie berėkaus iš kairės:  
 „Buk sveikas darbininkų labas“!

Kankino klausimas visus,  
 Kam tautininkai duos balsus?  
 Socijalistams? Dvarininkams?  
 Jie žino: patį nelaimės;  
 Kokios gi priklausys drausmės?  
 Pritars turtuoliams? Darbininkams?

Kad butu sprendę kunigai,  
 Jų ginčai butu dar ilgai  
 Nesusitardami svyravę.  
 Bet gaišt nebuvo valandos!  
 O čia dar ágentai Brazdos  
 Nebe juokais apsiginklavę!...

Ir štai žinia žaibu pasklis,  
 Kad katalikiška šalis,  
 Kur pakeliais regėti tenka  
 Tiek kryžių! Tiek šventų maldų!  
 Tiek po bažnyčias atlaidų!  
 Į Dumą socijalus renka!!

Bet kam jau, kam tat suskaudės,  
 Kam ašarėlė nuriedės,  
 Kam sopuliai surems krutinę,  
 Tai vargšei Donei! Tiek vilties  
 Padėjus buvo!... Praeities  
 Nutrūko styga paskutinė!

Visa tradicijų eilė,  
 Kuri, kaip amžių patarlė,  
 Ramiai be kritikos žavėjo,  
 Dabar nuo Lietuvos jaunos



Naujos iš pamato kainos  
Sulaukus, akyse trupėjo!...

Ir buvo skausmo valandą,  
Kad atsivėrusi, juodą  
Bedugnė visą ją sukratė!  
Ir bėgti, bėgti atgalios  
Nuo šių dienų srovės veiklios  
Vienaitį išėjimą matė!

Bet antras balsas įstabus  
Jai sakė: mesk senus kapus!  
Ir eik, kur gyvas mus šaltinis!  
Ne bėgti! Rankas nukratyt!  
Tik veikti, pikta pataisyt —  
Tai mūsų tikslas pirmutinis!

Kas daugel myli, daug atleis;  
Tas prasikaltusių neteis,  
Bet prisiartins juos suprasti:  
Ir žmonės jau netaip pikti!  
O, nors pasaulė ir plati,  
Kur žmogų be kaltės atrasti?

Del jų darbų neprakilnių  
Danutė kaltinti žmonių  
Nekaltins; kaltinti nemoka.  
Nejau bekaltinsi už tai,  
Kad juos išauklėta keistai,  
Kad šviesesniū akių jiems stoka.

Bet kaip širdies jai neskaudės,  
Nustojus puskely žvaigždės  
Kuri ją vedė, ją ramino.  
Jai rodė, koku eit taku!  
Kad pasišvęsti nesunkū  
Jai buvo, nes rasa gaivino.

Kaip jai širdelė neliudės:  
 Net abejutės jai raidės  
 Neteikės Sutkus beatsiūsti! . . .  
 Taip buvęs Donei palankūs,  
 Užmiršo greit anus laikus! . . .  
 Bet ji nenor nei jo beskūsti.

Nenori kaltinti jinai;  
 Nes argi kartais bežinai,  
 Kas liuosą valią surakina:  
 Gal bijo atminties senos,  
 Nenori gal užgaut žmonos,  
 Gal vis dar atsakyt ketina!

Tuščia, Danute, betikies!  
 Ir veltui veržias iš akies  
 Tau nenoromis ašarėlė!  
 Verčiau ant Sutkaus atminties  
 Padėk kryželį be vilties!  
 Ar negana tau širdį gėlė?

Juk tavo laiško net skaityt  
 Neteko Sutkui; taip matyt  
 Iš augšto buvo tau žadėta!  
 Laiškelį skaitė jo žmona,  
 Kuri ir nutarė: «gana  
 Ją už akių apgaudinėta.

„Jei vyras gali ją slapčia  
 Apgaudinėti, tai stačia  
 Ir ją nuo žodžio paliuosuoja!  
 Kodėl negali ji pati  
 Jieškoti meilės, kaip kiti?  
 Ne vienas ją juk adoruoja.»

\* \* \*

Aidai rinkimų nešaunų  
 Danutei keletą dienų

Sudrúmszde buvo skaisčia sielą.  
 Svyravo priedermių kovoj:  
 Pardaug to matė Lietuvoj,  
 Kas slėgė atmintį nemiela.

Vienok svyravo neilgai:  
 Tėvynės skurdas, jos vargai,  
 Net naujos nemalonios srovės  
 Į darbą šaukė dar karščiau:  
 Reikėjo gelbėti greičiau,  
 Kur priešas kenkė įsibrovęs.

Juo matė ji daugiau žaizdų,  
 Net dėmių Lietuvoj juodu  
 Ir juo daugiau dėl jų kankinos,  
 Tuo meile degė veiklesnė  
 Dėl tos šalies, kuri sapne  
 Jai bočių milžiniais vaidinos.

Taip motinos jautri širdis  
 Tą myli kudikį užvis,  
 Kurį skaudžiau gamtą užvylė;  
 Nes žino, kas pasigailės,  
 Kad ji pati jo nemylės  
 Už skriaudą sopančią ir tylią.

Antgalo argi bežinai  
 Kas bus rytoj? Juk milžinai  
 Ne veltui Liétuvai vaidinas!  
 Ar maž šiandieną jos vaikų  
 Pasišventimo ir aukų  
 Garbiais vainikais bedabinas?

Skriaudos ir sopulių keliais  
 Ji visgi žingsniais dideliais  
 Pirmyn veiklì kasdieną žengia.  
 Kiek pažangos ir atmainos  
 Nuo vakarykščios net dienos!  
 Nors priešai ją, kiek gali, engia.

Tiktai į darbą! Tiek jiėgų  
 Nuo amžių užkasta ilgų!  
 Tiek jų ligšiol neišnaudota!  
 Į darbą! . . . ei visi išvien,  
 Tėvynei nešdami kasdien  
 Bent po plytelę paaukota!

Greičiau į darbą! Jo varguos  
 Danutė širdį sau paguos;  
 Jo sukury ras užmiršimą.  
 Tiek tų užmanymų galvoj!  
 Tiek darbo-vargo Lietuvoj' . . .  
 Čia mato savo pašaukimą.

Čia laimė ir uždavinys! . . .  
 Ir štai Liepojos traukinys  
 Jau neša ją į tą skruzdyną,  
 Iškur kas savaitė laivais,  
 Tarnaut Amerikoj vergais,  
 Gabena mūsų žaliuyną.

Likimas jų toksai sunkūs!  
 Jai noris Lietuvos vaikūs  
 Tėvynei vėlei sugražinti!  
 Gražinti del viešos naudos!  
 Nuo išnaudojimo skriaudos  
 Juos pamokinti ir apginti.

\* \* \*

Greit bėga, šniokščia traukinys,  
 Tarytum sūžeistas rainys,  
 Kurs mirtį užpakal palikti  
 Norėtu! . . . Vargše, nežinai,  
 Kad medininkai-milžinai  
 Gal priešais laukia pasitikti! . . .

Danutei, tartumei, lengviau.  
 Tiktai norėtus dar greičiau  
 Beskryst į žiaurią begalinę,

Kad net mirgētu akyse,  
 Apsisparnuotu jos dvasia,  
 Giliau linguotusi krutinė!

Tik štai kaip priešai, traukiniai,  
 Tarytum, rūstavę seniai,  
 Išbėgo priešais ir sukibo!...  
 Sužvango tukstančiai stiklų;  
 Trupėjo iš visų galų,  
 Ir žvaigždės akyse sužibo!...

\* \* \*

Liepojoj savaites kelias  
 Gulėjo Donė, rankelės  
 Be darbo mėtė rūpestinga:  
 Ilgėjos del tuščios gaišties,  
 Vos beišlikus nuo mirties  
 Apveizda Dievo stebuklinga.

Pardaug nebuvo sužeistà.  
 Bet laukė ją žaizdà kita,  
 Nepaskutinė ji dar buvo:  
 Pasiekė ją baisi žinia,  
 Kad revoliucijos tvane  
 Maksvoj nušautas Sutkus žuvo.

O gandas ėjo gan plačiai,  
 Kad barikadose stačiai  
 Mirties jieškojęs nelaimingas:  
 Sugrižęs jau iš Lietuvos,  
 Buk váikščiojęs kaip be galvos,  
 Vis užsimąstęs, rupestingas.

Danutei ašarų žiedai,  
 Taip rupestingai, taip ilgai  
 Ligšiolei sergiami, pabiro!..  
 Širdies nebuvo jės šaltos;

Vien trūko valios jam tvirtos;  
Partat gyvenimas suiro...

\* \* \*

Iškalkit, vyrai šių dienų,  
Gelžinę valią milžinų!  
Be jos pražūste kaip šešėliai!  
Dabar tiek priešų Lietuvoj!  
Už buvį mirtinoj kovoj  
Ištvers ne dvasios mažutėliai!

Ateina audra kruvina!  
Jos nebetolima diena!  
Europos ji sugriaus tvirtoves.  
Par tavo, Lietuvà, pečius  
Ji pàrves kruvinus svečius,  
Kokių nebuvo nuo senovės!

O, eina, artinas laikai!  
Ištvers jų audroj ne vaikai,  
Tik vyrai su gilia tikyba!..  
Stiprèk ir augk gi, Lietuvà,  
Kad ta ateinanti kova  
Sunums nebutu parankstyba.





## Ketvirtoji Dalis.

---

Prabėgo metų dešimtis,  
O neprailgus praeitis  
Nemaž viešam' Lietuvių rūme  
Iškirto šviesesnių langų,  
Nemaž sužadino jėgų  
Ir sąmonę tautos pastumė.

Daug atsimainė Lietuvoj'.  
Su priešais nuolatos kovoj  
Draugijų darbas surimtėjo;  
Subrendo partijų šulai.  
Atlikę nuo grūdų pelai  
Savaime nykdami trunėjo.

Laukai kaskartą platesni  
Į darbą kvietė, ir jauni  
Nauji veikėjai kelią skynė.  
Ne vien tik Dumoje kiti  
Dabar atstovai, bet rimti  
Paryžiuoj, Ryme ir Berlyne...

Kad Londone visų tautų,  
Skaudžiai Europos nuskriaustų,  
Atstovai garsų suvažiavo,  
Lietuvių skundo atbalsiai

Ten suskambėjo jau garsiai;  
Tenai Gabrys mus atstovavo.

Kad lenkomanų karvedžiai  
Mus ėmė skriausti pardičiai,  
Skandalus net bažnyčioj kėlė,  
Tad Steputaitis visą tai  
Landtage paskelbė rimtai  
Ir Lenkams kaip į žandą skėlė.

Danutė užsienio kraštus  
Aplankius, matė pas kitus  
Gyvesnį moterų veikimą;  
Į širdį ėmė tat giliai:  
Pagrižus platino uoliai  
Tarp lietuvičių apšvietimą.

Draugijon moteris rimtąs  
Surišo; pakvietė kitas  
Į meno-amato mokyklas;  
Tarnaitems Zitos draugijās  
Atdarė, kviesdama į jas;  
Krautuves steigė ir valgyklas.

Svajonas visgi pažangos  
Nematė del snaudų ligos,  
Apsenęs ir pečiuos sulinkęs;  
Bet pasirėmęs su lazda,  
Svajot dar mėgo laikada,  
Prieš pylį suolą išsirinkęs.

Su socialų karžygiais,  
Pardaug karštais ir pažangiais,  
Brazda ilgainiui nesutiko:  
Jo kuopos rimtesni draugai,  
Kovoj svyravę neilgai,  
Dabar vien demokratais liko.

\*

\*

\*

Užkaito vasaros dieną,  
 Darbais ir vaisiais kupina,  
 Prispaudė kaimų darbininkus;  
 Iš miestų į plačius laukus  
 Paleido mokinius-vaikus  
 Ir gryno oro šalininkus.

Ramiai sau vasaros svečiai  
 Ilsėjos; darbo rūpesčiai  
 Ne taip pečius ir galvą slėgė;  
 Sakais kvėpavo pušynų,  
 Ar glaudės kur prie vandenų,  
 Nuo miestų pragaro pabėgę.

Žydėjo liepos. Pakeliais  
 Kaimiečiai, saulės spinduliais  
 Įkaitinti, rugius kapojo;  
 Ilsėtis nėra jiems kada:  
 Darbų karščiausia valanda  
 Visus laukuosna išviliojo.

Prikirtę pradalgijų diktai,  
 Pjovėjai žvalgės, ar augštai  
 Saulutė vakaruos žerėjo;  
 Danutė tuomet prie progos,  
 Iš bočių praeities margos,  
 Ką nors papasakot mokėjo.

Nuvargę saulės spinduliai  
 Už miško sėdo jau tyliai,  
 Ir vakarop atvėso oras,  
 Kad Luokės vieškeliu riščia,  
 Su laikraščiais po pažasčia,  
 Atskrydo Judrimų bajoras.

Net nei labadijos trumpos  
 Nesakęs, be ilgos kalbos:  
 Nelaimė, vyrai! Meskit, tarė,

Bėkirtẽ nokstančius rugius!  
 Šautuvą imste, ne dalgius:  
 Su Vokiečiais apskelbta karė!“

Kirtikams dalgiai dript su syk!  
 Taip greit tu man ir paklausk!  
 Tik žvalgės bailyš vienas kito,  
 Išbalę kaip kreidà visi:  
 Naujiena buvo taip baisi,  
 Kad dalgiai patįs jiems iškrito.

Išrodė jiems, kad Vokiečiai  
 Rytoj, poryt pasklis plačiai  
 Po mūsų šalį nelaimingą,  
 O karė kruvinais darbais  
 Pavers ją tyrais ir kapais,  
 Prispaudus letena galinga.

Kas bus? Kas bus gi su mumis?  
 Danutės klausė akimis  
 Pjovėjai bailyš, nusiminię.  
 Ji nežinojo ir pati,  
 Kas laukia šalį ateity  
 Ir par tą karę pragarinę.

Tiktai ramindama kitus,  
 Ji laisve švintančius metus  
 Par ašarų mares regėjo!...  
 Bet kaip tą svarbą valandos  
 Veikėjai mūsų sunaudos,  
 Sau pasakyti nemokėjo.

Tik jautė: eina valandà:  
 Jei ne dabar, tai niekadà  
 Lietuviai sau neras teisybės!  
 Ir nesudėjus sau rankàs  
 Giedròs jiems laukti, iki kas  
 Pasigailės vergų silpnybės.

Ji atsilikti nuo kitų  
 Ir savo priedermių šventų  
 Nebeišpildyti negali;  
 Bet kur? ir kaip? nuo ko jinai  
 Pradės, kad nors nekruvinai  
 Įnešus irgi savo dalį?

Ilgai nemaščius, kaip žmogus,  
 Kuriam ne atilsis — brangus,  
 Tik darbas dega užmanytas,  
 Nusprendė grįžti ką greičiau  
 Į Kauną, ne rytą, tuojau!  
 Naktis! . . . bet kasgi! bus ir rytas!

\*

Danutė-vargšė, nežinai:  
 Namų, kuriuos taip skubinai  
 Apleidi naktį šią žvaigždėtą,  
 Kur tiek svajonių, tiek sapnų,  
 Prabėgo tiek brangių dienų . . .  
 Daugiau išvyst tau nežadėta! . .

\*      \*

Naktis graži, rami, vaizdi  
 Toli juokavimus girdi  
 Ir dainas ilgesio pradėtas!  
 Malonu vienkart ir graudù!  
 Į tolį eitum vienu-du . . . .  
 Naktis graži, dangus žvaigždėtas.

Mėnulis šviečia. Pradalgių  
 Pakvipo šienas. Už rugių  
 Griežlė begriežia kanapėta.  
 Ant kalno snaudžia pušynai,  
 Kapuos sapnuoja milžinai! . . .  
 Naktis graži, rami žvaigždėta.

Mėnulis šviečia. Nuo arklių  
 Juodi šešėliai iš šalių  
 Į kraštą lydi užžavėtą,  
 Tenai, tenai, kur pušynai  
 Kur ilsis bočiai-milžinai! . .  
 Naktis graži, rami, žvaigždėta.

Naktis rami. Ne taip rami  
 Pati Danutė: tolimi  
 Vaizdai įvairūs jai vaidinas . . .  
 Taip vilniš Baltijos gilios  
 Sukils, užkauks, tai atgalios  
 Atslūgsta vėlei, vėl raminas.

Tai matės jai: visa šalis,  
 Kur Vokiečiai rytoj pasklis,  
 Bus sunaikinta, nuteriota,  
 Kai jos laukuose kruvinai  
 Suseis Europos milžinai,  
 Kokių par amžius nežinota.

Kame tie priešai susitiks,  
 Akmens ant akmenio neliks,  
 Ko nei prabočiai dar nematė! . . .  
 Kas jų laimės, kas nelaimės,  
 Lietuviai ypač nukentės,  
 Nes jie silpnai, nesusipratę . . .

Tai rodės jai: mažais šuoliais  
 Bet visgi pažangos keliais  
 Žmonija eina prie teisybės!  
 Kaip teisės luomų ir žmonių  
 Taip ir tautų net mažesnių  
 Kaskart daugiau išvargs liuosybės.

Rumūnai, Serbai ir Graikai  
 Bulgarai, Čekai ir Vengrai  
 Jau savarankiai veikti gali!..



Kada, o Viešpatie, kada?..  
 O gal tai muša valanda,  
 Kad atsiminsi musu šali?...

Tokių minčių siubuojamà,  
 Tai nusiminus, tai linksmà  
 Danutė kad pasiekė stotį,  
 Nebepažinami Šiauliai!..  
 Ir gatvės ir visi keliai  
 Žmonių užkrauti ir nustoti.

Daugiausiai žydai su vaikais,  
 Su prekių, rakandų pakais  
 Iš Kauno kraustėsi, sukilę.  
 Nemanė vargšai, kad Šiaulių  
 Jau tik už mėnesių kelių  
 Beliks vien kaminai apsvilę.

Iš Kauno bėgo maž visi;  
 Danutė buvo tiek drąsi,  
 Kad visgi siekt ten pasiryžo,  
 Nors tik naujokai ir kiti,  
 Į kareiviją pakviesti,  
 Vieni dabar į Kauną grįžo.

Bet Kaišedoriuos tiek žmonių!  
 Nuo sienos švilpė traukinių  
 Taip daug: vagonas į vagoną,  
 Kad rodė varsnai vos keli...  
 Kad rodės ranka jau gali  
 Pasiiekti karą-nevidoną!

Danutė žvalgės, kaip iš-čia  
 Patekt į Kauną, bet tuščia!  
 Nes komendanto įsakyta  
 Visiems Lietuviams įžymiams,  
 Kaip carui neištikimiams,  
 Apleisti Kauną uždaryta.

Ir bėgo vargšai iš namų  
 Jieškot globos tarp svetimų;  
 Net Varaniežių kits pažino.  
 Šviesuolių visgi dauguma  
 Į Vilnių spietės, vargdamà,  
 Ir lietuvystę čia gaivino.

Pirmų pabėgelių bangà,  
 Tarytum limpanti liga,  
 Plačiai nerimastį sukėlė;  
 Girdėjos karė vien baisi,  
 Ir bėgti, bėgti, bėgt visi...  
 Berengės bėgt net sengalvėlė.

\* \* \*

Seniai Europa nerami  
 Ginklavos. Vadų spiriami  
 Aikvojo seimai milijonus.  
 Vieni pralenkdami kitus,  
 Armotų liedino šimtus  
 Ir naujus rengė bataljonus.

Didžios nereikė priežasties,  
 Tiktai nelaimės-kibirkšties,  
 Kad užsikurtu didis rumas.  
 O čia tų priežasčių griežtų,  
 Naujų, senų neišrištų,  
 Toks neapsakomas gausumas.

Kaip Anglai, nori Vokiečiai  
 Ąnt marių viešpataut plačiai:  
 Lenktynės!.. Akyse net mirga!  
 Prancuzas irgi niekados  
 Svajot Elzaso nenustos  
 Ir girdyt Reine savo žirgą.

Teutonų „Drang nach Ost“ baisus  
 Ir Slavius butu gal visus  
 Į vieną priešingą šeimyną

Suvedęs!.. butu be kalbos!  
 Tik bijo jie sunkios globos:  
 Tik Rusų caras juos baugina.

O kiek nelaisvėje tautų,  
 Skaudžiai Europoj nuskriaustų,  
 Prisikėlimo laukte laukia!  
 Balkanuos irgi kibirkštis  
 Tereikė vien, kad iš nakties  
 Rytai paraustu apsiniaukę!

Kad karo audros raudonòs,  
 Kad beišvengus tos dienos,  
 Kuri visiems vaidinos arti,  
 Į Hagos miestą neseniai  
 Šalių vadovai-veidmainiai  
 Žinovus siuntė pasitarti.

Bet veltui. Ne tuščių kalbų,  
 Teisybės reikia ir darbų!  
 Skylės pelėsiams neužkiši!  
 Kas nebe tavo, — atiduok!  
 Į laisvę vergus išvaduok!..  
 Ir sunkų klausimą išriši.

Bet ten jieškota ne vaistų,  
 Tik kaip silpnųjų nuskriaustų  
 Ramiai sau pasilikti sultonais;  
 Jei panorėtu sau teisių,  
 Kaip nuo svajonių tų drąsių,  
 Juos atbaidyti bataljonais?

Kada varguoliai besupras  
 Ir savo siurbeles tikràs  
 Ir savo skriaudą begalinę?  
 Kada, o Viešpatie, kada  
 Išmuš teisybės valanda,  
 Ir atsikvėps liuosiau krutinė?

Kada tai bus? O, lig dausų  
 Dar daugel, daugel debesų!  
 Kol kas šitai kraujuos Europa!  
 Kuo pasibaigs skerdynė ta?  
 Kada užgys baisi žaizda?  
 Žiniai\*) uždės jai seną lopą?

\*                      \*                      \*

Pirmasis šuvis iš pietų,  
 Kur bėga Bosna tarp kalnų,  
 Bielgradui pritariant, prašneko,  
 Kad Ferdinandui su pačia,  
 Nuo rankos taikintos slapčia,  
 Gyvybė kruvinai išseko.

Pranciškus Juozas nors kantrus,  
 Kara Georgičų tarnus  
 Į teismą nutarė patraukti;  
 Bet caras Rusijos visos  
 Nebeturėjo tos drąsos,  
 Kad teismo pasekmių belaukti.

Ir štai, kaip Rusija plati,  
 Ukazu vyrai pašaukti  
 Sujudo nenoroms į karę;  
 Nuo Volgos, Dono, nuo Rytų,  
 Nuo tundrų Sibiuro šaltų!...  
 Visus ant Austrų sienos varė.

Ne tik Maskoliai ir Gudai,  
 Tautų tropniausieji vardai,  
 Kuriuos žmogus atmint vos gali:  
 Kalmukai, Tunguzai, Mardva,  
 Jakutai, Sartai ir Čukna  
 Į vakarų papludo šalį.

---

\*) žinys — burtininkas.

Už kągi ėjo ta minia  
 Guldyti galvas? Nežinia!  
 Juk ne už pámotę-tėvynę,  
 Kuri pagrobus jų kraštus,  
 Vis alkanà, dabar kitus  
 Užmanė versti į pustynę.

\*

Už Austrus stojo Vokiečiai,  
 Prieš juos Prancuzas! . Ir plačiai  
 Kaip gaistras, plisdamas nuo vėjo,  
 Net lig Japonės tolimos,  
 Ant marių ir ant sausumos,  
 Net ore kova prasidėjo.

Kas dėjos Lietuvoj tada!  
 Lyg Dievo teismo valanda  
 Kad bus apskelbta paskutinė,  
 Ir eis bekalbiais-nebiliais  
 Žmonių minia kelių keliais,  
 Išblyškę, kraupūs, nusiminę.

Žmonių, žmonių! . . . Keliai — pilni!  
 Keliavo vyrai neseni  
 Buriais į apskričio pavieta.  
 Kaikas dar kartais užgiedos,  
 Del savo ir kitų drašos! . . .  
 Vis tiek širdis kraujū aplieta.

Ne vien žmonių pilni keliai:  
 Galvijų bandos ir arkliai . . .  
 Ir tie į karės gerklę žengė,  
 Už carą Rusijos visos,  
 Naujos prireikus jam mėsos,  
 Be skundo mirti pasirengę.

Nakčia žmonių ir gyvolių,  
 Vežimų, žvengiančių arklių,

Miesteliai sutalpinti negali!  
Laukai nustoti! Lyg tauta,  
Vargų pardaug čia prispausta,  
Danginos į meilesnę šalį.

Nuo Palangos lig Ašmenos,  
Nuo Ežerėnų lig Seinų  
Nebuvo Lietuvoj grinčutės,  
Kur aukai šmėklos kruvinos  
Sunaus nešaukta „ant vainos“,  
Kur neraudota jo matutės.

\* \* \*

Ar motų šuviai tolimi,  
Aiškiau kasdieną girdžiami,  
Nuo Tauragės ir Lomžos griovė;  
O baimę skleisdami svečiai,  
Iš Prusų buvo Vokiečiai  
Lig pat Seinų bejsibrovę.

Paskui perkunai ir žaibai  
Toliau nuslinko; tik kapai  
Naujai dar užkasti liudėjo.  
Nuslinko audra į pietus  
Ir ten į vakarų kraštus,  
Kur Belgija kraujais tekėjo.

Tiktai iš laikraščių leistū,  
(Nors skilčių buvo daug baltų  
Šargios cenzūros iškapota)  
Žinota, jogei vis giliau  
Ir vis kaskartą atkakliau  
Karpatų kalnuose kovota.

Gandai gi ėjo netušti,  
Kad popų armija plati  
Su Bòbrinskiu irgi nuvyko



Maskolių ten mokint kalbos,  
 Skelbt pravoslavijos tikros;  
 Kas su knutù jiems ir pavyko.

Mokyklas, bankus ir kitas  
 Kultūros kuopas įsteigtàs  
 Rusinams uždrausta, užgriebta.  
 Šeptyckis Kurske kalinys!  
 O šventas Juras vargdienys  
 Jau pravoslavas, kaip paliepta.

Maskolių kumščio atbalsiai  
 Ir Prusų žemėje garsiai  
 Skambėjo; taip bent skelbė raštas.  
 Kad Tilžę páimta kovoj,  
 Tai buvo nùtarta Maskvoj,  
 Kad tai nuo amžių Rusų kraštas.

Iš savo žemės išguiti,  
 Be duonos kąsnio ir pėsti,  
 Nuo Insruties basi sušalę,  
 Lietuviai-prusai genami,  
 Keliavo, carą keikdami,  
 Į tolimą už Volgos šalį.

O žiema pustė. Vakaraus  
 Ilgais, nubodžiais, uždarais  
 Žiaurūs šiaurys palangiais kaukė,  
 Ar atsigręžęs į miškus,  
 Staugino alkanus vilkus  
 Ir juos į karės lauką šaukė.

O žiema snigo gabalais,  
 Mirties užklojus patalais  
 Gamtos pasaulį nuslopintą.  
 Be žado užmirė gamta.  
 Mirdėjo ir visa tauta,  
 Veikimo bėgy surakinta.

Nelinko rankos prie darbų.  
 Pritrūko gyvesnių kalbų.  
 Visur girdėjos karas vienas,  
 Įkurtos „Saulės“ Lietuvos  
 Mokyklos skurdo vos ne vos:  
 Tegaudė laikraščių naujienas.

Visus apėmus nerangą  
 Slopino, kaip sunki liga;  
 Nebuvo noro, įkvėpimo.  
 Daugumas manė, kad gana  
 Suskambint pinigų makšna  
 Del nukentėjusių šelpimo.

O darbo buvo kiek gana!  
 Net išsijuosus, tekina  
 Šelpimo draugiją nespėjo  
 Visų padegelių priglaust  
 Ir skurdą tų žmonių atjaust,  
 Kurie Paprusiais nukentėjo.

Nebuvo irgi sutarties:  
 Kairieji kratės iš peties,  
 Kad su dvasiškiais gret nesėdus! ..  
 Kada, o Viešpatie, kada  
 Siaurųjų partijų žaizdą  
 Nustos mus nelaimingus ėdus.

Tiktai Danutė, Jonuška,  
 Basanis, Šilingas, Druska,  
 Penkaitė, Vileišienė, Tumas,  
 Smetona, Yčas ir kiti,  
 Tėvynės meile uždegti,  
 Nesirgo, kaip rambūs daugumas.

Nesirgo snaudulio liga;  
 Nelaukė, kad akla jėga  
 Ištrauks iš vargo mūsų kraštą;

Nelaužė rankų verkdami,  
Tiktai savė užmiršdami  
Piliečių nešė garbią našta.

Tai aplankydami laukūs,  
Kur karės vėsulas smarkus  
Žmonių gyvenimą sulaužė,  
Ten kūrė pašalpos šakas,  
Joms rinkdami nuo tų aukas,  
Kurie joms delno neužgniaužė.

Tai kad šventà namų ugnis  
Rusėtu, stengės bent šaknis  
Gaivinti tų senų draugijų,  
Kurias pasaulio vėsulai,  
Kulturą griaudami akiai,  
Iš paprastų vėžiū išvijo.

Danutė karės dar pradžioj  
Bemanius buvo, neplačioj  
Srity sesutės gailestingos,  
Pasiaukot be ateities,  
Paklaúsius vien tiktai širdies,  
Del artimo kančių jausmingos.

Bet tiek tų buvo reikalų!  
Tiek skurdo iš visų galų  
Par ašarų klanus žiurėjo,  
Kad matė Donė ir pati,  
Kaip dirva Lietuvoj plati,  
O taip mažai tautos veikėjų!

Ne nervų ir jausmų jautrių!..  
Ir ne tarp sienų keturių  
Gailià sesute užsidarius!...  
Reikėjo dirbti už šimtūs!  
Visur paspėti! ir kitus  
Paragint, žodį jiems patarius.

O audros šėlo tik pradžia,  
 Paglemžusi bangà plačia  
 Gražiausiąją Europos dalį!..  
 Nebeužilgo kruvinai  
 Beširdė sunaikins jinai  
 Ir Lietuvos brangiausią šalį.

\* \* \*

Aptaškęs Belgiją kraujais,  
 Pulkais kaskartą vis naujais  
 Žiauriai išgriovęs jos tvirtoves,  
 Germanas, pargale puikus,  
 Jau Marnos degino laukus,  
 Į Frankų žemę įsikovęs.

Bet čia sustojo. O visa  
 Galybe, velniška drąsa  
 Ant Rusų generolų griuvo,  
 Kurie nuo Lomžos vakaruos,  
 Klampiuos Mozurų ežeruos  
 Giliai jau įsikirtę buvo.

Didžiausių armijų vadai,  
 Kurių neužsimirš vardai,  
 Į kruviną suėjo puotą,  
 Nulemt rytų, ar vakarų  
 Bus pirmenybė, ir katrų  
 Skaudesnė kumstė apginkluota?

Čia, metų bus šimtai penki,  
 Teutonų ordeno puiki,  
 Žiauri galybė sutrupėjo!  
 Ir nelaimingas Žalgirys  
 Germanams kaip koks skaudulys  
 Ligšiolei ant širdies gulėjo.

Dabar jų ėjo milžinai  
 Nuplauti dėmę kruvinai  
 Ir vardą sugražint paveržta.

Juos Hindenburgas jau garsus  
 Ir Liudendorfas sumanus  
 Į kovą vedė, giežti kerštą.

Bet irgi Rusų čia rimti:  
 Žylinskis, Ruzkis ir kiti  
 Į kovą stojo susitarę.  
 O Renenkampfas vokiečys,  
 Bet tikras caro beprotys,  
 Net tokį apžadą padarė:

Sau duosiąs dešinę stačiai  
 Atkirsti, jei tik vokiečiai  
 Nepralaimės!.. Bent taip garsino:  
 Jei jam po savaičių kelių,  
 Ir be aukų gal didelių,  
 Nepasiseks pasiekt Berlino.

O kiek tai visgi tų aukų  
 Tenai suklotą ant laukų!...  
 Tik Dievas pasakyti gali!  
 O kraujo baisūs latakai,  
 Nutilus karui, dar ilgai  
 Belaimins derlium šitą šalį!...

Par dvidešimt dienų, naktų  
 Iš patrankų nepraprastų  
 Perkunai griovė be paliovos;  
 O apkasuos ir ančkeliais,  
 Durtuvais trišakai smailiais,  
 Bevaržėsi pavienės kovos.

Granatos plyštančios orė  
 Pridumė jį kaip pragare.  
 Dundėjo šimtą mylių žemė.  
 Aplinkui naktimis gaisrai  
 Kaip diena švietė. Vakarai  
 Išrodė vis lyg nesutemę.

Orè skraidydami guviai  
 Iš augšto mètè orlaiviai  
 Liepsnàs, ar ženklą davinėjo,  
 Kur žiebtì ugnì? Kur skaudžiaus  
 Ją priešas žaizdomis atjaus?  
 Kur priešo patrankos sèdėjo?

Nuo trenksmo Krupo patrankù  
 Apkurto ausis. Ant laukù  
 Kareiviù ir arkliù lavonai  
 Ant vietos puvo; o minia  
 Įsiutus veikè, kaip sapne!...  
 Ir tirpo, tirpo bataljonai!...

Galop, kovoję atkakliai,  
 Jau Rusai įlenkè giliai  
 Teutonų eilę geležinę.  
 Beliko lužti!.. Ir tada  
 Išmušus butu valandà  
 Germanų tautai paskutinè!...

Bet buvo, matomai, dienà  
 Bausmès ir keršto alkana  
 Už jų žiaurumą neatėjus!...  
 Teisingas, norint neskubus  
 Augštai Teisèjas! Nelabus  
 Jis baudžia, bet jiems užkietėjus.

Sparnais Germanas apgauliais  
 Kaip voras iškeistais kabliais  
 Maskolių armiją suspaudè  
 Ir gniaužè, gniaužè, kol jinai  
 Galop sugniužo mirtinai!..  
 O bėgančius kaip bandą šaudè.

\*

Ir nuo Mozurų ežerų  
 Nuo pelkių ir balų kiaurų  
 Užgriovè gandas kaip perkunas,



Kad Rusų armija, klasta  
Tiesiog į liūnus įvesta  
Ten žlugo, kaip kvailys-galiunas.

Vos vienas, antras dvi nakti,  
Dvi dieni bėgdami pėsti,  
Išlikę, Kaunan kad pribuvo,  
Tai vargšai klausė ne juokais  
Kaip į Riazanę bėgt miškais?..  
Nes rodės viskas žlugo, žuvo.

\* \* \*

Parplėšę uždangą plačiai,  
Po Suvalkiją Vokiečiai  
Pasklido, kaip vilkai į puotą!  
Ir kiek bažnyčių, kiek namų!  
Dvarų, miestelių ir kiemų  
Supleškinta, ar rekviruota!

Namie nuskurdę, alkani,  
Dabar kaip gobšai tekini  
Prie visko godžia ranka siekė:  
Arkliai, galvijai, apdarai!...  
Jie viską plėšė atvirai,  
Net duonos paskutinę riekę.

Maskoliai Gardine šaunais  
Užsigavėdami blynais  
Ko nepracgėrė ir tvirtovės!..  
Tik tuomet Nemonas platus  
Svečius į puotą nekviestūs  
Suvargino, ledus išgriovęs.

O kad pragydęs viturys  
Paukšteliams pradžia padarys  
Pagrižt į mūsų žemę šventą, —

Ne giesmininkų čilbančių,  
 Šarvotos eilės Vokiečių  
 Pasieks šuoliąs Dubysą-Ventą.

\* \* \*

Dubysa! klonis tau gražias  
 Nutryps par savaites šešes  
 Kaktoms du priešu susitikę,  
 Prašnekę apmaudo balsais,  
 Krantūs išrausę apkasais,  
 Tau sveiko kuno nepalikę.

O tavo nekaltà bangà  
 Beneš sukruvinta vaga  
 Šimtais: lavoną už lavono,  
 Kurie iš valios svetimos  
 Negrįš gimtinės tolimos  
 Lankyt iš žemės Palemono.

Kam savo žemės negana,  
 Kurie galybe kruvina  
 Už mūsų kraštą besivaržo, —  
 Aikvoti gali sunumis  
 Ir gulti savo galvomis  
 Ant mūsų sunaikinto daržo!...

Bet kas tuos mūsų lizdelius,  
 Tėvučių-bočių namelius,  
 Vargais ir meile sutaupytus,  
 Kur visas turtas!.. Kas prikels?  
 Kas vėl gyvybę jiems įskels?  
 Surinks jų žmones išvaikytus?

\* \* \*

Ir tau, Danute, niekados  
 Nieks neatlygins tos skriaudos,  
 Kuri suspaudė tau širdelę:

Dvarelis tavo — vien vienu  
 Beliko laukas pelenų,  
 Kuriais bedulko vėjas kelią.

Jis žemas buvo, neplatus!..  
 Bet tau brangesnis už kitus,  
 Šenelio bočiaus dar statytas!  
 Čia tavo gerbiamj tėvai  
 Gyveno-vargo. Čia gyvai  
 Prabėgo tavo amžiaus rytas.

Čia pirmą meilę pažinai!..  
 Čia tavo nekalti sapnai,  
 Kaip nuo šalnos žiedai birėjo!  
 O tavo sopanti širdis,  
 Kaip vandenu didžių vilnis,  
 Vis platesniū ratu spindėjo.

Čia mėgai vasaros metu,  
 Užsirakinus kaip raktu  
 Nuo miesto triukšmo, atilsėti!  
 Tame kampelyje gamtos,  
 Jaunystės savo nekaltos  
 Gražiausias valandas minėti!

Dabar ir tosios praeities  
 Ryšys nutrūko be vilties,  
 Kurs dvasiai nusimint dar gynė!..  
 Dabar vienuolei tarp minių  
 Iš žemės turtų brangesnių  
 Kas tau beliko?.. Vien tėvynė!

Ir ta sutrypta, numintà!..  
 Likimo rodės valandà  
 Bemušė vargšei paskutinė!  
 Jau nebeverkė jos vaikai  
 Nors liko tyrais jų laukai!..  
 Tik akmenėjo jų krutinė!..

Danutės niekas niekados  
 Nusiminimo valandos  
 Neįtarė iš giedro veido!..  
 Bet užsidariusi vieną  
 Dabar taip jautės ji silpną,  
 Kad ir pati rankàs nuleido.

Tiktai dar stiprino karštą,  
 Bent kiek ligšiolei apleistą,  
 Maldą prieš Kristų sopulingą,  
 Kuri, kaip balsimas ramus  
 Jos abejones ir skausmūs  
 Begydė jėga stebuklinga.

Laikai tai buvo, ištiesų,  
 Baisiausi! Iš akių sausų  
 Nusiminimas vien žiurėjo,  
 Kai ant Dubysos Vokiečiai,  
 Parlaužę liniją plačiai,  
 Beveržtis ant Šiaulių pradėjo.

Paguldę nemenkai žmonių,  
 Galop pritrūkę šuvinių,  
 Jau matė Rusų karės-vyrai:  
 Vis vien ne jų bus Lietuva!  
 Tegul gi pelenų kruvą  
 Beliks Germanams platųs tyrai!..

Vyriausio karvedžio vardū,  
 Kad mirtu Vokiečiai badu,  
 Netekę kuo besimaitinti,  
 Kazokams kaimus ir dvarus  
 Viensėdžius, pasėlius, javus  
 Paliepta deginti, naikinti.

Gyventojus su gyvuliais  
 Visais keleliais ir keliais  
 Kazokai prievarta į rytus,

Už Vilniaus varė į Gudus,  
 Į nepažįstamus kraštus,  
 Į vargą, skurdą nematytus.

Pakilo Lietuvoj visoj,  
 Namų liepsnojančių šviesoj,  
 Vaikų ir moterų klykimas!  
 Kaip iš Sodomos prakeiktòs  
 Paliepta bėgti antgreitòs,  
 Užginta net atsigrėžimas.

Tik retas girių paslapy,  
 Ar įsirausęs kur griovy,  
 Prie savo žemės užsiliko!  
 Prie savo žemės mylimos,  
 Skurdžios, bet vis nesvetimòs,  
 Prie savo lauko nors ir pliko! ..

Valstiečių visgi dauguma,  
 Tiesiog par ugnį bėgdamà,  
 Sugrįžti pasekmingai bandė.  
 Tik dvarponiai gražius dvarus  
 Palikę priešui atvirùs,  
 Visi išlakstė, išsigandę.

Kad stojo Kaunas iš eilės  
 Ant kelio Vokiečiams, «galės  
 Metus sau juoktis iš Germanų!»  
 Taip manė karžygiai visi;  
 Bet Vokiečių ugnis baisi  
 Nusišypsojo iš tų planų:

Nuo žemės lig dangaus skliautų  
 Ugnis granatų išmestù  
 Beėjo, kaip raudona siena! ..  
 Už jos Germanai! Už miškų  
 Vis žiebė gerklės patrankų! ...  
 Tvirtovė puolė penktą dieną.

Taip Kauno, Gardino, Brastós  
 Tvirtovės viena už kitos  
 Prieš Vokiečių smarkumą griuvo!  
 Armos, ginklų sandeliai,  
 Galybės maisto ir arkliai  
 Įnirtusiems Teutonams kliuvo.

Aidai armotų tolimi  
 Jau Vilniuj buvo girdžiamì.  
 Sujudo miestas Gedimino;  
 O valdininkai su pačioms,  
 Ir su kišenems netuščioms  
 Maksvon pirmì išsidangino.

Tris buvo Vilniuje stabai,  
 Stovylos tris, kurias labai  
 Maskoliai Lietuvai norėjo  
 Įpiršti; manė: jie tryse —  
 Tai ta Maskvos tikra dvasia,  
 Kuria jinai atsižymėjo.

Prieš gubernatoriaus namus  
 Stovėjo Muravjov nožmùs,  
 Kursai koriko vardą gavo!  
 Bažnyčios-Katedros greta  
 Carienė Kotrė, ir tai ta,  
 Kuri garsiai paleistuvavo.

Kaip, Puškine, ir tu paikai  
 Į tą trejybę patekai,  
 Tik biurokratai gal bežino,  
 Kurie greitaisiais traukiniais,  
 Su tais penatais prakilniais,  
 Dabar Maksvon besidangino.

Stabų beliko pamatai,  
 Ir vien tas kartuves matai,  
 Kurioms už galvas juos nutraukta!..



Žibėjo džiaugsmas akyse,  
Kad nebegrįš nei jų dvasia!  
Bent Lietuvoj jos nebelaukta.

\* \* \*

Lietuviai Vilniuj žymesni  
Galop supratę, kad seni  
Vaidai jų tarpe — ne dorybė,  
Supratę, jog tokiuos laikuos  
Privalo Lietuvos vaikuos  
Atgimti broliška vienybė,

Subėgo partijų visų,  
Ne daugumą nutart balsų,  
Subėgo pasitart kaip broliai,  
Ar toj istoriškoj dienoj  
Palikt tėvynėj kruvinoj?  
Ar bėgt, kaip paliepė Maskoliai?

Rimtai besitariant kruvoj,  
Ne tat skaudėjo jiems galvoj,  
Kame mažiau bus pavojinga  
Patiems nuo audros užsidengt?  
Ar kaip jos apmaudo išvengt?  
Tik kas bus Lietuvai naudinga?

Danutė prakilniai, karštai  
Prirodinėjo, jog šventai  
Išpildant priedermes lig galo,  
Nežiurint bado, ar mirties  
Apleisti liaudį be širdies  
Intelligentai neprivalo.

„Jau dvarininkų dauguma,  
Iš savo krašto bėgdama,  
Akis sau amžinai uždarė!  
Su kokia žyme ant kaktos  
Ir mes pabėgėliai tautos  
Begrįžtumėm, praleidę karę“? —

— „Ne dvarininkai tik vieni,  
 Dvarus apleidę bailesni,  
 Po karės gaus iš gėdos rausti!  
 Makuckis pritarė keistai:  
 „Dvasiškiei irgi ne rimtai  
 Turės po karo besijausti!“

„Kam, kam, o mūsų kunigams,  
 Avelių dvasiškiems sargams,  
 Visiems išpuolė pasilikti.  
 Bet pasiliko!.. Ne visi!..  
 Tas liaudžiai nuoskauda baisi!..  
 Mums ne valia taip apsirikti!“

Kad barnės nesukelt tuščios,  
 Makuckio užgaulės skaudžios  
 Tarytum nieks ir negirdėjo.  
 Tik krašto meile degdamà,  
 Graži šviesuolių dauguma  
 Su liaudim likt prisizadėjo.

„Visi tos liaudies mes vaikai!  
 Tie patįs mūsų ir takai!  
 Tiktai su ja išvien mes tvirti!  
 Smetona sakė: su tauta —  
 Tai mūsų priedermė šventà —  
 Gyvent ir vargt... su ja ir mirti!“

Bet atsirado ir tokių,  
 Kuriems nors švietė iš akių  
 Pasišventimo augštas noras,  
 Ketino bėgt iš Lietuvos!  
 Ir vyrai ne siauros galvos,  
 Kurių ir tikslas buvo doras.

Ar viršus Vokiečių, ar ne  
 Prie galo bus, dar nežinia!  
 Kalbėjo Yčas išmintingai:

Tai po vienù visiems stogù  
Mums pasilik̃t — neatsargù,  
Bešëlstant karei apmaudingai.

Juk jeigu nors didžiais vargais,  
Bet visgi su tvirtais draugais  
Maskolis Vokietj̃ priveiktu,  
Ar nepasiektu mus skraudà?  
Juk užtarëjũ mums tada  
Anoje pusëj̃ irgi reiktu.“

Už Yčà Leonas giliau  
Tà pačią nuomenę toliau  
Nesikarščiuodamas taip gynë:  
Ar mums ką žada Vokiečiai?  
Kolonizuos jie mus stačiai,  
Prariję Senprusių tëvynę!

Ir nuo Maskoliũ vien vienu  
Šviesių belaukę atmainų,  
Lietuviai irgi apsigautu,  
Jei karës kruvinòs galë  
Tik caro-viešpačio valia  
Europoj vien šeiminkautu.

Bet taiką sąlygũ raštuos  
Veikiausiai Anglas padiktuos,  
Nes turi pinigũ galybę!  
O Anglas paskelbë viešai:  
Kariausias už Belgũs jisai  
Ir už mažũ tautũ liuosybę.

Ar sau norës, ar nenorës,  
Maskolis jo klausyt turës,  
Skolon įbridęs iki juostos!  
Ir musũ kruvinà skriaudà,  
Ir musũ širdj̃s bus tada  
Bent autonomija paguostos!“ —

— „Gyvent su Rusais nors sunkù,  
 Vienok tikėtis su laiku  
 Šviesesnio galima likimo.  
 Kalbėjo Šliupas: Vokiečiai  
 Apžioję mus prarys stačiai  
 Kaip Prusus seno atminimo.“

Dabar atsiliepė Brazda,  
 Kurs posėdžiuose niekada  
 Nemoka be kalbos ištvirti,  
 Ne tiek gal pamatais tvirtais,  
 Kiek savo iškalbos žiedais  
 Papratęs ne mažai nusverti.

„Ir aš palikti čia maniau!  
 Juk savo tarpe maloniau  
 Drauge ir džiaugtis ir kentėti!  
 Bet neužmirškime ir to,  
 Kas gali laukti mus ryto!  
 Kad parvelài nesigailėti! . . .

Globoj Šveicarijos liuosos  
 Atstovai Lietuvos visos  
 Andai į Berną suvažiavo.  
 Vardan istoriškų teisių,  
 Po tų skerdynių taip baisių,  
 Liuosybės tautai reikalavo.

Europai reiktu tankiai mus  
 Ir mūsų krašto troskimùs  
 Viešais priminti nutarimais!  
 O ypač karės pabaigoj,  
 Derybų santaikos angoj,  
 Naudotis teks susirinkimais.

Iš Rusijos šiaip-taip gali  
 Patekt į užsienį! Keli  
 Iš mūsų tarpo ten nuvykę,

Teisių sau reikalaut karštai  
Viešai galėjom, partatai  
Su Rusais dar nesusipykę.

Bet likę čia po Vokiečiais,  
Belaisviais tapsime stačiais,  
Nepasijudinsme iš vietos!  
Tuščia Lietuvis beraudos!  
Nieks nežinos nei jo skriaudos,  
Nei ašaros slapta išlietos.

Todėl, taip užbaigė Brazda:  
Ne kokia liaudžiai bus nauda,  
Jei mes čia verkti jai padėsme.  
Nors, broliai, man labai skaudū,  
Bet pasilikt čia nežadū!  
Tėvynei ten daugiau laimėsme.“

\*

Brazdos kalba nepargili  
Nebuvo gal ir nuosekli,  
Bet visgi savo ji padarė.  
Pakilo ginčai gyvesni,  
O vyrai budu karštesni  
Bemaž net buvo susibarę.

Susirinkimo dauguma,  
Kur linkti abejodamà,  
Pečiais sau nekantriai betraukė  
Ir nuo rimčiausios čion galvos,  
Nuo patrijarko Lietuvos  
Protingo patarimo laukė.

Basanis su žila barzdà,  
Rimtai ramus kaip visadà,  
Ne maža savo amžiuj' matęs,  
„Aš senas, tarė, ir galvos  
Nenešiu jau iš Lietuvos,  
Su mirtimi čia apsipratęs.

Be ábejo naudingas bus,  
 Kas diplomatijoj gabus,  
 Paskelbs mums vardą po Europą  
 Prancuzams, Anglams ir kitiems;  
 Tautų globėjams pašauktiems  
 Primins, kas mums tiek amžių sopa.

Kas užsieny mokės karščiau  
 Paagituoti ir plačiau  
 Garsinti mūsų atgijimą,  
 Padėkdie! . . Visgi dauguma,  
 Čia Lietuvoj palikdamà,  
 Privalo sekt tautos likimą.“

Basanio žodžiai ir pati  
 Mintis išrodė įkvėpti,  
 Ir taip Danutę sugriaudino,  
 Kad užsimiršusi ribos,  
 Iš begalinės pagarbos  
 Net ranką jam bučiuot mėgino.

Mažai kas atkreipė į tai  
 Tada akis; Brazda tiktai  
 Labai gailėjos nusiminęs  
 Ir savo prakalbos karštos,  
 Ir jogei nuomonės kitos  
 Neišmintingai buvo gynęs.

Anuomet Sutkus kaikada,  
 Kai atvirumo valanda  
 Prakalbins budavo jo sielą,  
 Daug Brazdai įteikė žinių  
 Gražių, šviesių ir prakilnių  
 Apie Danutę savo mielą.

Ir Brazdai nuo anų dienų  
 Danutė paslapy sapnų  
 Vaidinos tankiai, širdį traukė.



Dabar jam buvo įkyrù,  
Kad kits viešù ir atvirù  
Keliu jos pagiro sulaukè.

Jam pasirodè, jogei ji  
Ne tik pardaug neatsargi,  
Begerbus savo pasekèjus,  
Bet jogei tyčia partatai  
Įžeist norèjus jį tiktai  
Netaip kaip ji, jam prakalbèjus.

\* \* \*

Nutilo ginčai. Patrankų  
Girdèjos trenksmas nuo Trakų,  
O nuo Švenčionių griaute griovè.  
Drąsiausius purtè šiurpuliai.  
Į Minską bègančių keliai  
Net naktį ūžti nesiliovè.

Iš miesto bègančių banga  
Tarytum limpanti liga  
Ne vieną pàgriebè, panèrè!  
Ne vienas, neseniai drąsùs,  
Užmiršęs apžadus visus,  
Dabar lig galo neištvrè.

Apie žiaurumą Vokiečių  
Tiek pasakojimų skaudžių  
Ir prirašyta ir tikèta,  
Kad šiaušès, ištiesų, plaukai!  
Taip tik Bulgarai ir Graikai  
Anuomet žudès, kaip girdèta.

Ir Donei neramioj širdy  
Lyg sakè kas, jog ateity,  
Vargai ir ašaros ją laukia!  
Nors slègè nuojauta juodà!...  
Bet nesviravo nei tada,  
Nei giedras veidas nesiniaukè.

O skurdūs artinos vargai!  
 Tai audros-milžino draugai  
 Nebesustodami, įnirtę  
 Kaip debesiai iš vakarų,  
 Arčiau vis slinko tarp tyrų,  
 Maskolių tukstančius iškirte.

Tuščia jiems caro milžinai  
 Prieš Vilnių bandė kruvinai  
 Užkirsti kelią, apsikasę!  
 Nebesustabdoma tolyn  
 Į rytus veržėsi gilyn  
 Įnirtusi Teutonų rasė.

Par Kuršą iki Dauguvos,  
 Par visą šalį Lietuvos  
 Nužergusi bemaž lig Minsko,  
 Sustojo Vokiečių banga  
 Ir čia apsikasė vaga  
 Nuo Dvinsko lig baloto Pinsko.

O kancleris dabar drąsus,  
 Pametęs skrupulus visus,  
 Reichstagui pritariant trukšmingai,  
 Apreiškė, jog nuo sienos tos  
 Teutonų vilnįs niekados  
 Negriš atgali negarbingai.

Ir štai neglostančia ranka  
 Suspaudė Vokiečių tvarkà  
 Lietuvių žemę surakintą!  
 Be rašto Vokiečių valdžios  
 Iš savo kaimo-ulyčios  
 Išeit gyventojams užginta.

Nuo rekvizicijų sunkių,  
 Nuo karės valkatų, vagių,  
 Nuo gobšų atilsio nebuvo.

Automobiliai tekini  
 Į Prusus bėgo kupini!  
 Beplēšta, kas tiktai pakliuvo.

Nutilo išvežti varpai!  
 Be kryžių, išrausti kapai  
 Liudėjo: patrankos vaidinos.  
 Pakilo badas; ašakà  
 Ir ta pabrango; o druska  
 Už auksą žiupsniais tedalinos.

Nebepakeldami skriaudos,  
 Lietuviai skundės; jų maldos  
 Išgirst Europa negalėjo.  
 Danutė ir keli kiti  
 Į Prusus buvo išvežti,  
 Kai skriaudžiamus užtart norėjo.

Suspaudė Lietuvą vargai!  
 Užmiršt jų negalės ilgai  
 Palikus be kasų sesutė!..  
 Nuo Palangos lig Ašmenos  
 Išrodė sulig tos dienos  
 Nebužtekės daugiau saulutė.

Bet audra buvusi praeis,  
 O saulė savo spinduliais  
 Apšvies, gražiau dar užtekėjus!  
 Ir skurdo pralinksinės giesmė!  
 O Dievo amžino drausmė  
 Pažemins Lietuvos skriaudėjus.



## Penktoji Dalis.

---

**L**ikime Lietuvos sunų  
Nebejieškok šviesių dienų:  
Vargai ir ašaros — jų penas!  
Iki saulutė patekės,  
Gaili rasa akis išės:  
Taip sako priežodis jų senas.

Užką gi, Viešpatie brangus,  
Taip užsirūstinęs Dangus?  
Ant mūsų nėturi malonės?  
Ar gi tai mes jau už kitas,  
Plačiai sau valdančias tautas,  
Daugiau nukaltom, vargo žmonės?

Juk rasit nuodemių visų  
Ir mūsų tarpe, ištiesų,  
Nesuskaitytum nei ant rašto:  
Pavydo, tinginio, skriaudos!...  
Bet tai juk vaisiai nelemtos  
Sunkios vergijos mūsų krašto.

O argi geresni už mus  
Kraštus paglemžę svetimus,  
Kad jie savystoviai sau valdos?

O mes — tik amžini tarnai,  
Kuriems vien pančius temainai,  
Kurių tuščia skundai ir maldos.

Už ką? Už ką taip mus plaki?  
Už ką gi mus rankà sunki  
Taip spaudžia amžiais nelaimingus?  
Kad mes, nelaisviai be kovos,  
Net nebedrįstam Lietuvos  
Svajot laisvos, neprigulmingos.

Par tris be pàrtrukio šimtus,  
Par ilgus, kruvinus metus  
Kryžiuočių mus bežudė gaujos!  
Vardan buk Kristaus iš visos  
Europos, karžygiais drąsos,  
Kasmet čia plūdo minios naujos.

Vos Didžio Vytauto globoj,  
Net savo priešų pagarboj  
Bent kiek ramiau beatilsėjom,  
Kaip štai naujòs varsòs draugai  
Slopina dvasią mums ilgai!...  
O jiems kaip broliams taip tikėjom!

Ir kiek tai turtų! Kiek jiegų  
Nustojom mes del tų draugų  
Vardan kultūros ir brolystės!  
Liežuvio, vardo, praeities,  
Atsižadėjom net vilties  
Del brolių-lenkų karalystės!

Paskui... o Dieve, Tu žinai,  
Kaip Tau ištikimi tarnai,  
Maskolių autokratams tekę,  
Net savo žemėj svetimi,  
Skaudžiausiai buvom baudžiami,  
Viešai lietuviškai prašnekę.

Maskolių caro įnamiai,  
 Mes vis kentėjome ramiai,  
 Net ir tada, kad mums užginta  
 Griežtai lotyniškos spaudos,  
 Kad dėl lietuviškos maldos  
 Mus net bažnyčiose kankinta!

Mes vis kentėjom; bet šitai  
 Laikai atėjo: nematai  
 Kaip marių krašto, — verksmų galo!  
 Kraujuos, ugnį šalis visa!  
 Mergaičių nuskriausta kasa!  
 Baisybėse širdis užšalo!

O Dievulėl, susimylėk!  
 Tos Lietuvos pasigailėk,  
 Kuri Tau „Šventas Dieve“ gieda!  
 Nejau už tai, kad ji karštai  
 Tarnauja Dievui, jos skruostai  
 Par amžius ašaromis rieda?

Ar duok kantrybės!.. O gana!  
 Krutinė mūsų kruvina  
 Ir sodžiai, pelenuos prašnekę,  
 Į Dangų šaukti nenustos,  
 Kol net religijos šventos  
 Neteksme, viso ko netekę

\* \* \*

Taip skundės, verkė kaikada,  
 Į Vokietiją išvežta  
 Danutė vargo sunaikinta,  
 Kuria kaip daugelį kitų,  
 Ramiais belaisviais ištremtų,  
 Prie juodo darbo prirakinta.

Šimtais tų vargšų kalinių  
 Pristatę dirbti šovinių  
 Badu juos vokiečiai dvasino;



Į dieną vien kavos juodos  
 Ir kąsnį duonos pamestos  
 Už sunkų darbą tedalino.

Vienok ne tiek dienos našta,  
 Ne tiek sunykus sveikata  
 Danutę griaužė ir skaudėjo:  
 Likimas Lietuvos brangios,  
 Germanų rankose vargios,  
 Daugiau jai ant širdies gulėjo.

O čia jau metai apskriti,  
 Kaip nuo pasaulio atkirsti,  
 Sargais beširdžiais apstatyti,  
 Belaisviai nėturi žinių  
 Iš Lietuvos, nuo giminių;  
 Užginta jiems ką nors rašyti.

Nežino, kas ten Lietuvoj;  
 Tik girdi, jog baisioj kovoj  
 Suminta Serbus ir Rumunus; —  
 Ir jog Europa merdina,  
 Ant kelių klaupias kruvina  
 Prieš Hohenzóllernus-galiunus.

Nusiminimas be vilties,  
 Be paramos, be ateities  
 Taip Donės dvasią nuslopino,  
 Kad ją tiktai mirtis vienà,  
 Kapų ramybė amžina,  
 Į šaltą prieglobstį masino.

Skurdžios bedugnės valandoj  
 Mėgino nedrąsiai maldoj  
 Jieškoti vaisto stebuklingo;  
 Bet rodės jai, patsai Dangus  
 Klausyti silpno nerangus,  
 Ir žodžiai lupose jai stingo.

Kad jau nebguodė nei malda,  
 Atgrūsta kaip tiktai tada  
 Naujų belaisvių į dirbtuvę.  
 Tai buvo vyrai Lietuvos  
 Nuo žagrės, darbo vėliavos,  
 Į vokiečių nagus pakliuvę.

Suvargę, skurdus, alkani,  
 Už savo amžių senesni,  
 Bežvalgės bailūs, nusiminę,  
 Jų tarpe žengė ir Brazda,  
 Kurį sermėgoje tadą  
 Draugai vos butu bepažinę.

Jį Vilniaus posėdžiuos tiktai  
 Arčiau pažinus, kur karštai  
 Prieš autokratus pranašavo,  
 Danutė ko jau ištiesų,  
 Brazdos bury, tarp tų basų,  
 Išvyst sapne net nesapnavo.

Pataręs bėgt nuo vokiečių  
 Ir Rusijos laukų plačių  
 Globoj belaukt tautos likimo,  
 Pabėgęs ir patsai Maksvon,  
 Kaip vėl pateko Lietuvon?  
 Kaip čia sulaukė išstremimo?

\* \* \*

Pritrūkus vokiečiams žmonių  
 Laukų darbams, ir šovinių,  
 (Jų vyrai apkasucs mat šaudė)  
 Iš Lietuvos ir iš kitų  
 Kraštų germano užgriebtų  
 Ramius gyventojus jie gaudė.

Išplėšę tėvą nuo vaikų  
 Ir vyrą nuo pačios, laukų,  
 Šimtais į Vokietiją varė.

Pristatę dirbti ten už du,  
Varguoli merdino badu,  
Barakuos pusplikius uždare.

Iš tos tai pragaro skylės  
Bent dešimtas iš eilės  
Pasprukęs į tėvynę bėgo;  
Ten skurdo, slapstės po miškus,  
Pradžioj išalkęs, nejaukus,  
Paskui net žmones plėšt pamėgo.

O Lietuvoj, tai ištiesų  
Apleistoj, užmirštoj visų,  
Germanai taip šeiminkavo,  
Kad karvės, šunys!... net višta!...  
Turėjo duoklę nešt ir ta.  
Visus šnipai suregistravo.

Pridirbę rublių apgaulių:  
Mėlsvų, rausvų, rudų, žalių,  
Žmonėms varu už viską spraudė;  
Užtat už druską ir silkes,  
Už lajaus su sakais žvakes  
Maskolių auksą patys gaudė.

O rekvizicijų arklių  
Grudų, drabužių, gyvolių  
Nebuvo soties nei malonės;  
Kratydami svirnus, gurbus  
Net šiaudus, malkinių žabus,  
Žandarai čypdė-mušė žmones.

Jei kas kentėjęs neištvers,  
Ar užsistojęs už sesers,  
Palies germaną-palaiduną;  
Tai sodžius virsta pelenais,  
O žmonės vergais amžiniais  
Toli kur Vokietijoj žuna.

Vienok po užsienio kraštus,  
 Par pirktus laikraščių raštus,  
 Gyvai meluodami, garsina,  
 Kad sunaikintame krašte  
 Jie trusiasi darbščia bite,  
 Net savo duona jį maitina.

Tų neteisybių, tų skriaudų,  
 Kultūros vokiškos žiedų,  
 Rods nuo Kryžiuočių paveldėtų,  
 Kas nėra matęs akimi  
 Ir neapverkęs širdimi,  
 Vargiai Europoj betikėtų.

O vis tai eina nuo viršaus  
 Keliais sutvarkimo baisaus,  
 Nuo kaizerio ir jo veikėjų,  
 Kuriuos ne Šillerio giesmė,  
 Tik kumstė, Bismarko prasmė,  
 Aukleno, vergė ir žavėjo.

Bet Nemezies teisi dieną  
 Ateis rustybės alkana!  
 Ateina!.. Žingsniai suskaiityti!  
 Taip įsiširdijęs Brazda  
 Kuždėjo Donei, jei kada  
 Nebuvo šnipo kur matyti.

\*       \*

Nuo tų be paguodos žinių  
 Baisių, kaskartą skaudesnių  
 Nematės jai dangaus šviesumo:  
 Išrodė, Dievo ar visai  
 Nebėra, ar silpnų balsai,  
 Nekliudo dieviško ramumo.

Kur pasislėpus, nuošaliai  
 Ji verkė, bet viena tyliai,  
 Kad nors kitiems drąsa nebėgtu;

Bet gailios ašaros skruostais  
 Nebiro tais rasos žiedais,  
 Kurie gaivintu, o ne slėgtu.

O kad pragydo veversys,  
 Ir savo krašto ilgesys  
 Varguolę dar aštriau kankino,  
 Tada tai pašnekos Brazdos,  
 Veiklaus ir gyvo visados,  
 Kaskartą ją daugiau masino.

Brazda gi nors ant vokiečių  
 Įnirtęs, ant tvirtų pečių  
 Naštos tarytum just nejuto:  
 Vis linksmas, draugiškas, šnekus,  
 Prie darbo pirmas, ir nagus  
 Nebijęs kišt net prie deguto.

Pradėjęs darbą nuo giesmės,  
 Visus mokino ištvėrmės,  
 Visus ir guodė, ir ramino.  
 Gerėjos patys vokiečiai,  
 Jam užtikėdami plačiai,  
 Iki po laiko jį pažino.

O kad pažino parvėlai,  
 Jau buvo sumėgsti galai,  
 Ir pėdsakai Brazdos pranyko.  
 Tik Donei buvo vėl ilgu,  
 Ir rupe stinga, ir baugu,  
 Ar viskas jam gerai pavyko.

Vienai tik jai jo paslaptis  
 Nebuvo uždengta naktis,  
 Vienai tik jai jis užtikėjo,  
 Kuri sielos prakilnumu,  
 Širdies maloniu gerumu,  
 Jau Vilniuje jį sužavėjo.

Danutei šmėkla kitados  
 Vaidinos pavardė Brazdos,  
 To demagogo-socijalo.  
 Kosmopolitų-išgamų,  
 Tėvynei savo svetimų,  
 Jinai neapkentė begalo.

Vienok kad griausmas patrankų  
 Iš Lietuvos ramių laukų  
 Į Vilnių tukstančius suvarė,  
 Kad vargas augo Lietuvoj,  
 Brazda neiškentė Maksvoj:  
 Skubėjo ten, kur šėlo karė.

Dabar, kad veikliame bury,  
 Tautos šelpimo sukury,  
 Jį Donė Vilniuje pažino,  
 Nors matės pažiurų kitų,  
 Nepastovių, o bet karštų,  
 Vilkų jau jos nebebaugino.

Paskui nelaimės ir vargai,  
 Ir susipynę taip margai  
 Žmonių keliai ir jų likimas!..  
 Galop nuo savo ateities  
 Kas beišbėgs? Kieno širdies  
 Nebepavergs pasišventimas?

O kas gi tiek bepasišvęs?  
 Kas, kaip Brazda, bepargyvęs  
 Tiek valandų mirties-gyvatos!..  
 O, daug verčiau jau apkasuos,  
 Granatoms švilpiant, kad visuos  
 Veiduos tik išgąstis bematos.

O, be mėnulio naktimis,  
 Miškų ir pelkių slaptomis,  
 Grioviais išdegintų sodybų,



Kada tarp frontų neramu,  
Praslysti žalčio vikrumu  
Tarp nesuskaitomų sargybų...

Kas mirksnį bedrebėt lapu,  
Kad nepakliūt koku šnipu  
Ir nesulaukti jo likimo!...  
Tikrai, ne tiek nakties tamsos,  
Kiek šalto kraujo ir drąsos,  
Kiek reikia čia pasišventimo!...

Bet savo krašto ilgesys,  
Kas jo liepimo paklausys,  
Kaip sargas-angelas vadovas,  
Žabangus pargalės visus,  
Net par dratus ir apkasus  
Išves, kaip paslapčių žinovas.

\* \* \*

„Kad mūsų kraštą vokiečiai  
Atkirto, likome stačiai,  
Brazda taip pasakojo Donei:  
Palikom mes iš Lietuvos  
Be savo tikslo, be galvos,  
Tiktai tuščių skundų dejonei.

Pasklidę Rusijoj plačioj  
Pabėgėliais, vargų kančioj  
Neverkem, tiesą, nusiminę:  
Tatjanos gan duosni ranka,  
Žemiečiai įstaigų tvarka,  
Globojo, mus arčiau pažinę.

Mokyklų tautiškai liuosų  
Pristeigę, iš šalių visų  
Sutrukėm savo čia jaunimą;  
O neapžiojami valdžios,  
Be karo priežiūros skaudžios,  
Tautos jam diegėm atgimimą.

Bet savo krašto ilgesys  
 Ir begalinis gailesys  
 Akis į vakarus vis traukė;  
 Iš ten žinutės bet kokios,  
 Kad ir nepaprastai sunkios,  
 Širdis ištroškusi belaukė.

O čia iš mūsų Lietuvos,  
 Iš po germanų vėliavos,  
 Atskrist net paukštis neketino.  
 Ta jos nepaprasta tyla,  
 Ta lyg užburtoji sala  
 Net optimistus jau baugino.

Dar buvo paslaptis kita,  
 Taip Donei aiškinos Brazda;  
 Kodėl jam Vilniaus taip ilgėjos:  
 Ten traukė savo meilumu,  
 Grynos širdies prakilnumu,  
 Dievaitė pernai sužavėjus.

Todėl tai nutarė jįsai,  
 Žut-buti, päreiti skersai  
 Par priešų linijas ginkluotas,  
 Ir jei tik gyvas beišliks,  
 Praneš, ką Lietuvoj sutiks,  
 Sugrįžęs žiniomis ratuotas.

Pračiaužęs apkasus, dratus,  
 Nakčia pro Drukšę ir Dukštus,  
 Pro Svedasus miškais praslinko  
 Į Krekenavą, kur ilgai  
 Jį slėpė-dengė kunigai,  
 Apvilkę rubais darbininko.

Iščia ir Kaune ir kituos  
 Išgriautos Lietuvos kraštuos  
 Žinių baisiausių prisirinkęs,

Jau Vilniuje nebrado jis,  
 Ko taip jieškojo jo širdis —  
 Savos širdelės savininkės.

Tada tik atjautė Brazda,  
 Kokia ilgėjimos žaizda  
 Širdy jo tuomet atsivėrė!  
 Visi pasaulio reikalai,  
 Net karė, lyg tušti žaislai,  
 Gelmėj' jo skausmo pasinėrė!..

Dabar vienà tiktai mintis,  
 Tik vienas noras, kaip rakštis  
 Įsmigus pávergė jo sielą:  
 Nors butu ji net pragare,  
 Jis meilės nuojauta budria  
 Surasti turi savo mielą.

Ir nebemaštes daug Brazda,  
 (Su juo taip buna visada!)  
 Paklausęs vien tik įkvėpimo,  
 Prie darbininkų iš kiemų,  
 Į Vokietiją vežamų,  
 Pats pasiprašė ištremimo.

Ir Dievas matomai patsai  
 Par kliutis, kryžkelius skersai  
 Laimingai vedė jo persona.  
 Apveizdos savo paslapčia  
 Ne kur kitur, kaip vien tik čia  
 Veste atvedęs nevidoną.

Tai ar Danutės gi širdis  
 Bus atstangesnė, kaip viltis  
 Mane par kliutis atviliojus?“  
 Taip klausė baigdamas Brazda:  
 Nejau tuščia bebus malda?  
 Sunkus be ateities rytojus?“

Danutė Brazdai nuo širdies  
 Geriausios troško ateities;  
 Širdele jai atbudus plakė;  
 O norint buvo jai gailu  
 Užgaut jį žodžiu atbulu,  
 Bet nesvyravus taip atsakė:

„Tėvų šalis vargų varguos,  
 Aršiausių vokiečių naguos,  
 Kraujuos papludusi vaitoja,  
 O mes didvyriai iš stuomens,  
 Tik laimės savojo asmens  
 Jieškosme, meilę besvajoję!..

Aš Lietuvos ne tik dalis:  
 Visa brangiausioji šalis  
 Tai mano siela, mano kunas!  
 Iki ji nuoskaudos keliu  
 Bežengia, buti negaliu  
 Laiminga, jos lyg atskalunas.“ —

— „Danutė, tarė jai Brazda:  
 Buvai brangi man visada,  
 Vienog dabar užvėsi brangiausė.  
 Po karės Lietuva visa,  
 Jaučiu, garsi bus ir liuosa!  
 Tada ar busi mano?“ Klausė.

Ant to ne lupomis, tiesa!  
 Tik mėlinų akių šviesa  
 Ir veido šypsančia malone  
 Atsakė Donė prielankiai;  
 Paskui atsikvėpė sunkiai,  
 Lyg jautė kokią abejonę.

Ką veiks nejautus? Kaip Brazda  
 Nenusiminusių tada  
 Labai mažai didvyrių buvo,

Kurie į ateitį skaisčiais  
 Aušros žiurėjo spinduliais,  
 Kada šimtai aplinkui žuvo.

Nuo abejonės nelinksmos  
 Jieškodama sau paramos  
 Ir kad grasios tylos išvengus,  
 Paklausė ji: „ar Lietuva  
 Tikėtis gali, kad Maksva  
 Ją paliuosuot bus pasirengus?“ —

„Maksva, atsakė jis, ne ta  
 Kaip buvus! Carskoji našta  
 Nebeilgai beslėgs jai sprandą!  
 Nes revoliucijos diena  
 Neeina, bėga tekina,  
 Ir kerštą Nemezis galanda!

Ir tai ne Rusijojej vienoj:  
 Netolimoj bausmės dienoj  
 Nugrius ne vienas sosto stabas,  
 O vargdieniams visų šalių,  
 Užmiršus keršto skaudulių,  
 Rupės, kaip broliams, bendras labas.

Tada ir klausimas tautų,  
 Sunkioj nelaisvej pavergtų,  
 Atras atsakymą laimingą,  
 Kad jos ir jųjų ateitis  
 Nebus karalių savastis,  
 Bet pačios tvarką ves teisingą.

Ir gal laikai — nebtolimi,  
 Kad bus Europoje renkami  
 Didžios republikos atstovai  
 Į bendrą seimą nuo tautų,  
 Visų be skyriaus pašauktų,  
 Išnykus tarptautinei kovai.

Atgaus ir Lietuva teises!  
 Išvys ir ji dienas šviesias!  
 Tai stačias pažangos liepimas.  
 Danutė! Jau nebeilgai  
 Beslopins dvasią mums vargai,  
 Jų bepaliks tik atminimas!“

\* \* \*

Nors ne visi Brazdos sapnai  
 Danutę linksmينو; jinai  
 Tamsiau į ateitį žiurėjo,  
 Bet pažiurų naujų domà,  
 Pati draugystė jo linksmà  
 Jos širdį vis giliau žavėjo.

Kaskart tankiau suseidami,  
 Jau sau nebuvo svetimi,  
 Prašnekę apie savo kraštą;  
 Pats darbas nebe taip sunkūs  
 Išrodė: draugas prielankus  
 Greta skubėjo kelti našta.

Bet ta graži jų sutartis  
 Nutruko, vos tiktai naktis  
 Tamsesniai rudenį suvystė:  
 Brazdos maž sergiamas asmuo  
 Štai dingo, tartumei akmuo  
 Į marių kritęs karalystę.

Sujudo gaudyt vokiečiai,  
 Šnipus paleisdami plačiai,  
 Lig Lietuvos iškratę sienos;  
 Bet nežinojo nieks ilgai,  
 Ar jį sučiupo kur sargai;  
 Besklido paskalos tik vienos.

Gailiai suspausta širdimi,  
 Išblyškusi ir nerami,  
 Vos gyva vaikščiojo Danutė;



Tik klausės atsargiai, bailiai,  
Ar neišgirs ką nuošaliai,  
Ar nepralėks kokia žinutė?

Praslinko savaitė antra;  
Danutei pamažu giedra  
Vėl grįžo, šviesdama iš veido;  
Nes rųstų vokiečių veidai  
Aiškiau pasakė, kaip aidai,  
Kad auką iš nagų išleido.

Juk tai Brazda su jos žinia  
Dabar sau laisvės krutinė  
Kvėpuoja, jau pasiekęs sieną!  
O ji sunykusi, silpna,  
Paliko vėlei vien viena  
Bevilkti sunkią vargo dieną.

Rods melste meldė jis ir jos,  
Iš tos aigiptiškai žiaurios  
Vergijos bėgt, mirties nelaukus;  
Bet jai lyg buvo neramu,  
Nakties naudoties tamsumu,  
Dar bausmę ant sargų užtraukus.

\* \* \*

Brazda ne lengva širdimì  
Apleido Burgą; ne žemi  
Tik savo kailio patarimai  
Jam liepė sprukti iš vargų  
Iš vokiečių žiaurių nagų:  
Jį vedė augštesni liepimai.

Ne tik pasauliui jis plačiai  
Paskelbs, kaip šėlsta vokiečiai,  
Ir šauks tėvynei apginimo,  
Bet iš nelaisvės svetimos  
Ir savo Donės mylimos  
Jieškos veikesnio išrišimo.

\*

Bet pavojingas ir vargus  
 Jo buvo kelias; tik dangus  
 Žvaigždžių takais jam rodė kelią,  
 Kad par Švarcvaldą naktimis  
 Jis čiaužė kalnų kriaušomis  
 Ir matė vakarų žvaigždele.

Kaskadų trykštaučių versmė,  
 Ta amžiais skundžiantis giesmė,  
 Jo žingsnių, bildesį marino;  
 Pietuos' Šaugūzeno krioklys,  
 Kaip prunkščias milžinas arklys,  
 Į laisvės žemę jį vadino.

Laisvos Šveicarijos viltis  
 Ir Viliaus Tello atmintis  
 Keleiviui taip pakėlė dvasią,  
 Kad ėmė bėgti net riščia,  
 Užmiršęs, jog ant sienos čia  
 Didžiausis jam pavojus grasė.

O bėgti buvo ko tikrai:  
 Nors dar miegojo vakarai,  
 Bet tolimuos rytuos jau švito;  
 Pietuos Šveicarija laisvą  
 Vyliojo jį, kaip Lietuva,  
 Kaip angelas pasaulio kito.

Jau Reino matėsi krantai,  
 Pasiekt Šauguzeną tiktai,  
 Ir atsikvėps liuosai krutinė!...  
 Bet šuviai: vienas, du ir trys  
 Suspengė; aglių pagirys  
 Viltis beliko paskutinė.

Nebepajuto pats Brazda  
 Kaip įsikorė jis tadą  
 Į aglę augštą ir skarotą,

Šargai šautuvais nešini,  
 Šalia prabėgo tekini  
 Į paslaptesnį girios plotą.

Nebuvo ko galvot ilgai,  
 Iki įnirtę griš šargai  
 Ir jam užstos Šveicarų sieną;  
 O jiems pakliuvus į nagus,  
 Gerklėj' tau vėliai stos sprangus  
 Supuvęs kručkas, ar šuniena.

Badauja patys vokiečiai;  
 Bet jau nelaisviai tai stačiai,  
 Dratais barakuose aptverti,  
 Su galvažudžiais nelabais,  
 Sunkiausiai slėgiami darbais,  
 Begauna pamazgas tik gerti.

Net jį supurtė šiurpulys,  
 Vis tai atminus, o krioklys  
 Greičiau, greičiau jam šaukte šaukia;  
 Ir štai Šaugáuzeno puta  
 Apsitaškydamas Brazda  
 Į kitą pusę Reinu plaukia.

Štai jis ir liuosas; bet vanduo  
 Nuo rubų varva, o ruduo  
 Saulutės spinduliais nešildė;  
 Nuvargęs nuo kelių dienų  
 Klajojo vienas tarp kalnų  
 Ir badą vien tik vaisiais tildė.

Taip noris miego! Bet drugys,  
 Pradėjęs krėsti, susargis,  
 Ir mirk, nežinomas praeivi!  
 Táu neužmerks akių draugai,  
 O tavo kapas gal ilgai  
 Baugis vėlybą pakeleivį.

Nuvargęs, šlapias eina jis,  
 Besižvalgydams lyg vagis,  
 Kurs bijo susitikti žmogų;  
 O sargui apsaugos viešos  
 Užtenka įtarties mažos,  
 Kad pasikviest po savo stogu,

„Iškur? ir kas? ir kaip? kada?“  
 Turėjo atsakot Brazda;  
 Bet nemalonus tas kvotimas  
 Tai tos naujòs dienos pradžia,  
 Kuri dabar banga plačia  
 Tekėjo jam, kaip apreiškimas.

Viešosios apsaugos sargai,  
 Brazdos nevarginę ilgai,  
 Kad jis — aus Litauen, supratę,  
 Ne pėsčią draug su kaliniais,  
 Tiktai kaip svečią traukiniais  
 Lozannos miestan jį pristatė.

\*

\*

Lozannos mieste, kur vaizdžiai  
 Prancuzų žemės pakraščiai,  
 Nuo Bezansóno saulei tekant,  
 Ženevos maudos ežere,  
 Dabar išgirsi vakare  
 Lietuviškai ant plažo šnekant.

Lietuvių užsieny burys:  
 Alšauskas, Bartuška, Gabrys,  
 (Augštai tarnaudami idėjai,?)  
 Globoj Šveicarijos liuosos  
 Čia reikalais šalies visos  
 Sėdėjo, kaip tautos veikėjai.

Ne tik kad liuosa krutinė  
 Brazda atsikviepė; sapne  
 Tikrai sapnuoti nesapnavo,

Kokių pasauly atmainų  
 Nuo savo dar draugų senų  
 Išgirst čia netikėtai gavo.

Štai vokiečiai takais kreivais,  
 Pavandeniniais u-laivais,  
 Nors anglams lig širdies įgėlė,  
 Bet ir patiems dabar koptū;  
 Nes budu velniškai piktu  
 Pasaulį visą prieš sukėlė.

Ne tik Rumunai ir Graikai,  
 Ir Portugalijos pulkai! . . .  
 Prieš juos Suvienitos Valstijos,  
 Prieš juos Brazilija plati,  
 Ir Kynai, ir kraštai kiti  
 Išėjo už teisės žmonijos.

O Vilsonas Amerikoje,  
 Gražioje ir prakilnioje šnekoje,  
 Akyvaizdoje garbaus senato,  
 Prisiečia, jog mažų tautų  
 Išaina ginti nuo skriaudų  
 Ir tokį principą pastato:

Tautà tai nėra savastis  
 Karalių! Josios ateitis,  
 Ir jos valdžia, ir jos likimas  
 Tur prigulėt nuo jos žmonių:  
 Ir darbdavių ir vargdienių!  
 Valio tautų apsisprendimas!

O kad tauta vienà kitos  
 Neskriaustu, del taikos šventos  
 Augščiausio reikia tribunalo,  
 Kurs rištu klausimus visus;  
 Militarizmas gi baus  
 Sulaukti turi Prusuos galo.

Nors užsikirtę vokiečiai  
 Kaip liutai grumės, bet stačiai  
 Jiems visako pritrukt pradėjo;  
 Vargonų dudos ir šventi  
 Varpai vien Dievui paskirti,  
 Pavirst į patrankas turėjo.

Pritrūkę maisto, alkani,  
 Germanai jau nuolaidesnį  
 Paliko, daug netekę kraujo;  
 Bet veltui meilinos taikos:  
 Visi bijojo jų tvarkos  
 Ir taip, kaip Belgai, vyliaus naujo.

Tadą mažų ir nuskriaustų  
 Teisės buk gindami tautų,  
 Prikelt Lenkiją pažadėjo;  
 Tečiau prikelti tą tiktai,  
 Kuri po Rusais nekaltai  
 Par šimtą metų tiek kentėjo.

Papūtus minkštesniems laikams,  
 Viltis ir Lietuvos vaikams  
 Par vargo ašaras nušvito.  
 Kad konferencija luomų,  
 Visų į Vilnių šaukiamų,  
 Gandais po Lietuvą paplito.

Sukviesta vyrų trys šimtai.  
 Liuosai apsvarstę ir rimtai,  
 Vienbalsį tokį nutarimą  
 Atstovai išnešė tadą:  
 Kad jau atėjo valandą  
 Tautos apskelbt prisikėlimą.

Kad turi buti Lietuva  
 Taip, kaip prie Vytauto, laisva,  
 Sutraukius ryšius su Maskoliais,



Ir dėtis dėsis tik su tais,  
Kurie kaimynais nepiktais,  
Neveidmainingais bus jiems broliais.

Paskui iš partijų visų  
Išrinko dauguma balsų  
Tautos augščiausiają Tarybą,  
Kad ji visos šalies vardu  
Atstovė butu ir vadu,  
Stovėtu, kaip tautos sargyba.

Tarybos vyrai parinkti:  
Smetona ir keli kiti  
Dabar atvyko į Berliną,  
Kame Ercbergeris garsus  
Ir visas centras duot balsus  
Už mus reichstage jau ketina.

Ir vokiečiai juk ne visi —  
Kaip Prusų junkerių baisi  
Falanga, valdžią sau pagriebus,  
Kurie kiekviename dvare  
Žemaičiuos tukinas kare,  
Kur jiems patiko kąsniai riebus.

Berline gaišę ne tuščia,  
Tarybos vyrai jau iš-čia,  
Į kraštą rengiasi neutralį,  
Kad ten, neutralėje šaly,  
Pakėlus balsą sopuly  
Už nelaimingą mūsų šalį.

Paskui Alšauskas apsukrus  
Kelias pas Papą ir tikrus  
Jam apsakys vargus del karės,  
Ir mels pasauly rinkliavos  
Del nelaimingos Lietuvos,  
Kaip Rymas lenkams yr' padaręs.

Ne tik kad daugel išminties,  
 Šventasis Tėvas daug širdies  
 Parodė par šią žiaurią karę!  
 Ar maž kareivių sužeistų  
 Ar maž belaisvių ištremtų,  
 Kuriems namų duris atdarė?!

\*

\*

Išgirdęs tiek naujų žinių,  
 Lietuvio širdžiai malonių,  
 Brazda, tiesiog susigriaudinęs,  
 Ant kelių puolęs nuošaliai,  
 Pradėjo melstisi giliai,  
 Matutės poterius atminęs.

O geras Dievas jo maldos,  
 Seniai, seniai jau užmirštos,  
 Kaip Tėvas matomai išklause,  
 Lyg kad Dangaus apreiškimū  
 Apšvietęs jį įkvėpimu,  
 Suteikęs paguodą jam gausią.

Alšauskiui ėmus besirengt  
 Į Rymą, ir Brazda aplenkt  
 Nesidavė, griežtai nutaręs:  
 Važiuosiąs Ryman ir jisai,  
 Kad ten apsakius, ką patsai  
 Prityrė, kaip auka tos karės.

Bet ką slapčioj širdy tada  
 Turėjo paslankus Brazda,  
 To savo draugui nepasakė.  
 O toj paslėptoj gilumoj,  
 Vienam tik jam prieinamoj,  
 Širdelė del Danutės plakė.

\*

\*

Bet reikia ne vienos dienos  
 Kad metais karės kruvinos  
 Pasiekus Rymą, kurs kariauja.  
 O irgi reiks eilių eiles  
 Praeit, pasiekus rankeles,  
 Kurios malone viešpatauja.

Prieiti paprastu taku  
 Prie Tėvo Šventojo — sunku  
 Lietuvii: jį mažai kas žino;  
 O lenkų priešginių šmeižtai  
 Ar maž musiškiams nekaltai  
 Čia gerą vardą supaikino?

Bet kas su ištvermės valia  
 Prie tikslo žengs, galų gale  
 Pasieks net patį Rymo miestą  
 Ir šventą sostą, kur seniai  
 Dangaus augšti pasiuntiniai  
 Besergsti tiesą nepaliestą.

\* \* \*

Gyvatos bėgy niekad  
 Nebuvęs matęs tiek šventos  
 Iš veido spindinčios galybės,  
 Nepasimatė pats Brazda,  
 Kaip beatsiklaupė tadą  
 Prie kojų Jojo Šventenybės.

Iš kalno daugel sakinių  
 Gražių, augštų ir prakilnių  
 Gerai apmąstęs, apgalvojęs,  
 Dabar ant karto nerimtai  
 Užmiršo viską ir tiktai  
 Priklaupęs bebučiavo kojas.

„Sunau!“ Prikėlęs tarė jam  
 Šventasis Tėvas: „prakilniam  
 Tėvynės darbui atsidavęs!

Prie tikslo meilės eik keliu,  
Budrus tikėjimu giliu,  
O busi daug užsitarnavęs!

Dabar tarp giminių, tautų  
Tiek neapykantos nuodų!  
Krikščionis Kristaus užsigynė.  
Ir jūs, su lenkais taip ilgai  
Parvien gyvenę, kaip draugai  
Bendrai mylėkite tėvynę!“ —

— „Šventasis Tėve! Lietuva  
Tik nori but pati laisvą,  
Kitų gi skriausti neketina;  
Su lenkais bus mums nesunkū  
Susikalbėti su laiku,  
Bet renegatai mus gaišina“. —

— „Sunau! Tik meile ir su jais  
Keliais pradėkite naujais  
Į bendrą darbą susitarti!  
Padaugis Viešpats jums jiegàs,  
Palaimis jaunas pastangas!..  
Lietuviai, jusų laisvė arti.

Kurie jus spaudė taip ilgai,  
Kaip iš kalėjimo vergai  
Paleisti, vienas kitą žudo;  
O carų pavergta šalis,  
Už bausmę į dalių dalis  
Suskilusi, kraujais papludo“. —

— „Bet Prusų kumstė kruvina  
Mums dar baisesnė, kaip ana  
Maskolių nusodinto caro:  
Težino Viešpats Danguje,  
Ką ta ginkluotoji gauja  
Dabar jau su mumis bedaro“.

Čia ėmė pasakot Brazda:  
 (Jam retos, stambios laikadą  
 Nenorint ašaros lašėjo)  
 Ką pats regėjo Lietuvoj,  
 Ir ką vergijoj nelengvoj  
 Ant savo kailio iškentėjo.

O vieną kartą nuo širdies  
 Prašnekęs, savo paslapties  
 Taip kaip prieš tėvą, neuždarė,  
 Prisipažinęs atvirai,  
 Kieno tai nuopelnas tikrai,  
 Kad jis atsivertė par karę.

Kad tai Danutė meilumu,  
 Grynos sielos prakilnumu,  
 Tikėt į Dievą jį mokino!  
 Par ją, kas dora ir švelnu,  
 Kas augšta, rimta, prakilnu  
 Jisai kažkart giliau pažino.

Dabar ji vokiečių naguos,  
 Baisiausiuos nykdama varguos,  
 Be paramos, be užtarėjo,  
 Vilties nemato ateity!  
 Vien laukia atilsio mirty:  
 Par du metu tiek iškentėjo!“ —

Nusiramink, gailus sunau!  
 Par Berną grįždamas, manau,  
 Kur mano nuncijus Marchettis,  
 Danutę rasi jau liuosai  
 Beviešiant; nuncijus patsai  
 Palaimįs jus, dorai mylėtis.“

— „Šventasis Tėve! Kuo galiu? . .  
 Ar koku iškalbos keliu  
 Išreikšiu dėkingumo žymę?

O Lietuvoj nuo šios dienos  
Visi lig kudikio žinos,  
Kad turim tikrą tėvą Ryme!“

Ir susijudinęs giliai,  
Tuščia megino nuošaliai  
Paslèpti ašarų silpnybę;  
Jos biro perlais dideliais,  
Skaisčiais žibėjo spinduliais,  
Kaip žvaigždės prieš Jo Šventenybę.

„Kodėl tečiau, sunau meilus,  
Tarytum slėpdamas galus,  
(Iš veido spėju rupestingo)  
Neatdarai visos širdies?  
Tenai lyg butu paslapties!  
Lyg truktu džiaugsmo įpatingo!“ —

— „O infallibilis tikrai!  
Kurs sielą parmatai kiaurai!  
Taip!.. abejojimas nedoras  
Man sako: Doneį į namus  
Negreit parvesi! O, dar mus  
Negreit palaimijs monsignoras!

Danutė savo apžaduos  
Rankelės man neatiduos:  
Negali buti ji laiminga,  
Ligkol suvargus Lietuvà  
Nebus saurankišškai laisvà,  
Kol šėlsta karè apmaudinga.

Taip sakė aiškiai ji pati;  
O jos pasakymai rimti:  
Tai moteriškė tvirto budo.  
Tuo tarpu mūsų Lietuvà  
Vargiai bebus tikrai laisvà;  
Germanai ją kaip žudę žudo“.



Taip besígailino Brazda.  
 O Benediktas jam tada,  
 Lyg pranašaudamas, taip tarė:  
 „Nusiramink, skurdus sunau!  
 Jau nebilgai, kiek numanau,  
 Pasaulį bežudys ta karė.

Pranešk Danutei nuo manės,  
 Kad jūsų širdis prakilniàs  
 Aš liepsiu nuncijui surišti;  
 Jai Papos noro bus gana;  
 Paskui galėste su žmonà  
 Liuosai į Lietuvą pargrįžti.

O jūsų Lietuvos šalis,  
 Ligšiolei Rusijos dalis,  
 Greit susitvers neprigulmingai.  
 Nors širdimi ir nelengvà  
 Brastos taikoj nuo jos Maskvà  
 Jau atsisakė... ir teisingai!

Jos neužgrobs nei vokiečiai!  
 Niekšystė butu tat stačiai!  
 Taip aiškiai Kaizeris man rašė:  
 Jis nenoriš kitų kraštų;  
 Kariaujas už teisės tautų!..  
 Tik prie taikos privesti prašė.

Svajonės jūsų ir tėvų:  
 Dienų sulaukt šviesių, laisvų,  
 Nebeužilgo išsipildys!  
 Jau nebeslėgs vargų naktis!  
 Graži, garbinga ateitis  
 Kančių net atmintį išdildys.

Į eilę stok, sena tauta!  
 Europai buvus kitada  
 Prieš Turkus siena iš granito!

Iš naujo augki pagarboj,  
Kurios nepaprastoj kalboj  
Girdėtis atbalsiai sanskrito!

Į eilę stok greta kitų,  
Europoj valdančių tautų,  
Ir nešk kulturai savo dalį!  
Tiek vyrų davus praeity  
Didvyrių, — amžių paslapy  
Parodysi, ką sunęs gali.

Dar paskutinės paslapties  
Nepasakei! Dar kibirkštis  
Tos neišskėlei iš krutinės,  
Kuri ne vargo apmaudais, —  
Švies savo genijų vardais  
Ir vyrais valios geležinės!“

\* \* \*

Tarytum muzikos kokios,  
Taip malonios, taip palankios,  
Ilgai klausytis dar norėjos;  
Bet Papa, sunui Lietuvos  
Uždėjęs ranką ant galvos,  
Lietuvių laimino veikėjus.

Giliai kvėpuodams krutinė,  
Brazda, lyg kokiame sapne,  
Apleido puikią Siksto salę;  
Sieloj giedojo jam dangus;  
Užmiršęs žemiškus vargus,  
Savy didvyrio jautė galę.

Dabar ne žingsniais-milžinais,  
Norėjos Brazdai skryst sparnais  
Į Berno miestą pas Marchettį;  
Ten jo dabar visa viltis,  
Gal net tikybos paslaptis:  
Tik ten tvirtai pradės tikėti.

Kaip tikras barbaras žiaurus,  
Kurs Romos genijus gerus  
Po kojų nesupratęs mina,  
Brazda nemato po akių  
Tiek Rymo genijų lakių,  
Kur sielą į dausàs vadina!

Bramante, Sanzio, kiti  
Šendieną jam vardai tušti,  
Kurie atydos jo netraukia;  
Kitur nubėgo jo mintis!  
Vien beteraujas, kur stotis  
Ir pirmo traukinio telaukia.

Gražios Italijos vaizdai  
Ne gundo jo; taip negreitai  
Jie į pietùs pro langą lekia!  
Ir italietė jo greta  
Išrodo jam lyg ko keista;  
Nubodus ir draugai prašnekę.

Štai Alpės. O seniai, seniai,  
Dar čia nebėgo traukiniai, —  
Kad leidos vyrai Annibalo  
Kariaut su Romos milžiniais;  
Čia Julis Cezaris kalnais  
Pavergti ėjo liuso gallo.

Dabar Germanai!... Ten antai  
Kalnų viršugalviai baltai  
Prieš saulę blizga stebuklingai!  
Akis vargiai juos užmatys!  
Jų nepasieks nei vokietys,  
Kurs slėniais slenka apmaudingai.

Augštai kalnų viršunės šviečia,  
Ledais apkaltos ir snieguos;  
Nuo amžių koja jų neliečia  
Žmogaus, užgimusio varguos.

Išaugšto išdidžiai apmato  
 Žmonių stropius dienos takus,  
 Tačiau gyvatos margo rato  
 Jų veidas neatjaus puikūs.

Kas joms-didžiulems! Milijonai  
 Pro šalį amžiniais keliais  
 Nuėjo, kaip lig laiko monai  
 Su mažutėliais geiduliais.

O jos be jausmo, be silpnybių  
 Vienodos amžiais nuo aušros,  
 Kad liepė Viešpats iš tamsybių  
 Išeit ant saulės atviros.

Ir amžių amžiais sau galingai  
 Bebaltuos saulės spinduliuos!..  
 Kas aš prieš jas, kurs rupe스팅ai  
 Vos tik rytojaus beviliuos!

\* \* \*

Antai ir Aaras giliai  
 Išbėgęs iš kalnų, žaliai  
 Viniojas, skubinas į Reina!  
 Matytis Bernas ir stotis!  
 Pradėjo Brazdai plakt širdis!..  
 Bet niekas jo sutikti n'eina...

Danutės nėra: dar kely;  
 Bet jau Bavarijos šaly;  
 Rytoj pasieks Šveicarų sieną,  
 O prisiglaudus prie Brazdos,  
 Prisieks prieš Dievą, visados  
 Jį taip mylėti, kaip šiandieną.

\* \* \*

Kur Interlákenas gražus  
 Žalsvučiai ežerai  
 Visas varsàs, visus dažus,  
 Prieš temstant, vakarai  
 Ten rašo ant dangaus,  
 Taip melankoliškai tingaus.

Aš ten buvau, blandė mačiau:  
 Laivelis supo juos;  
 Vėjelis paputė arčiau,  
 Mėnulio spinduliuos  
 Aš pažinau tadą:  
 Danutė buvo ir Brazda.

Po tiek vargų viltis smagi  
 Jiems žiuri maloniai;  
 Iš Rymo jis, iš Burgo ji  
 Atvyko neseniai,  
 O nuncijus šaunus  
 Jų vakar laimino sapnus.

Rytoj į šiaurę, Lietuvon  
 Griš, skubins traukiniais;  
 Ar nepriklausomon, laisvon?  
 Ar vėliai kaliniais?  
 Šiandieną dar sapnuos  
 Šveicarijos kalnuos.

\* \* \*

Jiems į tėvynę jau kely,  
 Bet dar Šveicarijos šaly,  
 Žinia pasiplietė tikriausia:  
 Ne tik Bulgarai ir Turkai, —  
 Pačios Germanijos pulkai  
 Daugiau, pasakė, nebkariausią.

Ir Prusų kaizeris puikūs  
 Greičiausiai Vilsonui laiškus  
 Pasiuntęs, taikinimo prašė.  
 Bet jau parvėlu!.. Nes dieną,  
 Bausmės ir keršto alkaną,  
 Atėjusi, jau Thekel rašė.

Suiro jo šalis plati!  
 Visi jos princai ir kiti  
 Šulai alldeutschų viens į vieną,  
 Apleidę sostus, pašaliais  
 Beslapstės, ar pėsčių keliais  
 Be vardo pərbėgo par sieną.

O bolševizmas kaip liga  
 Išsisiubavusia banga  
 Iš Rusijos artyn vis žengė!...  
 Nejau Germaniją užlies?  
 O kur tik kraštą jis palies,  
 Ten kruvinas žudynes rengia.

Tat sugražinimui tvarkos  
 Ir dėlei amžinos taikos,  
 Tautų užbaigt prie stalo kovai  
 Su tvirta šviesia viltimi  
 Versalen skuba kviečiami  
 Visų kariavusių atstovai.

Kaip jie išriš tautų teisės?  
 Pašalins tas kares baisias,  
 Kurios Europą prikankino?  
 Ar Lietuvos išnyks vargai,  
 Kurie ją žudė taip ilgai?  
 Tai vienas geras Dievas žino.

Bet visgi Vilsonas už mus!  
 Teisingus mūsų troškimus



Jis žino ir paremt žadėjo.  
 Bent Vilniaus nieks mums nebatims  
 Ten mūsų vardas vėl atgims  
 Ir Vilniaus didžio Įkurėjo!“ ..

Taip šnekučiuodamos greta:  
 Graži Danutė ir Brazda  
 Viens kitą guodė rupeštingi;  
 O sielos, kupinos vilties,  
 Gražiausios laukė ateities!...  
 Nes grįžo Lietuvon laimingi.

Bet brangią Lietuvą vargai  
 Kankino, spaudė dar ilgai;  
 Lig Kauno siaubė bolševikai;  
 O lenkai vylium, be kovos  
 Užgrobę širdį Lietuvos,  
 Darbavos Vilniuj' kaip plėšikai.

Išsisiubavusi banga  
 Negreit nurimo; kaip liga  
 Slopino šalį suirutė.  
 Seni pabėgeliai tautos,  
 Jieškoję Rusijoje naudos,  
 Sugrižo, pilną čia pajutę.

Skaudžiausiai priešų engiami,  
 Tuščia su jauna viltimi  
 Lietuviai sau pagalbos prašė.  
 Europos santarvė vienais  
 Tik lenkų rupinos sapnais,  
 O mums tik patarimus rašė.

Tada tai sunų Lietuvos  
 Suprato: jei neiškovos  
 Sau laisvę patys, apsigynę,

Tai dėl teisybės tik šventos  
 Nieks jų bejėgių neužstos,  
 Nieks nepratars už jų tėvynę.

Ir ne ramiais jau aviniais,  
 Už buvį stojo milžiniais  
 Visa šalis į naują karę;  
 O jos kariuomenė jauna,  
 Pasišventimo kupina,  
 Kovojo tiesiog stebuklus darė.

Brazda neklàusęs nei žmonos,  
 Nebesvyravęs ir dienos,  
 Pats stojo į eilės kariauti,  
 Namon pagrižęs tik tada,  
 Kuomet jį pašaukė tauta  
 Ministrų tarpe vadovauti.

O tuomet ir vargų bangà  
 Atslūgus bėgo jau vaga,  
 Paliovusi krantūs ardyti!..  
 Bet ar vargų srovė išseks?  
 Jų ir tada dar mums užteks,  
 Kad Vilniuje iškelsim Vytį.

Bet „sursum corda“! Ta šalis  
 Kuri, kaip milžinų pilis,  
 Tiek audrų amžiais išturėjo,  
 Dar savo žodį pasakys,  
 Kad genijai ją aplankys,  
 Kuriais ji praeity žibėjo!

Pasaulis seimuos pasmerktūs  
 Užmirš kariavimo metus,  
 Muziejuose padėjęs kardą.  
 Danutė išaugins sunų,

Ramių didvyrių-milžinų,  
Kurie iškels augštai jos vardą.

Valio į darbą, Lietuvà,  
Varguos subrendusi, laisvą!  
Pirmyn į ramų darbą, vyrai!  
Šalin vergijos atmintis!  
Valio šviesesnė ateitis!  
Žadėta meilei, žagrei, lyrai!...









To paties autorio eilėmis atspaudinta:

**Pavasario Balsai** 1920 m. V laida  
žymiai padidinta ir iliustruota.

**Jaunoji Lietuva**, poëma 1920 m.  
II laida bent kiek pataisyta.

**Reseinių Magdė**, poëmatas 1918 m.  
II laida žymiai partaisyta.

**Kame Išganymas**, libretto 1919 m.  
IV laida.

**Z nad Biruty**, poëmat 1904 m.  
Brooklyn.

